

Winner of Tourism Excellence Awards

టూరిజం న్యూస్

TOURISM NEWS

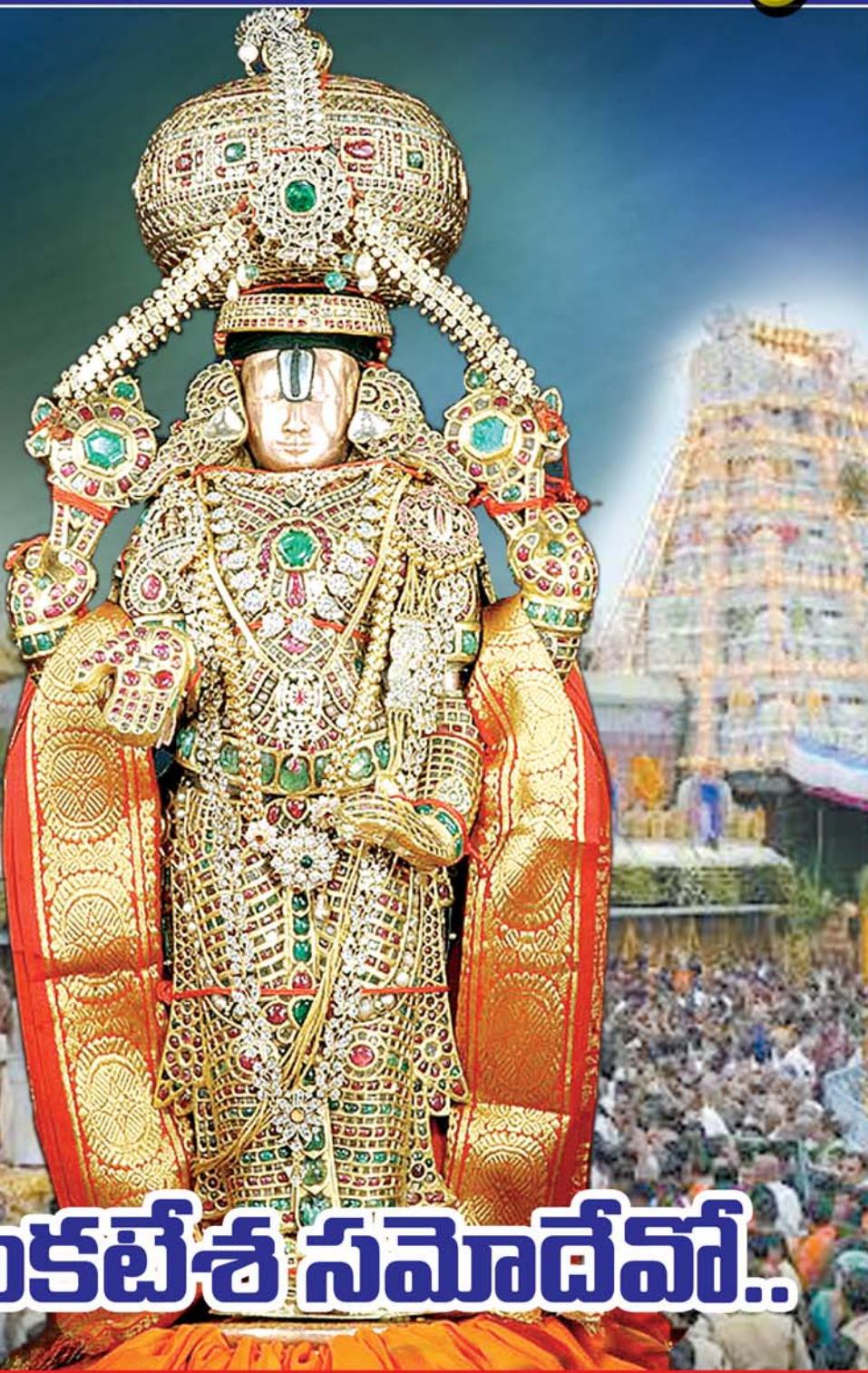
మైనాస్ట్రామి పంచుకేపున్లు

జనవరి - 2020

Rs. 20

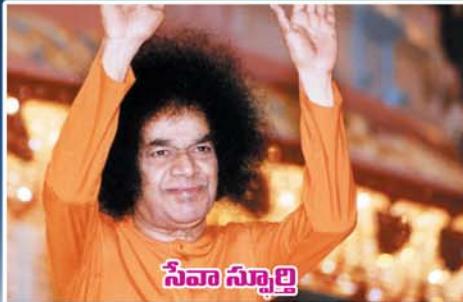

అయోద్ధు

వేంకటేశ సమౌద్దేశి..

Ayodhya the Great

సత్యా సాయిబా

నాసిక్ గెంపలు

వణి యాహను

Mitawali Temple

Lalithgiri Maha Stupa

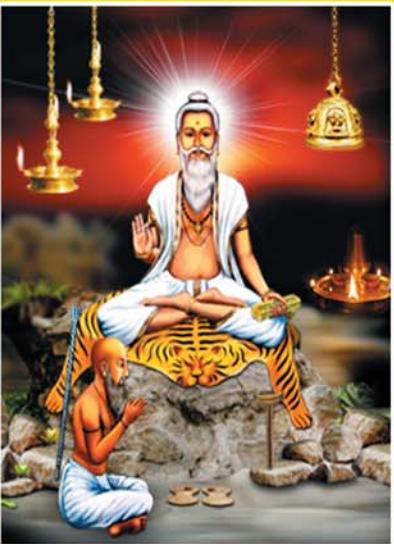
శ్రీరస్తు

బిం నమో పీరిఱ్పుష్టాసే

పుష్టమస్తు

జగద్గురు శ్రీ మధ్వరాట్ పాఠులూరు వీరబ్రహ్మంద్ర స్వామీల వారి మండి
కందిమల్లాయపల్లె - 516 503 కడప జిల్లా, అంధప్రదేశ్. ఫోన్ : 08569 - 286023

Reg. No. PR4 / 1194 / Adv.No. 25 / PRQ / 2019 dt : 13 / 02 / 2019

ఘాతలకు శాఖలై

అన్వయాన పథకం

జగద్గురు శ్రీ మధ్వరాట్
పాఠులూరు వీరబ్రహ్మంద్ర స్వామీల వారి
సజీవ సమాధి ప్రాంగణములో జరుగు
శాశ్వత నిత్య అన్వయానం కోసం దాతలు
రూ. 1,116/-లు ఆపైన
ఎంత మొత్తమైనా చెల్లించవచ్చు.

మరాధిపతులు
శ్రీ శ్రీ వీరభద్రగి వీసంత
వెంకట్శ్వర స్వామీల వారు

శ్రీ వీరబ్రహ్మంద్రస్వామి
అన్వయాన పథకములో
చేరి తలంచండి.

అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు

బ్రహ్మంగాల మరంలో
వివిధ అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు
జరుగుతున్నాయి. అభివృద్ధి కార్యక్రమాలు
వెనువెంటనే పూర్తి చేయడానికి
దాతల సహకారం ఎంతైనా అవసరం.
దాతలు తమ విరాళాలను మరాధిపతి
పంపగలరని కోరుతున్నాము. మరం అభివృద్ధికి
తోడ్పడగలరని ఆశిస్తున్నాము.

మేనేజర్ : **యిన్. కూశ్వరయ్య ఆచారి**

అన్వయాన : దాతలు చెల్లించు మొత్తమును మరాధిపతి,
శ్రీ వీరబ్రహ్మంద్రస్వామీల వారి మరం పేర డి.డి.లు పంపవచ్చను.

SBI A/c No. 30830570574, IFSC Code : SBIN 0012672

Andhra Bank A/c No. 286110100004146, IFSC Code : ANDB0002861

Grameena Bank A/c No. 19129009930 IFSC Code : APGB0002033

టూరిజం న్యూస్

నవంబర్ - డిసెంబర్ 2019

సంపత్తి : 12

సంచిక : 6

సంపాదకుడు : మైనాస్వామి

MyNaa Swamy Publications TOURISM NEWS (Telugu Bi-Monthly)

November - December 2019

Volume : 12 Issue : 6

Editor : My.Naa. Swamy

(Mylaram Narayana Swamy)

Editorial Mob. : 9502659119

Reporters : G.V. Chary, Delhi

Gundlapalli Siva Kumar

M. Manjunath

B. Murali Mohan Rao

Marketing : Sadguru News Agencies

Hyderabad. Mob. : 9502098191

Regd. Off. : 19-12-372, 1st Floor Bairagipatteda,
TIRUPATI - 517 501. Mob. : 9502659119

email:tourismnews2007@yahoo.co.in

www.tourismnews.today

Anantapuram Office : Tourism News, 1-50, SPVM College Road,
Opp. Market yard, Gorantla - 515 231, Anantapuram Dist.

14th Year of Publication

సూచిక

అంతర్జాతీయ భూగతి తెల్చిన ఎస్టోర్	4	అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక	28
నాసిక్ గుహలు	6	కేంద్రంగా లయోధ్య	
ఆ పుస్తకానికి 16 యెండ్లు	9	అలోపీరాతో అద్భుత ఆదాయం	30
యక్కగానం వీక్షించారా..?	11	బహుండ స్వామి సేవలో..	31
జటాయు పార్క్	12	సమైక్యతా సాధనలో మొహర్రం	33
ఉత్తర శ్రీరంగం	14	భావ కవి..దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి	37
చాచుక్కుల చరిత	15	ప్రాచీన శిలాశ్రయ చిత్రాలు	38
బాదామి గుచ్ఛు చూశారా ?	17	మరుగున పడిన మజలీ కేంద్రం	42
బహుముఖాల భారతీయ అలయాలు	20	Ayodhya the Great	44
శ్రీ వీరబ్రహ్మంద్రస్వామి దృష్టిలో అమ్మ	21	Lived as God	46
కీలాటిపై కొలువైన దుర్దమ్మ	23	Ancient Buddhist complex	47
వైభవంగా రాయల పట్టాఖళిఫీక సభ	24	Yogini Temple	48
వేంకటేశ సమోదేవీ	25	సేవా సూఫ్లి	49

KANAKKADARA DIVINE SERVICES

Kanakkadara Divine Services....well known for Temple Sculptures like....

Divine Black stone Idols, Panchaloha Idols, Temple Chariot, Dwajastambham, Wooden statues, Teakwood Carved Puja mandapam, Gopura Kalasams, Kavacham, Abooshanam, Copper and Brass sheet work.

KANAKKADARA DIVINE SERVICES

29/14 Rakkiappa street, Mylapore, Chennai-600004, Tamilnadu, INDIA

+91 9176503699/ 9884603699 Whats app + 919884603699

www.kanakkadaradivineservices.com

GST No. 33AJHPN3404D1ZR A CRISIL VERIFIED ENTERPRISE IE code No.0415093602

Member of Export Promotion Council for Handicrafts [EPCH] No. EPCH/MEM/32241

Member of The Federation of Indian Export Organisations No. FIEO/SR/18214/2017-1818/290

భారతీయ సినిమాకు
తూలి అంతర్జాతీయ
ఖ్యాతి తెచ్చిన

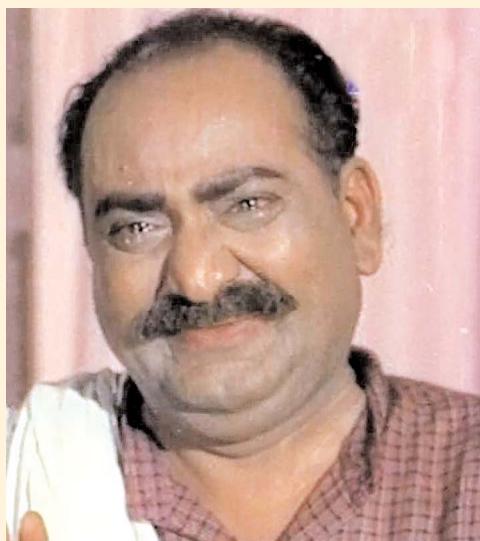
ఎస్ట్రో రంగారావు

▪ ప్రాఫేసర్ కడియాల సుభీర్

క్రిష్ణపాతల్లో చతురంగారావు
దుష్టపాతల్లో కూరంగారావు
హాడలగొట్టే భయంకరంగారావు
హాయిగాలిపే టీంగురంగారావు
రొమాన్సులో పూలరంగారావు
నిర్మాతల కొంగుబంగారావు
స్వభావానికి 'ఉంగారంగారావు'
కథ నీళలం అయితే పోపుబాయాలు పొతురంగారావు
కళ్ళక్షట్టినట్టు కనబడేబి ఉత్తి యస్తేరంగారావు
ఆయన దైత్య తివీ అన్యులకు సులభంగారావు
బకోసాల దైలాగుల్లో మాత్రం యమకంగారంగారావు

ఎస్.వి. రంగారావు ప్రతిభను గురించి, వైవిధ్యమైన పొతులు పోషించగల వైపుళ్ళం గురించి ప్రసిద్ధ దర్శకుడు, చిత్రకారడు బాపు చేసిన చిత్రానికి ముళ్ళపూడి వ్యాఖ్యానం ఇది. ఇంతకంటే ఆయన నటనా వైదుష్టం గురించి చెప్పటానికి ఇంకేముం టుంది. భారతీయ సినిమాకు తొలి అంతర్జాతీయ భాషాతి నర్తనకాలలోని కీచక పాత్రధారి ఎస్.వి.ఆర్. ద్వారా వచ్చింది.

మాటల్లో.. ఎంతని చెప్పగలం..? నటయశ్శీ, నటనా సాధ్యాత్మ, విశ్వాసల చక్రవర్తి.. ఇవి నటనా ప్రపంచంలో ఆయనకు వచ్చిన బీరుదులు. నటయశ్శీగా పేరు పొందిన ఎస్ట్రోఆర్ మూడు దశాబ్దాలపాటు 300 చిత్రాలకు పైగా అద్భుతంగా నటించి ఘుటోత్సమాచిగా, కీచకుచిగా, రావణానురుచిగా తనకు తానే సాటి అని అనిపించుకొన్నారు.

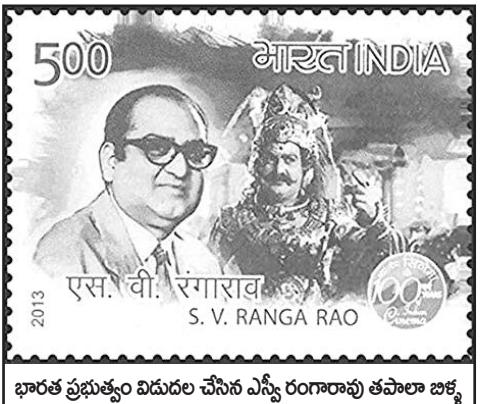

కృష్ణ జిల్లా నూజివిడులో 1918 జులై 3 వ తేదీన శ్రీ కోటేశ్వర నాయుడు, శ్రీమతి లక్ష్మి నరసాయమ్మ లకు జన్మించారు యస్తేరంగారావు. ఆయన పూర్తి పేరు సామర్లకోటు వెంకట రంగారావు నాయుడు. బిఎస్ట్రో పట్టా పొందాక నటన మీద అభిమా నంతో రంగస్థలం లోకి ప్రవేశించారు. ఎస్ట్రోసియర్ నాటకాలు అనేకం వేశారు. మంచి నటునిగా గుర్తింపు పొందాక సినిమాల్లో ఆవకాశం కోసం 1946లో మద్రాసు (చెన్నె) చేరారు. 1946లో వరూధిని చిత్రంతో చలనచిత్ర జీవితం ప్రారంభమయింది. కానీ విధి వక్తించి ఆ సినిమా పరాజయం పొందటంతో, ఆయనకు ఎంతో మనస్సాపం కలిగింది. దాదాపు రెండు సంవత్సరాలు సినీ జీవితం వైపు చూడనేలేదు. 1948లో మస్తీ సినిమాల కోసం మద్రాసు వచ్చారు. మద్రాసులో ఎక్కుని, దిగుని గడపలేదు.. వెళ్ళని స్వాదియోనే లేదు. అయినా నిరుత్సాహప డలేదు. అవకాశం వస్తే తన నటనను నిరూపించు కోపటం కోసం 1950 వరకు వేచి చూడవలసి వచ్చింది. 1950లో పల్లెటూరి పిల్లలో చిన్న వేషం దారికింది. దారికిన పాత్ర ద్వారా తన నటనను ప్రదర్శించి, సినీరంగంలో నిలదొక్కు కొని మహోన్వత స్థానం పొందిన కృష్ణపలుడు ఎస్ట్రో రంగారావు. వ్యక్తిగా రంగారావు సహృదయుడు, చమత్కారి. ఆయన ఇష్టదైవం శివుడు. ప్రతిరోజు శివపూజ చేసిన తర్వాతే దినచర్య ప్రారంభించేవాడు. ఆయనకు ఇద్దరు కుమారెలు, ఒక కుమారుడు. కుమారెల పేర్లు విజయ, ప్రమీల. కొడుకు పేరు కోటేశ్వరరావు. ఆయన గొప్ప దాత. ప్రజాహిత సంస్థలకు లెక్కలేనన్ని విరాళాలు

ఇచ్చారు. మైనాతో యుద్ధం వచ్చినప్పుడు ఏర్పాటు చేసిన సభలో పదివేల రూపాయలు విరాళం ఇచ్చారు. పాకిస్తాన్తో యుద్ధం వచ్చినప్పుడు కూడా ఎస్ట్రో సభలు నిర్వహించి, మిగతా నటులతో కలసి ఎన్నో ప్రదర్శనలు ఇచ్చి, విరాళాలు సేకరించి, ఆ దబ్బును దేశ రక్షణ నిధికి ఇచ్చారాయన. తెలుగు వారు గర్వింపతగ్గ మహానటుడు ఎస్ట్రో రంగారావు. ఆనాటి మేటి హీరోలు ఏవన్నార్, ఎస్ట్రోఅర్లకు ధీటుగా నిలబడ్డ విలక్షణ నటుడు ఎస్ట్రోఅర్. సాంఘిక పాత్రలతో పాటు పౌరాణిక పాత్రలు

ఎస్ట్రోనట చక్కని కీ.సే. ఎస్ట్రో రంగారావు గాలి కాంస్ట్ విగ్రహశిన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న ప్రముఖ నాడుటు చిరంజీవి

వేయడంలో ఆయనకు ఆయనే సాటి.

ఎన్నోర్.. సంభాషణలలో స్పష్టత, హోవభావాలు పలికించడంలో నిపుణత ఆయన సొంతం. స్వతంత్రగా ఎన్నోర్ సాహితీ అభిమాని. ఘూటింగ్ విరామ సమయంలో ఆయన ఎక్కువగా పుస్తకాలు చదివేవారు. వివేకానందుడి గ్రంథాలంటే విపరీత మైన అభిమానం. ఆ రోజుల్లో ముక్కాముల, కొంగర జగద్యు, జయలిత, ఎన్నో రంగారావు ఇళ్ళల్లో పెద్ద పెద్ద వ్యక్తిగత లైబ్రరీలు ఉండేవి. మార్కుల్లోకి ఏదైనా మంచి పుస్తకం వస్తే వెంటనే ఆ పుస్తకాన్ని కొని రంగారావు తన లైబ్రరీలో దాచుకొనేవారు. సినిమాలలో రకరకాల పాత్రలను పోషించిన ఎన్నోర్కు వివేకానందుడి జీవితాన్ని సినిమాగా తియ్యాలన్న కోరిక ఉండేది. కానీ.. అది తీరకుండానే ఆయన కన్న మూలారు. దీని గురించి ఒక ప్రముఖ రచయిత చేత సిల్వ్ర్ కూడా తయారు చేయించారు కూడా..

య్యే రంగారావులో కళాకారునికి ఉండవల సిన అన్ని లక్షణాలు వున్నాయి. నిండైన విగ్రహం, మంచి వాచకం, పాత్రత్త తగిన అభినయం ఇవ్వే ఆయనకు మంచి నటుడిగా నిలబడడానికి కలిసాచి న అంశాలు. ఆ తరం ప్రేక్షకుల నుండి ఈతరం ప్రేక్షకుల వరకూ అందరి హృదయాల్లో చెరగని ముద్రవేసిన విలక్షణ నటుడు య్యే రంగా రావు. కంచులా ఖంగుమని మోగే కంరం, కన్నులతోనే ఆలవోకగా ఆయన పలికించే భావాలు నటనకు కొత్త భాష్యాల్ని చెప్పాయి. నటనలో వైవిధ్యం, దైలాగ్ డెలివరీలో ప్రత్యేక శైలి.. తనకం టూ సాంతబాణీని ఏర్పాటు చేసుకోవ డానికి ఉపకరించాయి. భారీ దైలాగుల్ని కూడా గుక్క తిప్ప కోకుండా చెప్పిన ప్రజ్ఞాతాలి ఎస్టీఆర్. 1951లో విజయావారు నిర్మించిన పాతాళ్ళబైరవి చిత్రంలో మలయాళ మాం త్రికునిగా ఆయన నటన నభూతో నభవిష్టి... జై పాతాళ బైరవి, సాహసం సేయురా ఢింబకా, దేవి కరుణించేను' అంటూ ఆయన చెప్పిన దైలాగుల్ని ఇప్పటికీ జనం మర్చిపోలేదు. చిత్రసేమ లో నాయకపాత్ర ఎంత ప్రధానమైందో, ప్రతినాయక పాత్ర కూడా అంతే ప్రధానమైంది. దుష్టపాత్రల్లో ఆయన చూపిన అభినయం ఎప్పుడూ గుర్తుండి పోతుంది. శిష్ట పాతలో ఒలికించిన లాలిత్పుం

మదిలో అలగే నిలబడిపోతుంది. రెండు విధాలు గానూ ఆయన ప్రేక్షకుల మదిలో చెరగని ముద్ర వేశారు. యస్వి రంగారావు ధరించే పాత్ర ప్రతినాయక పాత్రలు అయినా అది నాయక పాత్రతో పోటావ దేది. అందుకే ఆయన ధరించిన ప్రతినాయక పాత్రలు రావణాసురుడు, కంసుడు, కీచకుడు వంటి పాత్రలు, హరో పాత్రలతో సమానం. ఈ పాత్రల్ని ప్రేక్షకులు ఆదరించారు. మాయాబజార్ చిత్రంలో ఘుటోత్సుమి పాత్ర, భృత్యప్రష్టదలోని హిరణ్యకిష్టుడి పాత్ర ఎస్వీఆర్ అభిమానులు కలకాలం గుర్తుంచు కునే పాత్రలు. ఎస్వి రంగారావుకు క్రమ శిక్షణ అంటే ప్రాణం. తోటి నటీనటులను ఎంతగా నోగారవించేవారు. అందరితోనూ తరతమ భేదం లేకుండా కలసిపోయే వ్యక్తిత్వం ఆయనది. శోరాజి కమే కాక హస్యరస ప్రదాన చిత్రాలలోనూ నటించి ప్రేక్షకుల ఆదరణ పొందారు. బ్రతుకుతెరువు, అప్పుచేసి పప్పుకూడు, మిస్సమ్మ, తోడికోడళ్ళ వంటి హస్య చిత్రాలు ఈ కోవకే చెందుతాయి. ఎస్విరంగారావు రెండు విభిన్న పాత్రలను ఒకేసారి చేసి శభాష్ అనిపించిన చిత్రం ‘బంగారు పొవ’. ఇవికాక తాత్-మనవడు, పావుకారు, పాతాళబ్లోరవి, పెళ్ళిచేసి చూడు, గుందమ్మ కథ వంటి ఫ్యామిలీ సెంటీమెంట్ చిత్రాల్లో కూడా నటించారు. ఎస్వి రంగారావు కిలాడి సింగన్లు, దెబ్బుకు ఉా దొంగల మురా, బందిపోటు భీమన్న, బస్తీ కిలాడీలు లాంటి కొన్ని యాక్షన్ చిత్రాల్లో కూడా నటించారు. తన నటనలో అప్పటి యువతను ఎంతో ఉప్రాతలూగించారు. హలీవుడ్ నటులను తలపించే రీతిలో నటనా ఛెభవాన్ని ప్రదర్శించారు.

నరువాల చిత్రంలో కీళకుడి పాత్రలో జీవించిన ఎస్సేఆర్ని పేరు ప్రభావులు వెతుక్కుంటూ వచ్చాయి. ఈ సినిమాకు జకార్తాలో జరిగిన అష్టో ఆసియన్ ఫిలిం ఫెస్టివల్లో ఉత్తమ నటుడి పురస్కారం పరించింది. శాన్ సెబాస్టియన్ ఫిలిం ఫెస్టివల్లో 'నమ్మినసబంటు' చిత్రంలోని ఆయన సాత్మీక పాత్రకు లభించిన పురస్కారం ఎంతో విలువైనది. ఎస్సేఆర్ బహుభాషాకోవిధుడు. ఆయనకు ఇంగ్లీషు, తమికం, తెలుగు భాషలు బాగా వచ్చు, సంస్కృత భాషతో మంచి పరిచయం ఉంది. దైవకార్యాలన్నా, భూరి విరాళాలివ్వాలన్నా ఆయన వెనుకడేవారు కాదు.

మహా భక్తుడు. తమిళం మాతృభాష కాకపోయనా ఎన్నో చిత్రాల్లో నటించి విజయాలు సాధించారు.

విశ్వనట చక్రవర్తి, నటసార్వభోమ, నటశేఖర, నటసింహ లాంటి ఎన్నో బిరుదుల్ని ఆయన పొందారు. చదరంగం (1967) ద్వార్తియ ఉత్తమ చిత్రంగా నంది అవార్డు గెలిచింది. బాంధవ్యాలు (1968) తోలి తెలుగు ఉత్తమ చిత్రంగా నంది అవార్డు గెలుచుకొంది.

“బాటూ వినరా.. అన్నా తమ్ములా కథ ఒకటి”
 అంటూ ఎన్నో ఆశలతో పెంచుకున్న అనుబంధం
 ముక్కలతే కంటినీరు ఇలికించే ఇంటి పెద్దగా,
 “వివాహ భోజనంబు, వింతైన వంటకంబు” అంటూ
 ఘుటోత్యమడిగా, “డోంగ్రె, గూట్లే.. మాట తప్పొవ్,
 పచ్చి నెత్తురు తాగుతా” అంటూ కర్తృతమైన
 రౌడీగా.. నరకాసురుడు, కంసుడు, రావణుడు,
 కీచకుడు, హిరణ్య కశిపుడు... ఇలా అనేక రకాలు
 పాత్రలతో నటమాంత్రికుడిగా ప్రభ్యాతిగాంచిన
 ఎస్సీఆర్ నటునా వైదుష్యానికి సాటి మరొకటి లేనే
 లేదు. భయానకం, వీరం, రౌద్రం, కరుణ,
 శృంగారం, హస్యం, శాంతం, బీభత్సం, అష్టతం..
 నవరసాలన్నీ ఆయన పోషించిన పాత్రల్లో
 అధ్యాతంగా ఒదిగిపోయాయి. ఏ పాత్రవేసినా
 పూర్తిగా అందులోకి చౌరబిడి అచ్చంగా ఇలాగే
 ఉంటారేమో అన్నంతగా ప్రెక్కలల్ని ఆయన మంత్ర
 ముగ్గుల్ని చేసేవారు. బొభ్యిలి తాండ్రపా పయ్య
 అష్టంగా ఇలాగే ఉంటాడేమో అనుకొన్న జనం
 బొభ్యిలి యుద్ధం సినిమాలో ఆయన నటనకు నీరాజ
 నాలు పట్టారు. పాత్ర ఏదైనా అందులో పూర్తిగా
 ఒదిగిపోయి దానకి పరిపూర్ణతాన్ని కలిగించిన
 మహా నటుడు ఎస్సీరంగారావు. మంచి నటుడిగా
 గుర్తింపు పొంది పేరు ప్రభ్యాతులు తెచ్చుకొంటున్న
 నమయంలో ఎస్సీ రంగారావు గుండెపోతుతో
 మరణించటం తెలుగు, తమిళ చలనచిత్ర
 రంగాలకు తీరని లోటు. జులై 18న ఎస్సీఆర్ దివిజ
 నట సామ్రాజ్యంలో లీనమైపోయారు. ఆయన
 పుట్టిన నెల, పోయిన నెలా ఒకటే కావడం విశేషం.

ఆద్యం శిల్పసంపదకు ఆనవాలు నాసిక్ గుహలు

■ డాక్టర్ గూడెల్లి చంద్రారెడ్డి

కొండలను తొలిచి మన శిల్పులు గుహలయాలను నిర్మించారు. మన దేశంలో శిలలను తొలిచే విధానం దాదాపు 2000 సంవత్సరాలకు పూర్వమే ఆరంభమయింది. మొదట కొండల నుంచి ఏ భాగాన్ని ఏ ఆకారంలో తొలగించాలో గుర్తుగా గీతలు గీసుకొనే వారు. ఆ తరువాత తొలచడం ప్రారంభించేవారు. మొదట పైకప్ప భాగం నుంచి తొలుచుకొణేటూ కింది భాగానికి వచ్చేవారు. నాసిక్ గుహలు మొత్తం 24. నాసిక్ గుహలు మహారాష్ట్రలోని నాసిక్ నగరమునకు దగ్గరలో గల త్రిరథీ రాతికొండలలో పున్నాయి.

గుహలలోని అనేక శాసనముల నమసరించి, తొలి గుహలు క్రీ.పూ. 170 సం. లేక 160 సం.ల నాడు నిర్మితముయినవి. శాత వాహన రాజైన కృష్ణ తొలి విషారమును నిర్మించాడు. ఈగుహలందు ఒకటి మాత్రమే చైత్య గుహ (ఆరాధన గుహ). మిగితావన్ని విషారగుహలే. విషార మనగా బౌద్ధ సన్యాసుల నివాసగృహము. బౌద్ధ భిక్షులు ధ్యానం చేయడానికి పెద్ద మండపాలను తొలిచారు. గుహల్లో అధ్యాత శిల్ప సంపద వుంది. గోడపై చైత్యాన్ని మలిచారు. మరి కొన్ని గుహల్లో బుద్ధుని శిల్పాలను చాలా చక్కగా మలిచారు. బుద్ధుని విగ్రహం పక్కనే చామరలను పట్టుకొన్న శిల్పాలున్నాయి. ఆ గుహల్లోకి వెళ్తే ఒక అధ్యాత ప్రపంచంలోకి అడుగు పెట్టి నట్టే. స్తంభములకు క్రింద నిర్మితమైన అంచు గోడమీద అలంకారశిల్పము అమరావతి స్తుపప్రాకార శిల్పముతో పోలి వుంది. ఓవ గుహలో గౌతమీ పుత్ర శాతకర్ణి తల్లి గౌతమీ బాలాల్సి రాయించిన అతిపెద్ద శాసనం వుంది. గుహల్లోని శాసనాలను బట్టి ఆప్రాంతం అప్పుడు ధాన్యకటక అంధ్రరాజుల విలుబడిలో వుంది. నాసిక్లో నివాసం వీర్పరచు

కొన్ని రాజప్రతినిధులచే పాలింపబడినట్లు తెలుస్తు న్నది. క్రీస్తు పూర్వం 1వ శతాబ్దం నుంచి క్రీస్తు శకం 3వ శతాబ్దం పరకు నాసిక్ ప్రారంభించిన క్రిందలో పొందల గుహలను వివిధ రాజవంశాల వారు తొలిపించారు.

నాసిక్ గుహలందు కొన్ని గుహలనిర్మాణం పూర్తి

కాలేదు. చైత్యగుహ అతిప్రాచీనమైనది. గుహ ముఖ మందలి బౌద్ధస్తుప ప్రాకారశిల్పము, ద్వార బంధం ప్రక్కన నిలచిఉన్న యక్కశిల్పం చక్కగా పున్నాయి. చైత్యగుహ కంటే దాదాపు 10సం.లు పూర్వమే నిర్మితమైన విషారం శాతవాహన వంశజు దయిన

క్రష్ణ నిర్మించాడు. చైత్యముఖమందు మహా గవాక్ష మున కిరువైపుల అలంకరించిన నాగ సర్ప ములు ఆంధ్రశిల్పుల ఉత్తమకళను తెలుపుతు న్నాయి. చైత్యగుహముఖం అద్భుతంగా వుంది.

శిల్పాలు

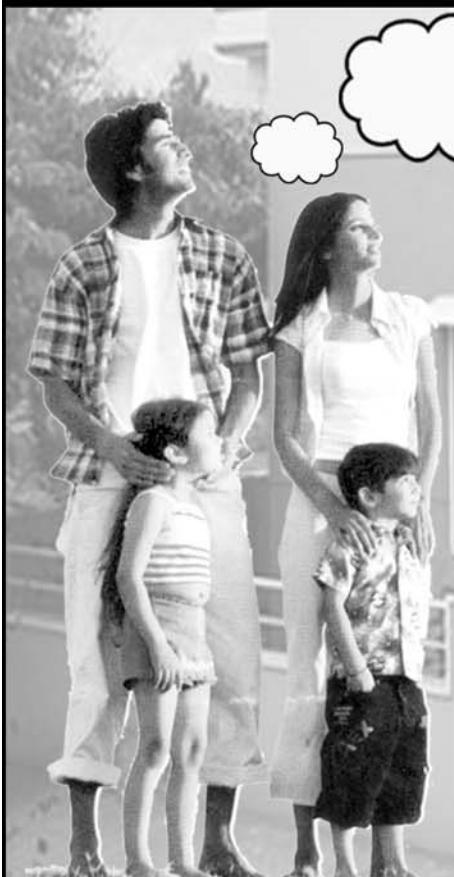
చైత్యగుహముఖం క్రిందిభాగం కొంతపరకు మాత్రం రాతితో నిర్మించి, పైభాగం కలపదూల ములచే నిర్మించబడింది. మిగిలిన భాగమంతా వెదురుతో అల్లినట్లుంది. ఈ చైత్య గుహకు ఒకబే ద్వార ము. ఈ ద్వారబంధం అలంకారం లేక, సామా న్యంగా వుంది. పైన గవాక్షము రీతిన ఒక చూరును మలిచారు. చూరుక్రింద ద్వార బంధ పట్టికపై గోడలో రెండు భాగాలున్నాయి. క్రింది భాగ ము అధ్యంద్రచంద్రాకారం. దీనిని అల్లిన తడికవలె అలంకారంగ మలిచారు. మిగిలిన పైభాగమందు జంతురూపములున్నవి. ద్వారబంధమునకు ఎడమ పైపున యక్కరూపం వుంది. యక్కరూపంలో మధ్యన ఎత్తయిన ముడి కలిగిన ప్రాచీనాంధ్ర తలపాగా కనబదుతున్నది. ద్వారం పైన చైత్యగృహమునకు అవసరమగు వెలుగుకొరుక ఒక పెద్ద గవాక్షం కలదు. ఈ గవాక్షము క్రింది అడ్డపట్టిక ముఖము అలంకారయుతముగా బౌద్ధ ప్రాకారరీతిన మలిచి ఉన్నది. దీనికి ఇరువైపుల నాగసర్పరూపములు కలవు. ఇక్కడ తొలిచిన స్తంభ పైభాగమున మృగ రూపములు కలిగి, అశేక స్తంభాలను గుర్తుకు తెస్తాయి. మహా గవాక్షమునకు నిర్మించిన కలపాలం ఆకారమంత శిథిలముయోయింది. ఈగుహ అంత ర్మాగుము చైత్యగృహము దాదాపు 39 అడుగుల పొడువు, 22 అడుగుల వెడల్పు, చివరన 2 అడుగుల ఎత్తయిన స్తాపము కలిగిఉన్నది. మహా గవాక్షం నిలుచుటకై రెండు స్తంభములను మలిచా రు. ఈ స్తంభ

పీఎస్.ఐ. వెరీమ్ లోన్

గృహ నిర్మాణమునకు, గృహ / ప్లాట్ల కొనుగోలుకు మరియు అధునీకరణకు,
గృహ మరమ్మత్తులకు, పీ.ఎస్.ఐ. వెరీమ్ లోన్ లభ్యత

మా వద్ద పోర్ట్ లోన్ పొందిన వారికి
25 లక్షల వరకు ఓవర్ డ్రాఫ్ట్ పొందే
సాలబ్యం కలదు

ప్రయోకణలు

- రీజువాలి మిగులు మొత్తంపై వడ్డి లెక్కింపు
- అత్యల్ప వడ్డి రేటు
- అతి తక్కువ నెలసరి వాయిదా
- ఎక్కువ మొత్తం బుణం పొందేందుకు
కుటుంబ సభ్యుల ఆదాయం లెక్కింపు

మరిన్ని వివరాలకు మీ దగ్గరలోని శాఖలు (లేదా) టోల్ ప్రై నెం. 1800 180 2222 పై సంప్రదించండి.
మా ఇంటర్నెట్ అడ్రెస్ : www.pnbindia.in

పంజాబ్ నేపణల్ బ్యాంక్
... నమ్కానికి ప్రతీక

Punjab National Bank

గౌతమిపుత్ర గుహ

నాసిక్-24 గుహలో 3వది. గౌతమిపుత్ర గుహ నహపానుని గుహకంటే కొంచెం పెద్దదయిన విహారం. ఇది నహపానుని గుహ తరువాత 30 సం.లకు మలిచారు. ఈ గుహ సయితం 16 విడిగదులు కలిగి, నహపానుని గుహను పోలి వుంది. కానీ గుహ నిర్మాణము కార్బ గుహలు కన్నరి చైత్యమును పోలి వుంది. ఈగుహ సింహ ద్వారమును అలంకరించిన శిల్పములు మొరటగా వున్నాయి. సాంచి శైల్ప శైలిని కలిగి వుంది. ద్వార బంధమునకు ఇరువైపుల గోడ స్తంభములు మలిచారు. ద్వారబంధము పైన బోధిమండ స్తూప ము, చక్రము మలిచారు. ఈ ద్వార బంధమునకు ఇరువైపుల ద్వారపాలకులు కలరు. వీరు పూలగుత్తు లను పట్టుకొన్నారు. వీరి ఆభరణ ములు, తలకట్టి ప్రాచీనాంధ్ర శిల్పములందువలె, ఆజంతా 10 వ గుహయందలి వర్షచిత్రములవలె వున్నాయి. ప్రాచీనాంధ్రశిల్పాలందు ఉత్తమశేషికి చెందిన మహా శిల్పాలేకాక, సామాన్య శిల్పాలు సయితం ఉండిరసులకు ఈ శిల్పములు తార్మణం. ఈ గుహ వరాం దాలో 6 స్తంభములు కలవు. ఈ స్తంభశేషికి ఇరువైపుల గోడలనానుకొని 2 స్తంభములు కలవు. ఈ అనుస్తంభములు శిల్పము లచే విరివిగా అలంకృత మయ్యాయి. ఈస్తంభముల గ్రీవము నందు ఒక ఘుటము - పేటికకోణములో కుబ్బరూప ములు మలిచారు. ఈ కుబ్బలు (పొట్టిగా-లావుగా) స్తంభములకు అతిశయంచిన అందమును ఇవ్వక, అతుకులవలె కనబడుతున్నారు. ఈ స్తంభ బోధికల్లో ఎద్దులు, గుర్రాలు, స్ఫీంక్షులు (Sphinxes - త్రైముఖము కలిగిన జంతురూపములు) మొదలైనవి కలవు. నహపానుని గుహస్తంభములవలె బోధికల్లో నాలుగు మృగరూప ములను మలిచి ఆడ్డమాలపు పట్టికపై చూరుకొంచెము ముందుకు వచ్చింది. స్తంభములకు క్రింద నిర్మితమైన అంచుగోడమీద అలంకార శిల్పము అమరావతి స్తూపప్రాకార శిల్ప శైలిని కలిగి వుంది. ఆనాటికి బహుశా అమరావతి మహాస్తూప నిర్మాణంలో నిమగ్నులయి, నాసిక్ గుహలను సామాన్య అంధ్ర శిల్పాలే మలిచి ఉండవచ్చు.

శాతకట్టి గుహ : యజ్ఞాలీ శాతకట్టిగుహ కూడ ఒక

పెద్ద విహారం. ఇది తొలుతనిర్మితమయిన తరువాత అనేకమార్గు మలిచి గుహను పొడుగించు బేకాక, శిల్పములను సయితం అమర్చారు. ఈ విహారం ఇరువైపుల కుడ్యమునకు 8 చొప్పున 16 ఉపగదులు కలవు. ఉపగదులందు అరుగులు రాతివే. విహార గర్జం మందేర్పుడిన మందిర ద్వార మునకు ఇరువైపుల 9 అడుగుల ఎత్తున ద్వార పాలకుల రూపములు కలవు. వీరి చేతులందు తామర పుష్ప లను ధరించి, శిరముపైన మకుల ములతో ఉండెను. ఒక ద్వారపాలకుని ఎదురున చిన్న స్తూపమును, రెండవ వానికి ఎదురున బుద్ధ ప్రతిమ మలిచిరి. 10 అడుగుల ఎత్తున పెద్ద బుద్ధప్రతిమ కలరు. ఈ బుద్ధ రూపము ధర్మచక్ర ముద్రను ధరించి, పాదములు ఒక పద్మముపై నుంచి, పర్యంకాసన మున నిర్మిత మయింది. ఈ ప్రతిమకు ఇరువైపుల ఇద్దరు చామర ధారులు ద్వారపాలకుల వలె కలరు.

శాసనాలు : నాసిక్ గుహలోని శాసనాలో గౌతమీ పుత్ర శాతకట్టి తల్లి గౌతమీ బాలశ్రీ రాయించిన శాసనం భారతదేశ చరిత్రలో ఆత్యంత ముఖ్యముయినది. బాలశ్రీ శాసనం ఓవ గుహలో వుంది. నహపానుని అల్లుడు-ఉపవాసుత్త రాయించిన అతి పెద్ద శాసనం 10వ గుహలో వుంది.

ఆ పుస్తకానికి 16 వీండ్లు

నా సాంతూరు కరావులపల్లి పుట్టపరికి 20 కి.మీ. దూరంలో పుట్టపరి-బెంగుళూరు రోడ్సులో వుంది. నేను ప్రాధిమిక పారశాలలో చదువుతున్నప్పుడే భగవాన్ శ్రీసత్య సాయి బాబా వారి గురించి తెలుసుకొన్నాను. అది 1972 నాటిమాట. నేను 4వ తరగతి చదువు తున్నాను. దనరా ఉత్సవాలు పుట్టపరిలో ఘనంగా జరుగుతున్నాయి. చుట్టుపట్ల గ్రామాల వారు పెద్ద సంబుల్లో పోయివచ్చేవారు. నేను కూడా పుట్టపరి పోవాలంటే నా తల్లిదండ్రులు వద్దన్నారు. ‘ఆ జనసముద్రంలో నీవు తప్పిపోతే’ అన్నారు. స్వామివారిని చూడాలన్న ఆశను అట్టి అణివిపెట్టు కొన్నాను. సరిగ్గా 2 నెలల తర్వాత ఆ అవకాశం వచ్చింది. మా పక్కించి అన్న మేకల ఆదినారాయణ పెంపై. పుట్టపరిని ఆనుకొని వుండే ‘చిన్నపల్లి’ గ్రామం పెండ్లికూతురిది. పెండ్లికి మా అమ్మ (తులశమ్మ)తో పాటు నేనూ పోయ్యో. ఎద్దుల బండిలో కరావులపల్లి నుంచి చిన్న పల్లికి పుట్టపరి మీదుగా పోవడం నాజీవితంలో గుర్తించి పోయే సంఘటన. నేను మందిరంలోకి పోయిరా వాలన్నాను. ‘పొద్దునే అందరూ పోదాం’ అని అమ్మ చెప్పడంతో ‘సరే’ అన్నాను. పొద్దునే పెండ్లి ముగించుకొని ప్రశాంతినిలయంకు వచ్చినాము. ప్రశాంతి మందిరంలో హాల్సులో కూర్చొన్నాము. అక్కడున్న మహిళలు గుసగుసలాడుతున్నారు. అంతలో ఒకరు వచ్చి ‘సాయిరామ్... నిశ్చబ్దిగా వుండా’లన్నారు. అంతలో స్వామి వచ్చి కూర్చొన్నారు. స్వామి వారు వచ్చి రాగానే... నేను ముందుకుపోయి కాళ్ళకు దండం పెట్టాను. తలనిమిరి..

“ఏం చదువుతున్నావు బంగారు?” అన్నారు. “4వ తరగతి స్వామి” అన్నాను. “ఏవూరు?” అన్నారు స్వామి. ‘కరావులపల్లి’ అన్నాను. “దగ్గరే” అన్నారు స్వామి.

తర్వాత చేతిలో నుంచి విభూతిరాచి ఇచ్చారు. అక్కడున్న అందరినీ స్వామి వలకరించి, నేను తొలుత పుట్టపరిని చూసినప్పుడు, తర్వాత రోజుల్లో ఎంతో మార్పు వచ్చింది. పెద్దపెద్ద భవనాలోచ్చాయి. కుగ్రామంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు మారిపోయాయి. ఒకనాడు బన్కే నోచని గ్రామం.. రైలు, విమానాల రాకపోకలు సాగుతున్నాయి. పాట్లచేత పుట్టుకొని పరప్రాంతాల నుంచి పుట్టపరికి వలసవచ్చిన వారు కోటీశ్వరులయ్యారు. చుట్టుపక్కల గ్రామాల ప్రజలుసైతం ఎంతో బాగుపడ్డారు. ఉపాధి దొరికింది.

ఆశీర్వదించారు.

అప్పుడు మందిరం మిన హో పెద్ద భవంతి లేదు. స్వామి దర్శనం గురించి కరావులపల్లిలో చాలా మందికి చెప్పాను. 1973లో గోరంట్ల ఉన్నత పారశాలలో వె తర గతి చదువుతున్నా. వర్షాలు ఎక్కువగా కురుస్తు

నుండున బన్కే సమని సహ విద్యార్థులతో కరావుల పల్లి బన్సప్పులో నిలబడుకొన్నా. అంతలో ఒకపెద్దకారు వచ్చింది. చాలా నిదానంగా వచ్చింది. ‘స్వామి వస్తున్నారు’ అని నేను గట్టిగా అరిచా. స్వామి వారు కారుదిగి పిల్లలను ఆశీర్వదించి వెళ్ళారు. వెనుక ఇంకో కారులో వచ్చిన విదేశీయులు పిల్లలకు చాక్కలెట్లు ఇచ్చారు. మళ్ళీ చాలాసార్లు పుట్టపరికి పోయివచ్చినాను. నేను తొలుత పుట్టపరిని చూసినప్పుడు, తర్వాత రోజుల్లో ఎంతో మార్పు వచ్చింది. పెద్దపెద్ద భవనాలోచ్చాయి. కుగ్రామంలో ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు మారిపోయాయి. ఒకనాడు బన్కే నోచని గ్రామం రైలు, విమానాల రాకపోకలు సాగుతున్నాయి. పాట్లచేత పుట్టుకొని పరప్రాంతాల నుంచి పుట్టపరికి వలసవచ్చిన వారు కోటీశ్వరులయ్యారు. చుట్టుపక్కల గ్రామాల ప్రజలు సైతం ఎంతో బాగుపడ్డారు. ఉపాధి దొరికింది. వ్యాపారాలు పెరిగాయి.

శ్రీ సత్యసాయి ట్రస్ట్ ఆధ్వర్యంలో కె.జి. నుంచి పి.జి. వరకు విద్యాలయాలు, నిరుపేదలకు సైతం వైద్యం అందేవిధంగా సూపర్ స్పెషాలిటీస్ ఆస్తులు, గొంతు ఎందుతున్న ప్రజల దాహర్తె తీర్మానానికి నీటి పథకాలు ఎన్నో ప్రజలకు ఉపయోగపడే కార్యక్రమాలు చేశారు, భగవాన్. అన్నికార్యక్రమాలు చేయడం.. అది అతి తక్కువ సమయంలో అత్యంత నాణ్యతగల పనులను చేయించడం శ్రీస్వామి వారికి సాధ్యం.

తిరుమల-పుట్టపరి

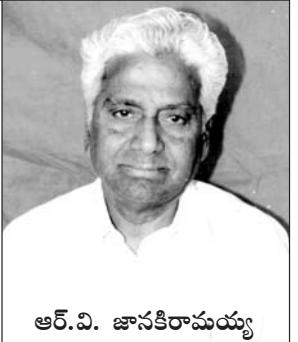
TIRUMALA - PUTTAPARTHY

A Comprehensive Guide

MYNA SWAMY

చిన్న పుస్తకాన్వితినేను 2003లో రాశినా. రాశుస్తుట్టు మందుగానే జానకిరామయ్యతో చెప్పాడు. మీ చేతులమీదుగా ఆవిష్కరించాలని తెలిపినా. 'సంతోషం' అన్నారు. పుస్తకం సిద్ధమయ్యే నాటికి అన్న ఆరోగ్యం విషమించి చనిపోయారు. దానితో స్వగీరీయ జానకిరామయ్య కుమారుడు ఆర్.జి. రత్నాకర్ పుస్తకాన్వితి ఆవిష్కరించారు. తిరుమల - పుట్టపర్తి పుస్తకం 2003 డిసెంబర్లో పుట్టపర్తిలో ఆవిష్కరించడం జరిగింది.

ఆర్.వి. జానకిరామయ్య

ఈలా వండగా 1985లో శ్రీ సత్యసాయి 60వ జన్మదినాన్మాయ వేదుకులు కవర్ చేయడానికి ఆంధ్రప్రభ విలేఖరిగా పుట్టపర్తికిపోయానాను. అప్పుడు స్వామివారి తమ్ముడు జానకిరామయ్య పరిచయ మర్యాద అన్న జానకిరామయ్య 2003 అక్టోబర్లో చనిపోయే వరకు ఎన్నోసార్లు కలిసినా. మేము ఎప్పుడు కలిసినా రాయలసీమ అభివృద్ధి, నీళ్ళ గురించి మాటల్లాడుకొనేవారం. సత్య సాయి నీటిపథకం అనంతపురం జిల్లలో చేపట్టినప్పుడు తొలత బుక్కపట్టం చెరువులో బోరువేశారు. అన్న జానకిరామయ్యతో ఆనాడేచెప్పాడు. 'అన్నా తుంగభద్ర నదీజాలాలనే తాగునీటికి తేవాలి. బోర్లు తవ్వితే ఇప్పుడు వస్తాయి. తర్వాత ఎండిపోతాయి అన్నాను. 'మంచిమాటి.. అంతా కొండలరావు ఇన్నచ్చార్చి' అన్నారు. కొండలరావు వంచాయితిరాజ్ చీఫ్ ఇంజినీర్ గా రిటైర్ అయ్యారు. శ్రీసత్యసాయి నీటిపథకాలను కొండలరావు రూపొందించారు. కాగా తిరుమల పుట్టపర్తి అనే

శ్రీ సత్యసాయిసంస్థలు చేస్తున్న సేవలపై పిహాచ.డి. చేయించాలని సభలో రత్నాకర్ ను కోరాను. పుస్తకావిష్కరణ జరిగిన తర్వాత నేను, ఇండియాటుడే - తెలుగు సంపాదకుడు జి. రాజశుక, భారత అంతరిక్ష పరిశోధనా సంస్థ (ఐస్టో) పూర్వ సంచాలకులు - వరల్డ్స్పేస్ ఇండియా ఉపాధ్య క్షుడు డాక్టర్ డి. వేంగోపాల్ తదితరులు స్వామి దర్శనం చేసుకొన్నాం. స్వామి వారికి పుస్తకం ఇచ్చి దండం పెట్టుకొన్నాం. కొన్ని రోజుల తర్వాత తిరుమల -తిరుపతి దేవస్థానాల (తి.తి.దే.) అప్పటి అధ్యక్షుడు డి.క. అదికేశ వులు భోన్సెచే నన్ను అభినందించారు.

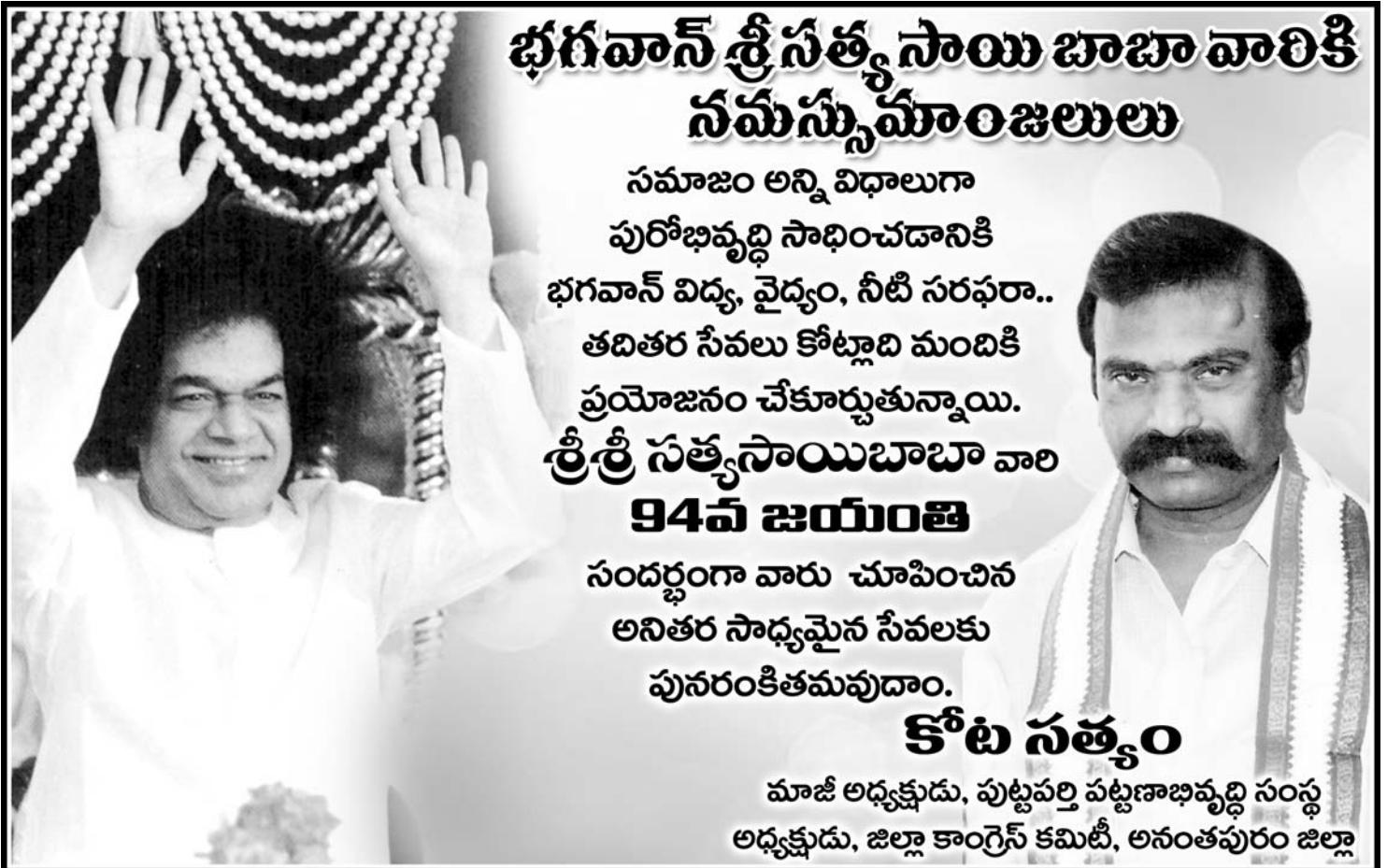
"తిరుమల-పుట్టపర్తి పుస్తకం గురించి భగవాన్ చాలా మెచ్చుకొన్నారు. చాలా అర్ధప్ప వంతుడని చెప్పారు. సాయిసంస్థలు చేస్తున్న సేవలసూట్రితోనే నేను ఆపుస్తకం రాశినా. నాకే కాదు.. కోట్లాడి మందికి శ్రీ సత్యసాయి స్వార్థి కలిగిస్తున్నారు. ప్రపంచానికి శ్రీసాయతన్త్వం ఆదర్శము యింది. శ్రీ సత్యసాయి బాబావారికి శత సహస్ర ప్రభామాలు.

భగవాన్ శ్రీసత్యసాయి బాబా వారికి నమస్కమాంజలులు

సమాజం అన్ని విధాలుగా
పురోజువుధ్య సాధించడానికి
భగవాన్ విధ్య, వైద్యం, నీటి సరఫరా..
తథితర సేవలు కోట్లాది మందికి
ప్రయోజనం చేకూర్చుతున్నాయి.
**శ్రీ శ్రీ సత్యసాయిబాబా వారి
94వ జయంతి**
సందర్భంగా వారు చూపించిన
అనితర సాధ్యమైన సేవలకు
పునరంకితమవుదాం.

కోట సత్యం

మాజీ అధ్యక్షుడు, పుట్టపర్తి పట్టణాభవృద్ధి సంస్థ
అధ్యక్షుడు, జిల్లా కాంగ్రెస్ కమిటీ, అనంతపురం జిల్లా

యక్కగానం వీక్షించరి..?

■ ప్రాఫేసర్ కె. గోపాలక్రిష్ణరావు

కర్ణాటక కోస్తా ప్రాంతాల్లో ప్రదర్శనలు ఎక్కువగా జరుగుతాయి. యక్కగానం వృత్తిప్రకారం ఒక యక్కడి పాట (గానం). ఇక్కడ యక్కడంబే ప్రాచీన భారతదేశంలో నివసించే అడవి జాతి మనిషి అని అర్థం వస్తుంది. యక్కగానంలో నేపథ్యంలో హిమైళ (హిందె + మేళ) నేపథ్య సంగీతం సమూహం. ఇంకా ముమైళ (ముందె + మేళ) సృత్య మరియు సంభాషణ గుంపు వుంటాయి. ఈ రెండు గుంపుల సమన్వయమే యక్కగానం. హిమైళలో ఒక భాగవత గాయకుడుంటారు. ఇతనే దర్శకుడు. ఇతనినే మొదటి వేగాడు అంటారు. ఇంకా మద్దెల వారు, హర్షేనియం (గానంలో హర్షేనియం స్థానంలో పుంగి అనే వాయిద్యాన్ని వాడేవారు) వాయించే వృత్తి, చండె (పెద్ద ధ్వని చేసే డప్పులు) వాయించేవారు ఉంటారు. సంగీతం యక్కగాన తాళాలతో రంగరించిన కర్ణాటక సాంప్రదాయ రాగాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. యక్కగాన తాళాలే తరువాతి రోజుల్లో కర్ణాటక సంగీత తాళాలుగా మార్పు చెందాయంటారు.

ప్రాంతిక కర్ణాటక గానం

యక్కగానంలోని ప్రముఖ విభాగం బయలు ఆట (వీధిభాగేతం)లో పాత్రధారులు ధరించే వస్తుంటారు. ఈ ధరించే వస్తుంటారు చాలా ముఖ్యమైనది. ఉడాపారణకు రాజు (కథానాయకుడు), దుష్ట కథానాయకులు ధరించు కిరీటం, ఇతర పాత్రధారులు ధరించు కిరీటం కన్నా

యక్కగానం స్తుతి, నాటక, సంగీత, వేష, భాష, అలంకారాల కలబరీత. ఇది ఒక శాస్త్రీయ తైలి. కర్ణాటక రాష్ట్రంలోని అతి ప్రాముఖ్యమైన శాస్త్రీయ కళ. కరావళి జలల్లెన ఉత్తర కన్నడ, దక్కిణ కన్నడ, ఉడుపి జలల్లెలలోను లిపిమెల్లగు మరియు కేరళలోని కాసరగోడు జలాలు యక్కగానానికి పట్టు గొప్పులు గా చెప్పవచ్చు. యక్కగాన ప్రదర్శన సాయంత్రం వేళలలో మొదలపుతుంది. ఊరికి తెలియచెప్పడానికి ఆటకు ముందు దాదాపు రెండు గంటల పాటు డప్పు కొడతారు. నటులందరూ మొలసే దుస్తులు, తలపై సపరం ధరించి ఉంటారు. పెద్ద పెద్ద కిలీటాలు పెట్టుకొంటారు. ఈ ప్రదర్శనలు ఎక్కువగా పురాణగాథలను వివరిస్తుంటాయి. కథకుడు కథ చెబుతుండగా, వెనుక సంగీతం వినబడుతుం టుంది. ప్రదర్శనలకు అనుగుణంగా నటీ నటులు స్తుతి ప్రదర్శనలు చేస్తుంటారు. నటులకు సంభాష ఓ అతి స్వల్పంగా ఉంటుంది. ఇలా దాదాపు మరుసటి రీజు సూర్యోదయం వరకూ యక్కగానం సాగుతుంది. ఎన్నో యెత్తుగా కేలికె, ఆట, బయలాట, దశావతార మొదలగు వివిధ పేర్లతో ప్రదర్శించబడే ఈ కళకు 200 యెత్తు క్రితం యక్కగానమనే శాస్త్రీయ వేరును పెట్టారు. భక్తి ఉద్ఘామం జరిగే సమయంలో ఉన్న శాస్త్రీయ సంగీతం, నాటక కళ యక్కగానంగా పలసితి చెందాయన్నది ఒక నమ్మక. అంద్రపుదేస్, కర్ణాటక, తమికనాడు, కేరళ రాష్ట్రాల్లో యక్కగాన ప్రదర్శనలు జరుగుతున్నాయి.

భిన్నంగా, ఆకర్షపంతంగా వుంటాయి. అలాగే ట్రై పాత్రధారులు ధరించే కిరీటం చాలా చిన్నదిగా వుంటుంది. అంతేకాకుండగా ఉత్తర కన్నడ ప్రాంతంలోని యక్కగాన పాత్రధారుల వస్తుంటారు, ఉత్తర కన్నడ ప్రాంత పాత్రధారుల వస్తుంటారు కన్నా భిన్నంగా వుంటుంది.

నేపథ్య గానం

యక్కగానంలో నేపథ్యమును హిమైళ (హిందె + మేళ, హిందె అనగా వెనుక, మేళ అనగా మేళం (సంగీత వాయిద్యం) అంటారు. అనగా యక్కగాన ప్రదర్శన జరుగు సమయంలో ప్రకృత నుంచి అవసర మైన మేరకు సంగీత సహకారం అందించే వాయిద్య బృందం. ఒక విధంగా నేపథ్య సంగీతం అనవచ్చు

నేమా? ఈ వాయిద్య బృందంలో డప్పు, మద్దెల, మృదం

గము, జాఘుంబ మొదలగు సంగీత వాద్య పరిక రాలను ఉపయోగిస్తారు. వీటిని నృత్య సమయంలో, భాగవతారుపాడే సమయంలో, ప్రాసంగికులు మాటల్లాడేటప్పుడు సందర్భచితంగా వాయిస్తూ యక్క గాన ప్రదర్శనను రక్తికట్టిస్తారు. అందువలన యక్క గానం ప్రదర్శన ఫల ప్రదం కావాలంటే పాత్రదా రుల అభినయం, భాగవతారు గాన మాధుర్యం ఎంత ముఖ్యమౌ నేవథ్య సంగీతం కూడా అంతే ముఖ్యం. భాగవతారు గాత్రంకు ప్రాణం ఈ నేవథ్యవాద్యం.

ప్రదర్శన : యక్కగానంను ప్రదర్శించుటలో అనేక రీతులు, పద్ధతులు ఉన్నప్పటికీ, బయలాట (వీధిభాగోత్తం) అత్యంత జనప్రియ మైనది. బయలాట అనగా పాట్రాలంకరణ, వేషాలంకరణ కావించుకొని వేదికపై ఆడే ప్రదర్శన. పండుగ, సంబరాల సమయాలలో ఊరు బయలు (బహిరంగ స్థలం)లో రాత్రి

DAKSHA YAGNA - Vyahagamam Performance by Christites on 20th July 2012 at Christ University.

జరిగే ప్రదర్శన కావడం వలన దీనికి బయలాట అనే పేరు రూఢి అయ్యింది. ప్రజలు మాములుగా ‘ఆట’ అని వ్యవహరిస్తారు. కానీ ఈ మధ్యకాలంలో యక్కగాన ప్రదర్శన సమయమును కుదించి 2-3 గంటలు మాత్రమే ప్రదర్శిస్తున్నారు. బయలాట ప్రదర్శనలలో – రంగస్థలం, భాగవతారు (గాయకుడు), అభినయం, చతుర సంభాషణలు, నృత్యం ఇలా సంప్రదాయ యక్కగానంకు చెందిన అన్ని ఘట్టాలు / భూమికలు వుంటాయి. యక్కగానంలో పశ్చిమ రీతి, తూర్పు రీతి అను రెండు ప్రదర్శన రీతులు వున్నాయి. పశ్చిమ ప్రాంతంలో ఆచరణలో ఉన్నది మడవలపాయ (తూర్పు రీతి) ఆట – మల్ముడు (మలెనాడు) మరియు కరావళి ప్రాంతంలో అధిక ఆదరణ ఉన్నది పశ్చిమ రీతి ఆట. పశ్చిమ యాన ఆటలో మరియు 3 రీతులు ఉన్నాయి. దక్కిణ తిట్టు, తూర్పు తిట్టు, ఉత్తర తిట్టు (కన్నడంలో తిట్టు అనగా నిందించడం, తెట్టు అనగా దిక్కు అని అర్థం). తెట్టు అనే పదమే వ్యవహరికంలో తిట్టుగా మారి ఉండవ చ్చ. ఇక్కడ తిట్టు అనగా దిక్కు లేదా యాన అని భావించాలి. ఉత్తర కన్నడ మరియు శివమొగ్గ జిల్లాలలో ఉత్తర యాన బయలాట యక్కగానం ప్రదర్శింప బడితే, ఉడిపిలో బదుగు యానలో, దక్కిణ కన్నడ, మరియు కాసరగూడు జిల్లాలలో దక్కిణ యానలో ప్రదర్శిస్తారు. పాత్ర ధారులు ధరించే ప్రస్తావణ, అలంకరన, నృత్యమైలో ఉన్న వ్యత్యాసాలకారణంగా ఇలా విభజించారు. మూల యక్కగాన ప్రదర్శనలో తేడా వుంది. తాళమద్దతల అనునది యక్కగానంలో మరొక ప్రదర్శనరీతి, విధానం. ఇది బయలాట కన్న విభిన్నమైనది. ఈ పద్ధతిలో పాట్రాలంకరణ, నృత్యం మరియు భావ వ్యక్తికరణ కనిపించవ. నేవథ్యం, భాగవతారు, మరియు ప్రాసంగికులు (మాటకారు లు) మాత్రమే వుంటారు. ఇందులో భాగవతారు మూలకథను పాటరూపంలో పొడగా, అర్ధధారులు (కథాంశము ను వచనంలో వివరించే వారు) పాటలోని కథాంశ మును, ప్రాసంగికులతో మాటల్లాడ డం ద్వారా ప్రేక్షకు లకు వివరిస్తారు. బయలాటలో నృత్య, అభినయాలు ముఖ్యంశాలు. ఇందులో సంభాషణలకు ప్రాధా నృత్య వుంటుంది. బయలాట లో వచనమునకు పరిమితి వుంది. తాళమద్దతలో లేదు.

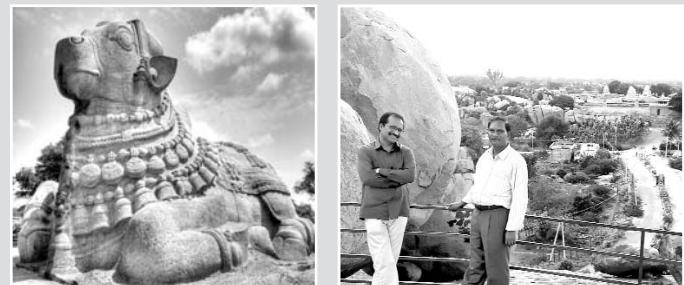
(రచయిత బెంగళూరు విశ్వవిద్యాలయ చరిత్ర శాఖ విశ్రాంత ఆచార్యులు)

జట్టాయి విర్కు

అనంతపురం జిల్లా లేపాక్షిలో వెలసిన శ్రీ పాపనాశేశ్వర - శ్రీ వీరభద్ర స్వామి దేవాలయాల సన్మిధికి ఒక ప్రత్యేక ఆకర్షణ

ఇటీవల వచ్చింది. రామాయణ గాధతో ముడిపడిన లేపాక్షి పురాణ కథనానికి అనుబంధంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సుమారు రూ. 6 కోట్లలో జటా యు పార్క్ మరియు వివిధ అభివృద్ధి పనులను ఫ్రార్టి చేసింది. లేపాక్షి సంది విగ్రహానికి ఎదుపైపున రోడ్స్ ప్రక్కగా సహజసిద్ధంగా పున్న పెద్ద రాతి గుండుపై జటాయు పక్కి బొమ్మను ప్రత్యేకంగా తీట్లుదిద్దారు. లేపాక్షికి వెళ్లిన పర్యాటకులకు జటాయు పార్క్ కనుపిందు అవుతున్నది. ఆ రాతి గుండు కిందివైపున రామాయణ గాధలోని సీత అపహారణ ర్యాక్యాలను రంగులతో చిత్రిస్తే చూడమచ్చుటగా వుంటుంది. జటాయు పార్క్ ను పర్యాటకులు విరివిగా సందర్శించాలని పార్క్ ముఖ్య నిర్వహకుడు గంగాధర్ కోరారు.

శ్రీ పిండ్రావేత్త గోదా స్వామి శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి దేవస్థానం

రాజపాలెం - 522412, గుంటూరు జిల్లా, ఆంధ్ర. చరంపాణి : 98496 40801

కవియుగ వైకుంఠంగా భాసిల్చుతున్న తిరుమల గీరుల్లో వెలసిన శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి ర్ఘన భాగ్యానికి నేడుకోని భక్తులకోసం శ్రీవారు పద్మావతి గోదావే సమేతంగా గుంటూరు జిల్లా రాజపాలెంలో వెలిశారు. అలయంలో పులు ఉత్సవాలు జరుగుతుంటాయి. అలయానికి అనుబంధంగా 'గోశాల' నిర్వహింపబడుతున్నది. అన్ని సేవా కార్యక్రమాలు నిరంతరం కొనసాగడానికి భక్తుల సహాకారం - వితరణ లఘురం. తమకు తోచినవిధంగా విరాళాలు పంపి అలయ అభివృద్ధికి తోడ్చండి.

శ్రీ వేంకటేశ్వర స్వామి కృపకు పాత్రులు కాగలరని మనవి. సదా శ్రీవారి సేవల్సి...

శ్రీమతి పాత్రుల వెంకటరమ షాయి శ్రీ సుఖ్యారూపు దంపతులు

SRI VENKATESWARA SWAMY DEVASTHANAM

Rajupalem - 522412, Guntur Dist., A.P. Mob.: 98496 40801

Balaji Temple Trust - Rajupalem
Andhra Bank A/c : 049810100036941
IFSC : ANDB0000498

0877-2252526
9502736361

JP Dental Hospital

Cosmetic, Dental Laser & Implant Centre

**208-B, Opp. Vinayaka Swamy Temple,
Doddapuram Street, TIRUPATI-517501.**

Dr. Jayaprasad G.S.V.
Cosmetic Dental Surgeon

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగస్తులకు, పెన్సినర్లకు,
ఎస్.ఎస్.ఐఎస్. వైద్య నేప (E.H.S.)
హార్ట్‌కార్డ్ డ్యూరా ఉచిత దంత వైద్యం

చి.టి.డి. ఉద్యోగస్తులకు
ఫీజు లీయంబర్ల్ మొంట్
కలదు

Branch: 20-3-124, Karakambadi Road,
Opp. Punjab Sindh Bank, TIRUPATI. Ph:2223436

ఉత్తర శ్రీరంగం

■ టీ. సుచరిత

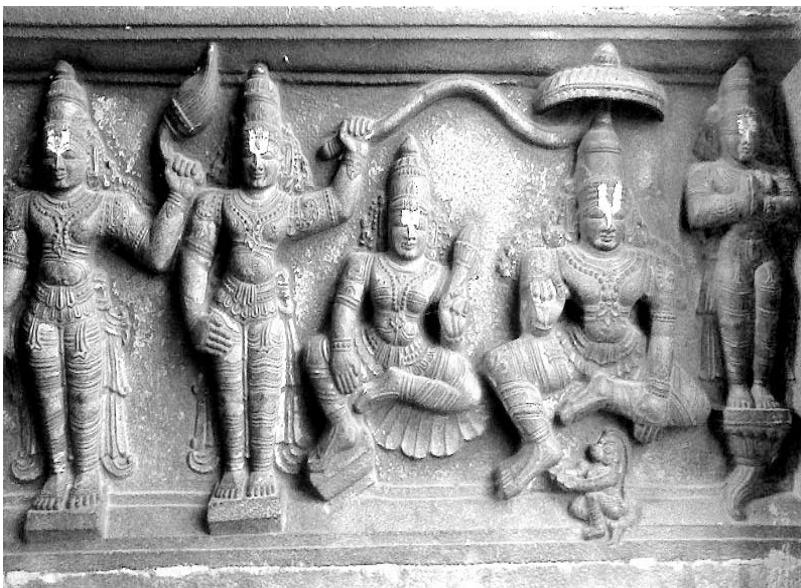

ఉత్తర శ్రీరంగంగా పేరుగాంచిన శ్రీరంగాపురం వనపర్తి జిల్లా పెబ్బేరు మండలానికి చెందిన గ్రామం. మండల కేంద్రమైన పెబ్బేరు నుంచి 12కిలో మీటర్ల దూరంలో ఉంది. శ్రీరంగాపురంలో 17వ శతాబ్దిలో రాజు రామేశ్వరరావు వంశీయులు నిర్మించిన శ్రీరంగనాయక స్వామి ఆలయం ఉంది. ఆలయ శిల్ప కళా సైపుణ్యం కారణంగా పర్యాటక క్లైంటంగా ప్రసిద్ధిగాంచింది. శ్రీరంగనాయక స్వామి దేవాలయం తమిళనాడులోని శ్రీరంగస్తేతమును పోలి ఉంది. శ్రీహైస దుర్గకృష్ణమాచార్యులు తమ ఉత్తర రంగ మహాత్మము సంస్కృత గ్రంథములో ఈ క్షేత్రమును ఉత్తర శ్రీరంగముగా అభివర్ణించారు.

వనపర్తి సంస్కారానుస్థాన రాజు బహిరీ గోపాలరావు ఒకసారి డక్కిణ దేశ యాత్రలకు వెళ్లి, శ్రీరంగ పట్టణమును దర్శించి వైష్ణవ మతమును స్వీకరించాడు. తీర్థయాత్రల నుంచి తిరిగివచ్చిన విమ్మట ఒకనాడు రాత్రి రాజు

కలతో శ్రీరంగనాథ స్వామి దర్శనమిచ్చి తాను కానాయవల్ని గ్రామము చెంత వల్మీకములో ఉన్నానని, తీసుకొని వచ్చి ప్రతిష్ఠించి, ఆలయమును నిర్మించి పూజలు చేయాలని ఆనతిచ్చేను. స్వస్థములో తెలియ జీసిన ప్రకారము అన్వేషించగా వల్మీకములో శయన మూర్తియైన శ్రీరంగనాథుని విగ్రహము లభించింది. ఆ విగ్రహమును ‘కారివిపాడు’ గ్రామమునకు తీసుకొని వచ్చి ఆలయమును నిర్మించి ప్రతిష్ఠించాడు. నాటి నుండి కారివిపాడు గ్రామము శ్రీరంగాపురంగా ప్రసిద్ధిచెందింది.

క్రీ.శ. 1650-70 మధ్యకాలంలో రాజు బహిరీ గోపాలరావు కొరివిపాడు గ్రామంలో శ్రీరంగనాథాల యమును నిర్మించాడు. రాజు రామేశ్వరరావు ఆలయం చూట్లూ శ్రీరంగ సముద్రము అనే పెద్ద చెరువును త్రవ్యించాడు. తర్వాత లక్ష్మితాయారు దేవాలయమును నిర్మించాడు. రాజు రామేశ్వరరావు ధర్మపత్రి శంకరమ్మ ఐదంతస్తుల తూర్పు రాజు గోపురమును నిర్మించింది.

చాటు

క్షులు దక్షిణ భారత దేశాన్ని తీస.

6-12 శతాబ్దాల మధ్య పరిపాలించిన రాజులు.

ముఖ్యంగా వీరు కర్ణాటక ప్రాంతాన్ని పాలించారు. తీస.

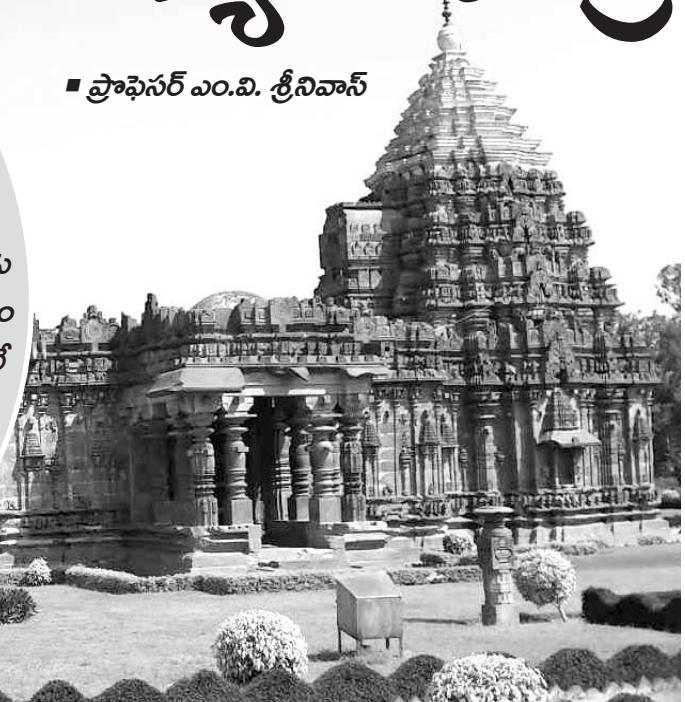
2వ శతాబ్దమునాటి జిజ్ఞాసుకుల శాసనములో “కండచిలికే రెష్మునక” అనే వ్యక్తి జిజ్ఞాసుకుల సామంతుడని వుంది. జిజ్ఞాసుకుల పతనం తర్వాత ఘలవుల ధాచికి తట్టుకోలేక వీరు కర్ణాటక ప్రాంతానికి వెళ్ళారు. చాటుక్కుల పూర్వీకులు అంద్రులే. రెండవ ఘలకేశి మారుటూరు శాసనంలో ‘చాటుక్క విషయము’ ప్రస్తుతి గలదు. ఈ చాటుక్క విషయం ప్రస్తుత రాయల సీమలోని కడప - కర్ణాలు ప్రాంతం. విషయము లంటే రాష్ట్రం. కర్ణాటక దేశమందలి బాదామినేలుతున్న కదంబుల నీడించి చాటుక్కులు ఒక సాప్రాజ్యం స్థాపించారు. చాటుక్కులు తెలంగాణము గుండా తిలిగి అంద్రదేశం ప్రవేశించి వేములవాడ చాటుక్కులు, తూర్పు చాటుక్కులు, ముదిగొండ చాటుక్కులు, చాటుక్క చీఱులు మున్నగు శాఖలుగా పరిపాలన చేశారు.

ధర్మలింగేశ్వరుని
దేవాలయంలోని
శాసనం

చాటుక్కుల చరిత్ర

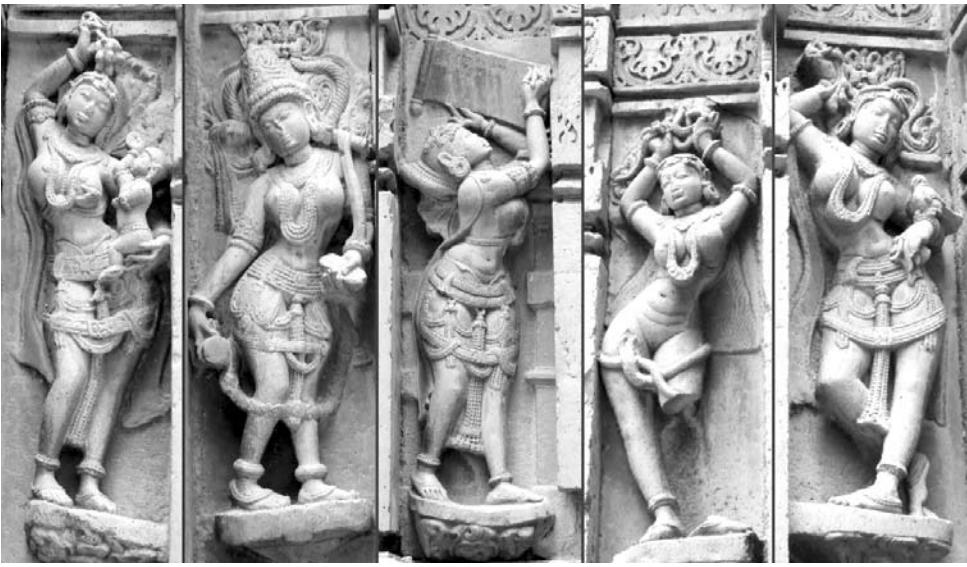
■ ప్రాఫెసర్ ఎం.వి. శ్రీనివాస్

తూర్పు చాటుక్కులు: పూర్వ (తూర్పు) చాటుక్కులు ‘బాదామి - పశ్చిమ చాటుక్క వంశము’ నుంచి చీలిన ఒక శాఖకు చెందినవారు. వీరికి మూల పురుషుడు పశ్చిమ చాటుక్క రాజులలో ప్రసిద్ధదయిన ఇమ్మడి సత్యాగ్రహయ పులకేశి పెద్ద తమ్ముడైన కుబ్బ విష్ణువర్ధనుడు. పులకేశి క్రీ.శ. 617 మరియు 624లలో కళింగ, వేంగీ దేశములు (దుర్భయులను) జయించి, తమ్ముదు కుబ్బ విష్ణువర్ధనుని పాలకునిగా నియమించాడు. కుబ్బ విష్ణువర్ధనుని పరిపాలనా కాలం క్రీ.శ. 624-641. క్రీ.శ. 631 వరకు అన్న ఘలకేశికి ప్రతిభిధిగా పాలించాడు. అప్పటి వరకు క్రిష్ణానదికి దక్షిణాన తీరంధ్ర దేశమంతా పల్లవుల ఆధీనంలో వుండెను. క్రీ.శ. 630లో పల్లవ రాజు మొదటి మహేంద్ర వర్ష మరణించాడు. అదే అదనుగా పులకేశి తీరంధ్రను ఆక్రమించి వేంగీ రాజ్యాధిపత్యాన్ని కుబ్బ విష్ణువర్ధను నికి ఇచ్చాడు. క్రీ.శ. 631లో తరువాత పులకేశి మూడు సార్లు పల్లవ రాజ్యాన్ని అతలాకుతలం చేశాడు. అయితే క్రీ.శ. 641లో పల్లవ రాజు మొదటి నరసింహ వర్ష బాదామి ముట్టడి చేసి పులకేశిని వధించాడు. అన్నకు సహోదయం చేయుటకే వెదలి కుబ్బ విష్ణువర్ధనుడు కూడా మరణించాడని చరిత్రకారుల అభిప్రాయం. కుబ్బ విష్ణువర్ధనుడు అనమాన పరాక్రమశాలి. విష్ణుభక్తుడు. విషయసిద్ధి మరియు మకరధ్వజ అను బీరుదాంకించడు. రాణి అయ్యెళ మహాచేవి. ఇతనికి జయసింహ పల్లభుడు, ఇంద్ర భట్టారకుడు అను ఇద్దరు కుమారులు. వీరు ఒకరి తరువాత ఒకరు సింహసనం అధిష్టించారు. కాగా జయసింహ పల్లభుడు క్రీ.శ. 641 నుంచి 33 సంవత్సరాలు రాజ్యపాలన చేసినా పాలనా విశేషాలు తెలియవు. సంతతి లేని కారణం తమ్ముడు ఇంద్ర భట్టారకుడు ఏదు దినములు మాత్రమే రాజ్యమేలాడు. అతని కుమారుడు రెండవ

విష్ణువర్ధనుడు క్రీ.శ. 681 వరకు తొమ్మిదేండ్రు పాలించాడు. తర్వాత మంగి యువరాజు రాజై క్రీ.శ. 705వరకు 25 సంవత్సరాలు పాలించాడు. ఇతనికి జయ సింహారు, కొక్కిలి విక్రమాదిత్యరు మరియు విష్ణువర్ధనుడు అను మగ్గరు కుమారులున్నారు. వీరు ఒకరి తరువాత ఒకరు రాజ్యపాలన చేశారు. మమ్మడి విష్ణువర్ధను దు క్రీ.శ. 718 నుంచి 752 వరకు పాలన చేశాడు. ఇతని కాలంలో పల్లవ జనపద ప్రజలు తమ రాజుగా నందివర్ష పల్లవ మల్లుని ఎన్నుకొన్నారు. నందివర్ష అధితీయ శక్తి సంపన్ముడు. ఇతని అశ్వమేధయాగ సందర్భమున యాగాశ్వము నెల్లూరు మండలంలోని బోయకొట్ట ములు ప్రవేశించెను. అచట విష్ణువర్ధనుని సామంతుడు పృథ్వీ వ్యాప్తుడు దానిని బంధించాడు. అక్కడ యుద్ధం జరిగినందున విష్ణువర్ధనుడు తన రాజ్యంలోని దక్షిణ మీమను కోల్పోయాడు.

వేములవాడ చాటుక్కులు: కరీంనగర్ జిల్లాలోని వేములవాడ రాజధానిగా పాలించిన చాటుక్క రాజవంశమును వేములవాడ చాటుక్కులంటారు. తొలత వీరు ఇందూరు (నిజమాబాద్) ప్రాంతంలోని పోదనపురము (బోదన్) నుంచి పాలించేవారు. శాతవాహన సాప్రాజ్యంలో అన్నక రాష్ట్రమునకు ఇది రాజధాని. ఈ ప్రాంతమును సపాదలక్ష, సంఖీనాడు, పోదననాడు అని కూడా అంటారు. శాతవాహన శాసనంల తరువాత నాలుగు శతాబ్దముల చరిత్ర తెలియడం లేదు. రాష్ట్ర కూట రాజగు దంతి

దర్శ పోదననాడులో సామంతునిగా వినయాదిత్వ యుద్ధమల్లని (క్రీ.శ 750-780) నియమించాడు. ఇతడు దంతియుర్ దండయాత్రలో విజయములు సాధించి రాజు మన్మహారాజుగా పొందాడు. బాదామి చాళుక్యుల అధికారము కూలద్రోయిటలో యుద్ధమల్లడు మిక్కిలి తోడ్పడ్డాడు. యుద్ధమల్లని కుమారుడు మెదటి అరికేసరి (క్రీ.శ 780-800). ఇతడు గొప్ప విద్యాంసుడు, గజతంత్రము, ధనుర్వ ద్య, ఆయుర్వేదము మున్మగు విద్యలు నేర్చినవాడు. నమస్తలోకాశ్రయ, త్రిభువనమల్ల, రాజత్రినేత్ర, సాహసరామాది బిరుదులు గలవాడు. ఇతని కొడుకు రెండవ యుద్ధమల్లడు. ఇతని గురించి వివరాలు తెలియరాలేదు. రెండవ యుద్ధమల్లని కుమారుడు బద్దెగ మహావీరుడు. రాష్ట్ర కూటులకు సాయంగా బద్దెగ, కాకర్త్త గుండన వేంగిపై దాడి చేశారు. బద్దెగ మనుమడు ఇమ్మడి అరికేసరి ఈ వంశమలో అందరికంబే గొప్పవాడు. రాష్ట్రకూటులతో సబంధములు నెరపి వేంగి, మాన్యభేటము, కొరవిలలో తన ప్రాభల్యము పెంపు చేశాడు. ప్రసిద్ధ

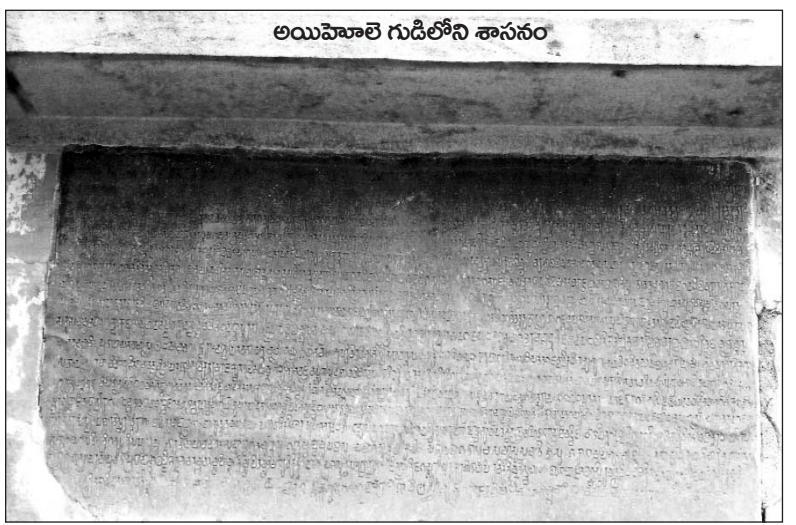
కస్సుడ కవి పంప అరికేసరి ఆ స్థానములో వుండి ‘విక్రమార్జున విజయం’ తొలి కస్సుడ కావ్యం రచించాడు.

కల్యాణి చాళుక్యులు: దక్షిణాపథమును పాలించి ఆంధ్రదేశమును ప్రభావితము చేసిన గొప్ప రాజవంశము కల్యాణి చాళుక్యులు. వీరు బాదామి చాళుక్యుల కోపకు చెందినవారే. చిరకాలము పశ్చిమ తెలంగాణములో రాష్ట్రకూటులకు సామంతులుగా ఉండి తరువాత స్వప్తంత్రులయ్యారు. క్రీ.శ. 969లో చివరి రాష్ట్ర కూట రాజు మూడవ కృష్ణ గతించిన పిదప వారి రాజ్యము విచ్చిన్న మయింది. కల్యాణి చాళుక్యులలో మొదటివాడు రెండవ తైలపుడు (క్రీ.శ 973 -997). ఇతడు 25 సంవత్సరాలు పాలించాడు. పరమారులను, చోళులను, ఘూర్జరులను జయించాడు. తైలపుడు మహాయోధుడు, మంచి పరిపాలకుడు. కస్సుడ కవిరత్నతయములో ఒకడగు రస్త తైలపుని కొలువులో ఉన్నాడు. కాగా కల్యాణి చాళుక్యుల్లో విప్రాదిత్య, అయ్యన కొలదికాలమే పాలించారు. అయ్యన తమ్ముడు జయిసింహుడు

వేంగి తిరిగి సాధించుటకు చోళులతో పెక్కు యుద్ధాలు చేశాడు. జైనమతాభీధ్యున జయిసింహ శైవము స్వీకరించాడు. అప్పటి నుంచి శైవం కర్ణాటక రాజ్యంలో రాజవతమయ్యాంది. జయిసింహ కుమారుడు మెదటి సోమేశ్వరుడు తండ్రిని మించిన వాడు. త్రైలోక్యమల్ల, అహావమల్ల బీరుదులు ధరించాడు. తెలుగు చోళులను, కోటి, పరిచేసి నాయకులను తన పక్షం చేసుకొన్నాడు. ఇతడు కూడా తన 25 సంవత్సరముల రాజ్య కాలము చోళులతో యుద్ధములందు గడిపాడు. ఇతని కాలంలోనే కాకతీయులు అనుమ కొండ విషయమును సామంతులుగా పొందారు. రెండవ సోమేశ్వరుడు, త్రిభువనమల్ల విక్రమాది త్యుడు, మూడవ సోమేశ్వరుడు చోళులతో చేసిన యుద్ధములలో వేంగి పలుమార్లు చేతులు మారింది. చివరకు క్రీ.శ. 1133లో వేంగి కళ్యాణి చాళుక్యుల చేజారిపోయింది. చాళుక్య చోళ సామంతులైన వెల నాటి చోళులు చాళుక్య దండనాయకులను జయించి వేంగిని పాలించ సాగారు. ఈ విధంగా తెలుగు దేశము నూట యాభై సంవత్సరములు చాళుక్య, చోళులకు యుద్ధరంగమైనది.

ముదిగొండ చాళుక్యులు: పూర్వ మధ్య యుగమున తెలుగు దేశములో వేంగి చాళుక్యుల పక్షము వహించి, రాష్ట్ర కూటుల నెదిర్చి, కాకతీయులను కూడా ప్రతి ఘటీంచిన రాజవంశము ముదిగొండ చాళుక్యులు. ఖమ్మం ప్రాంతంలోని ముదిగొండ వీరి రాజధాని. కొరివి, బొట్టు కూడా కొంత కాలం రాజధానులు. ఈ రాజ్యం 8వ శతాబ్దిలో ప్రారంభమై 12వ శతాబ్దిలో అంతమయ్యాంది. వీరు మానవ్యస గోత్రులు, పారితీ పుత్రులు, వరాహాలంఘనధారులు. వీరు శాసనములో అయ్యాధ్య నుంచి వచ్చిన వారుగా చెప్పుకొన్నారు. వీరిలో ముఖ్యులు మూడవ కుసుమాయుధుడు, బొట్టుబేత రాజు మరియ కుసుమాదిత్యుడు.

(రచయిత మైసూరు విశ్వవిద్యాలయ చరిత్ర విశ్రాంత ఆచార్యులు)

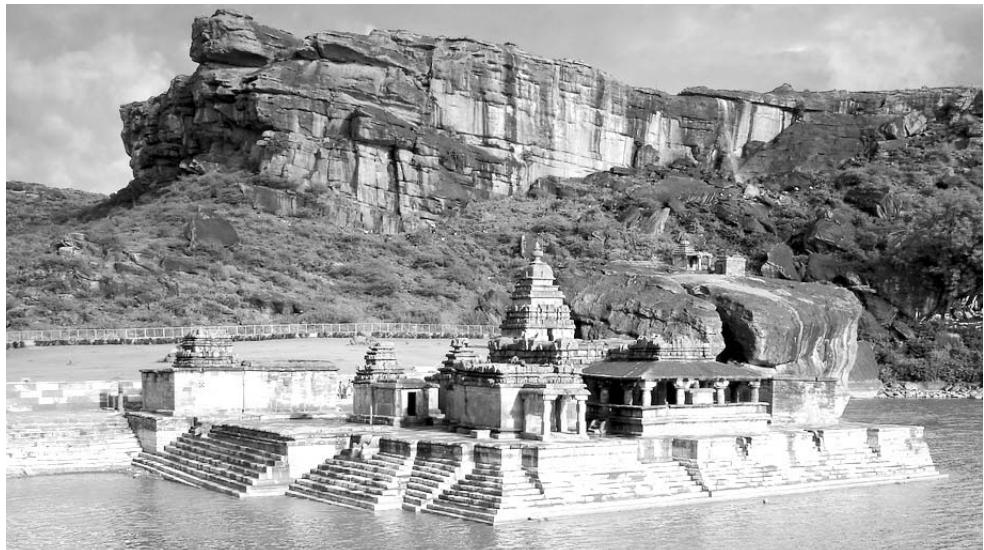

బాదామి గుళ్ళు చూశారా ?

■ గుండ్రపల్లి శివకుమార్

ఆదిమ మానవుడు బుద్ధి జీవుడయినప్పటినుంచి ప్రకృతిలోని కొండకోసల్లోని గుహలను తన ఆవాసాలుగా తీర్చిదిద్దుకొన్నాడు. ఇది పరిణామ క్రమంలో ఒక భాగం. తాను నిపానయోగ్యం చేసుకొన్న కొండ గుహలను కాలక్రమేణా కళాత్మకం చేయ బూనాదు. అందుకే అతి పురాతనమైన గుహల యాలు, గుహల్లో కళారూపాలు, చిత్రలేఖ నాలు రూపుదిద్దుకొన్నాయి. నేడు అవి చారిత్రక నిర్దిష్టాలుగా నిలిచాయి. కాలం గడిచేకొణ్ణి రాజులు - రాజ్యాలు - రావరికాలు ఏర్పడి ఆ రాజులు తమ పాలనలో ప్రకృతిని ఆరాధించారు. రాజులు తమ ఇష్టదైవాల కోసం గుళ్ళను కట్టించారు. ఆ గుళ్ళను అద్భుత కళాసంపదతో తీర్చిదిద్దారు. చాళుక్య రాజులు నిర్మించిన బాదామి గుళ్ళు భారతదేశ ప్రాచీన చరిత్రలో అత్యంత ప్రముఖ మైఘ్యమైనవి. బాదామిలోని భూత నాథాలయం ఒక అద్భుతం. బాదామి సమీపం లోని ఐహాలె శాసనం దక్షిణ భారత చరిత్ర నిర్మాణంలో అత్యంత ముఖ్యమైనవి.

బాదామి ఉత్తర కర్ణాటకలో ఒక సుందర ప్రకృతి దృశ్యాలకు అలపాలమైన ప్రదేశం. ఆక్రమ ప్రకృతి మలచిన శిల్పాలు అన్మణ్ణును రెండు కొండల మధ్య కొన్ని గుహలు. ఇందులో చాళుక్యులు నిర్మించిన నాలుగు గుహలున్నాయి. అందులోని శిల్పాలు సమౌహసంస్కరితి కలిగివున్నాయి.

**కర్ణాటకలోని బాదామిలో
భూతనాథీశ్వర దేవాలయ సముదాయం,
రాతి కొండలో తొలచిన గుహలయాలు,
అందులోని విఖాన్ మతాల విగ్రహాలు,
బాదామి పరిసరప్రాంతాలలోని చారిత్రక
కట్టడాలు పర్మాటకుల మనసులో
చెరగని ముద్రపేస్తాయి.**

గుహల్లో అనేక ఆలయాలు నిర్మించారు. చిన్నదే అయినా అతి ప్రభ్యాతమైనది. భూతనాథీశ్వర ఆలయం. ఈ ఆలయానికి దక్షిణగా మరిన్ని శివాలయాలుండడం విశేషం. ఒక్క ఆలయం ఒక్క రాజుల కాలంలో నిర్మించారు. ఇక్కడ దక్షిణ కోట సమీపంలో ఆరవ శతాబ్దింలో నిర్మించిన 4 (నాలుగు) గుహలయాలు అతి ప్రాముఖ్యమైనవి. ఇటు చారిత్రకంగాను, అటు శిల్పకళాసంపద పరంగాను ఈ ఆలయాలు చాలా ప్రీతిమైనవే. ఇంకో విశేషం ఏమంటే ఈ ప్రాంతంలో అనేక

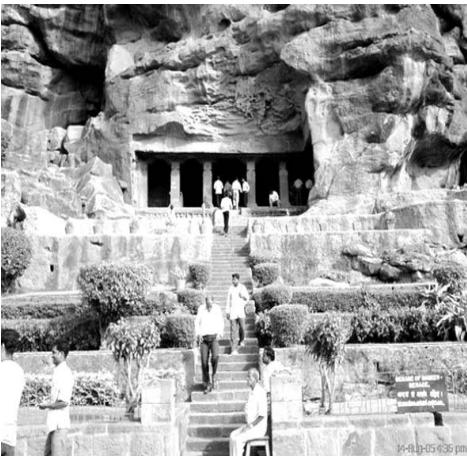
బాదామి గుహలో హనుమంతుని విగ్రహం

బాదామి చాళుక్యుల రాజుధాని. బాదామి కట్టడాలను చెవ శతాబ్దింలో చాళుక్య వంశకర్త అయిన ఒకటవ పులకేశి నిర్మించాడని ప్రతిష్ఠ. వీరి కాలంలో శిల్పకళా వైవిధ్యాలు ఆవిష్కరింపబడ్డా యంటే ఆశ్రయం లేదు. అంతకు ముందెన్నడూ ఎక్కడాలేని శిల్ప కళా చాతుర్యాలు, ఆలయ నిర్మాణాలు, చాళుక్య లకే సొంతం. మనకు బాదామి అయి హోల్, పట్టడ కల్, వాటి పరిసరాల్లో అపూర్వ శిల్పాలయాలున్నాయి. బాదామి గుళ్ళు భారత శిల్ప కళారా ధనలో ఒక సువర్ణ అధ్యాయానికి తెరలేపాయి.

బాదామి ప్రాంతాన్ని వాతావి అని పూర్వం పిలిచేవారు. ఇది కర్ణాటక రాష్ట్రంలోని భాగల్లోకోట్ జిల్లాలో ఉంది. ఈ పట్టణాన్ని చాళుక్యరాజు పులకేశి నిర్మించాడు. అగస్త్య తీర్థ రిజర్వాయర్ ఈ పట్టణాన్ని మూడు వైపుల అవరించి వుంటుంది. కొంత ప్రాంతమైన ఈ ప్రదేశంలో అతి మెత్తని రాయి (సొండ్స్ నోట్) విరివిగా ఉండడం వల్ల ఈ ప్రాంతంలో వెల్లివిరిసిన శిల్పకళా సొందర్య మంతా ఈ శిలాలమైన చెక్కినారు. అతి ప్రాచీనమైన ఈ శిల్పకళ చాళుక్యరాజుల ప్రత్యేకత. కొండలు తొలిచి,

బాదామి గుహలో పార్శ్వనాథుని విగ్రహం

ఆలయాలున్నాయి. అవి హిందూ, బౌద్ధ, జైన మతాలకు సంబంధించినవి. రెండు/మూడు గుహల యాలు ప్రాందవాని (ప్రైష్వ సాంప్రదా యాని)కి ప్రతీకలైతే, ఒకటవ గుహలయం శివునికి సంబంధించినది. కానీ 4వ గుహలయం బౌద్ధాలయం. ఇక్కడ గోదలపై శిల్పాలో జైన తీర్థంకరుల, అనేక హిందూ దేవతామూర్తుల శిల్పాలు గుహల యాల్లో వున్నాయి. ఈ బాదామి శిల్ప కళాసంపద అతి ప్రాచీనమైనది.

బాదామి

బాదామిలోని ప్రధాన ఆక్రమణ భూతనాథేశ్వర ఆలయం. రాతికొండ ఎదురుగా సరస్వతి అనుకొని ఆలయాన్ని నిర్మింపడం ప్రత్యేకత. ఆలయం ఎదురుగా నిలబడి కొండమైపు చూస్తే సన్నని జలధార కనిపిస్తుంది. వర్షాకాలంలో జలధార జలపాతంగా మారుతుంటుంది. రాతికొండపై నుంచి వచ్చేనీరు సరస్వతికి చేరుతుంది. కొండ... జలధార... భూతనాథేశ్వరుని సన్నిధి,. భూతనాథుని

సన్నిధిలో మనిషి శివాలయాలు మనసుని కట్టి పడవేస్తాయి. బాదామి కొండలోని రాళ్ళు కొడ్దిగా మెత్తగా ఉన్నాయి. కొండను తొలచి గుహలయాలుగా మలిచారు. ఒకటో గుహలయంలో శివున్ని చెక్కారు. 2,3 గుహల్లో విష్ణుమూర్తిని మలిచారు. 4వ గుహలో బుద్ధుని విగ్రహాన్ని సుందరంగా తీర్చిదిద్దారు. గుహల్లో జైనతీర్థంకరుడు కూడా కొలువు దీరాడు. ఎల్లమ్ము, మల్లికార్జునుని గుళ్ళు కూడా బాదామిలో చూడడగ్గవి.

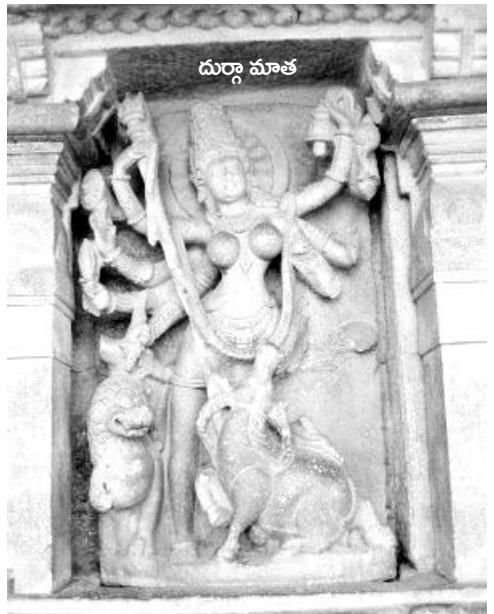
బాదామి దక్కిణ కోట కన్నా ఇక్కడ మనకు ముస్తి ములు నిర్మించిన బురుజు కొళ్ళచ్చినట్లు కనబడుతుంది. పట్టాడక్కలో చాళుక్యులు ఎన్నో గుళ్ళు నిర్మించారు. అందులో విరూపాక్ష ఆలయం, సంగ్మేశ్వరుని గుడి, కాశీవిశ్వసాధుని దేవాలయం, మల్లికార్జున ఆలయం, గల్గానాథ గుడి, కథ సిద్ధేశ్వర ఆలయం, జంబులింగ గుడి, నారాయణ జైన ఆలయం, నాగసాధ, చంద్రశేఖర, మహాకూటశ్వర ఆలయం ముఖ్యమైనవి. ఆలయ సంస్కృతిని ప్రతిబింబించే విధంగా ఒక మూర్ఖయం వెలిసింది. అందులో అపురూప శిల్పాలున్నాయి.

అయిహోలే

అయిహోలేలో దుర్గ గుడి, మేగుటి జైన ఆలయం, రాపణసాధి ఆలయం, గౌడ గుడి, మృయజియం, సూర్యసాధారణ ఆలయం ముఖ్యమైనవి. జెరుసాపులో వర్ధమానస్వామి ఆలయం ఉంది. కాగా బాదామి పరిసరాల్లో అనేక శిలాశాసనాలు బయలు పడ్డాయి. ముఖ్యంగా చరిత్రతలోనే మొట్టమొదటి దేవనాగరి లిపిలో చెక్కబడిన శాసనం ఈ ప్రాంతంలో లభ్యమైంది. అలాగే కన్నడ భాషలోని శాసనాలు కూడా అనేకంగా లభించాయి. ఇవి దాదాపు నీవ శతాబ్దం కాలం నాటివిగా గుర్తింపబడ్డాయి. ఈ ప్రాంతంలో సాధారణంగా కన్నడభాష ఉపయోగిస్తారు. అయినా ఇద్దిము, హిందీ భాషలలో కూడా ఇక్కడి ప్రజలకు అవగాహన ఉండడంవల్ల యాత్రికులకు ఏ విధమైన ఇబ్బందులుండవు.

విశేషాలు

బౌద్ధ గుహలయం సహజసిద్ధంగా కొండగుహలో నిర్మింపబడినందువల్ల మనం వంగి మోకాళ్ళమీదుగా లోపలికి పౌకాలిపి వుంటుంది. ఇది ఒక ప్రత్యేక అనుభూతిని కలిగిస్తుంది. భూతనాథ ఆలయం చాలా చిన్నది. దీని ఎదురుగా ఒక సరస్వతి పుండి. ఈ ఆలయం నీవ శతాబ్దంలో నిర్మించినట్టు చరిత్రకారులు పేర్కొన్నారు. బాదామి కోట కొండపైన నిర్మింపబడింది. చాలా ఆక్రమణియంగా వుంది. తప్పక చూడాల్సిన ప్రదేశం. అనేక శివాలయాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి. ఒక్కాక్కటి ఒక్కాక్కటా రాజు కాలంలో నిర్మింపబడ్డాయి. మల్లికార్జున ఆలయం నిర్మాణమే ప్రత్యేకం. నక్కతం ఆకారంలో గల ఈ నిర్మాణం దాదాపు 11వ శతాబ్దంలో రూపు

దిద్దుకొన్నది. ముస్తిం మతానికి సంబంధించిన దర్గా దక్కిణకోట సమీపంలో ఉంది. ఇది ఈనాటికీ పూజా స్థలమే. ఈ ప్రాంతంలోని అనేకమందికి కులదేవత-బనశంకరి మాత గుడి బాదామి సమీపంలో ఉంది. ఇక్కడి పురావస్తు ప్రదర్శనశాలలో బాదామి, అయిహోలే పట్టాడక్కల్ ప్రాంతాల్లో దొరికిన శిల్పాలు, విగ్రహాలు ప్రదర్శింపబడుతున్నాయి.

హంబ్లీ-బీజాపూరు మార్గంలో బాదామి పట్టణం ఉంది. హంబ్లీ-బీలా పూరు రైలురూటలో బాదామి ఉంది. బెంగుళూరు నుంచి బస్సులో దాదాపు 12 గంటల ప్రయాణం. బెంగుళూరు నుంచి హస్సేట్కు రాత్రి రైలులో ప్రయాణించి హస్సేట్ నుంచి బాదామికి నేరుగా బస్సులో చేరవచ్చు. అలాగే బెంగుళూరు నుండి హంబ్లీ చేరి అక్కడనుంచి బస్సులో బాదామి చేరవ చ్చు. హంబ్లీ నుంచి సుమారు 130 కి.మీ. దూరంలో బాదామి ఉంది. పట్టణంలో ప్రయాణానికి సిటీబస్లు, టాగాలు, ఆటో రిక్షాలున్నాయి. బాదామి పరిసరాల్లోని బహు సుందర పర్యాటక ప్రదేశాల సందర్శనతో మనో ల్లాసున తుంది. మధురానుభూతి మిగులు తుంది.

అభిశేషువు శైవువు

సంది వాహనంపై శివపార్వతులు

భగవాన్కు శతసహస్ర నమస్కాలు

సమాజం అన్ని విధాలుగా పురీభువ్యాది సాధించడానికి
భగవాన్ చేపట్టిన విద్య, వైద్యం, నీటి సరఫరా..

తదితర సేవలు కోట్లాది మందికి

ప్రయోజనం చేకూర్చుతున్నాయి.

శ్రీ శ్రీ సత్యసాయిబాబా వారి

94వ జయంతి సందర్భంగా వారు

చూపించిన అనితర సాధ్యమైన సేవలకు
పునరంకితమవుదాం.

శ్రీమతి పరుచూరి సాయి సిర్కుల

W/O లేట్ డాక్టర్ పరుచూరు రామయ్య

కత్తుల గిలిధర్

S/O లేట్ శ్రీ కత్తుల చక్రపాణి

శ్రీ సత్యసాయి భక్త బృందం - తిరుపతి

భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయి బుట్టా వారికి నేట్స్ స్టోర్జులు

నొవ్ మాంటేన్స్ ల
జంగ్లేవ్ మీడియం స్కూల్
గోరంటల్, అనంతపురం జిల్లా

సర్పులీ మండి 5వ తరగతి వరకు (బ్లాండ్ దగ్గర రాజయ్య కాంప్లెక్స్)

LKG మండి 10వ తరగతి వరకు (బిజునగర్ కాలనీ రోడ్స్)

మా వోట్-చొల ఇంచ్యుక్తములు

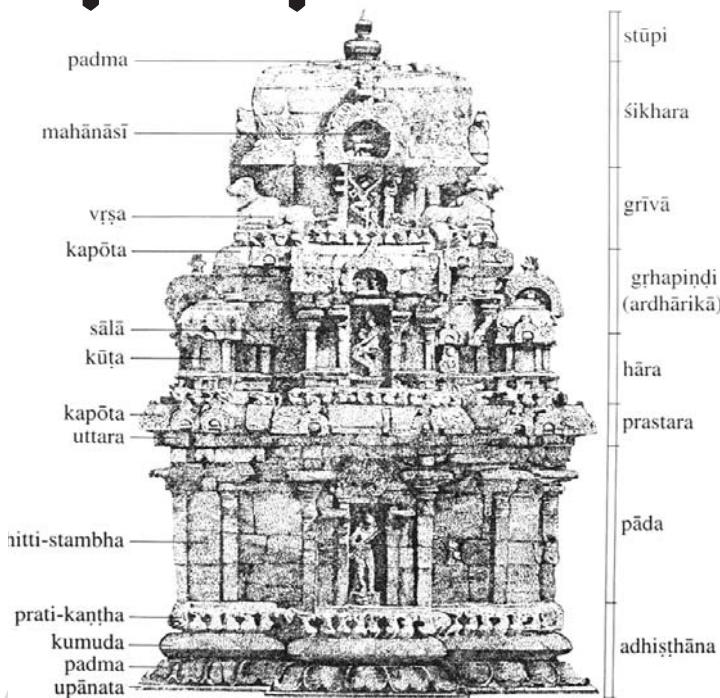
- కాలుష్యానికి దూరంగా ప్రశాంతమైన వాతావరణంలో విద్యార్థీభావన
- ప్రైమరీ తరగతులలో సక్షన్కు 30మంచి మాత్రమే
- అర్థత అనుభవమున్న అధ్యాపక బృందం
- ఈ టెక్నో ఇంటరాక్టివ్ విద్యార్థీభావన
- 1వ తరగతి నుండి కంప్యూటర్ శిక్షణ • విశాలమైన ఆటస్టలం
- బాలబాలికలకు ప్రత్యేక పోస్టర్ల పనులి • డే స్కూల్స్కు బస్సు సాకర్ణం
- విడ్యలో ప్రతిభ కనబలాచిన విద్యార్థులకు తగిన బహుమతులు
- చదువులో వెనకబడిన విద్యార్థులకు ప్రత్యేక శిక్షణ

వి.లలితమ్మ, M.A., B.Ed.
పాడ్ మిస్ట్ర్స్

వి. రామమోహన్ రెడ్డి
కరస్మాండెంట్

ఒప్పమొళాల భారతీయ ఆలయాలు

విమానం లో ఏకతలం నుంచి ద్వాదశ తలం వరకు 12 రకాల తేడాలున్నాయి. ఒక్కటక్క తలం ఎత్తును బట్టి పద రకాలున్నాయి. శాంతిక, పోష్టిక, జయర, అధ్యత, సార్వామి కము అనేవి విమాన తలాల పేర్లు. అరవై రకాల విమాన నిర్మాణాల్లో ప్రథాన మైనవి మూడే. అవి నాగర, ద్రావిడ, వేసర. పశ్చిమ చాళుక్య శాసనం ప్రకారం గుడి నిర్మాణ రీతులు నాలుగు రకాలని చెలుస్తున్నది. అవి నాగర, కాళింగ, ద్రావిడ, వేసర. మరో గ్రంథంలో నాగర, ద్రావిడ, వారాటూ పేర్కొన్నదం జరిగింది. బృహత్ శిల్ప శాస్త్రం ఏదు రకాల నిర్మాణ రీతులని చెబుతున్నది. అవి నాగర, ద్రావిడ, మిశ్రక, లతిన, సాధార, భూమి, నాగర పుష్పక విమానం. అయితే ముఖ్యంగా నాగర, ద్రావిడ, వేసర అనే మూడు నిర్మాణ రీతులు మాత్రమే వాడుకలో వున్నాయి. దక్షిణాదిలో ద్రావిడ పద్ధతిలో విమాన నిర్మాణం సాగాలని శిల్ప శాస్త్రం తెలుపుతున్నది. వాస్తువానికి ఉత్తరాది ఆలయాలు నాగరశైలిలో, దక్షిణాది గుళ్ళు ద్రావిడ కైలిలోనే వుండడం గమనించ దగ్గ విషయం. కొండరు రాజులు నాగర ద్రావిడ రెండు పద్ధతులను అనుసరించారు. గుప్తుల కాలం నాటి ప్రాచీన అలయాలు నాగర లక్ష్మణాలను కలిగి వున్నాయి. ఉత్తర ప్రదేశ్‌లోని దేవగంగలో గల దశావతారాల

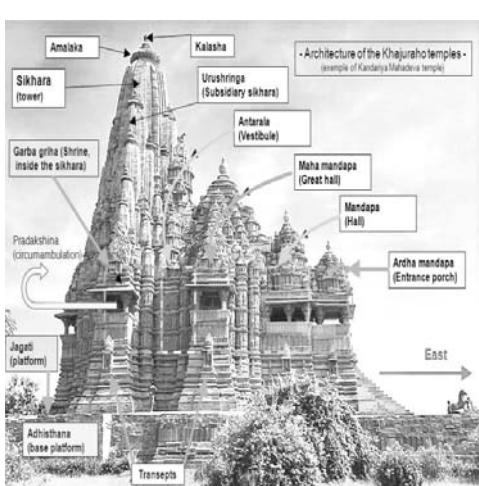
stūpi	(శిలారథాలు), కంచిలోని కైలాసనాదు ఆలయం (క్రీ.శ 700-728),
sikhara	తిరుమలలోని శ్రీ వేంకటేశ్వరస్వామి గుడి. తంజావూరులోని బృహదీశ్వరాలయం, భాద్రామి వాళుక్యులు పట్టాడక్కల్ (కర్ణాటక)లో నిర్మించిన విరూపాక్ష ఆలయం (క్రీ.శ 700)
grīvā	విమాన విభూతాలు ద్రావిడ పద్ధతికి దర్శణం. కాకటీయులు వేసర, ద్రావిడ రీతులను అనుసరించారు.
grīhapindi (ardhārikā)	కర్ణాలు జిల్లా త్రిపురాంతకంలో నిర్మించిన త్రిపురాంతకేశ్వరాలయం ద్రావిడ సంప్రదాయంలో వుండగా, శ్రీమలై విమాన శిఖిభాలు వేసర రీతిలో వున్నాయి. బజ్ఞారి జిల్లా హంపిలోని విరూపాక్ష గుడి,
hāra	గుంటూరు జిల్లా భావట్లలోని భావ నారాయణ స్థామి గుడి విమానాలు వేసరశైలిలో వున్నాయి.
prastara	ఇదిలా వుండగా విమాన భేదాలను ఈ విధంగా గుర్తించవ చ్చ. అధిష్టానం మొదలు స్థాపి వరకు గల భాగ మంత్రా చతుర్ప్రాకారంగా వుంటే దానిని నాగర విమానం అంటారు. ప్రస్తరం వరకు సమ చతుర్పంగా వుండి, గ్రీవ, శిఖిభాలు ఆరులేదా ఎనిమిది భూజములుగా వుంటే అది ద్రావిడ విమానం ఆవున్నాయి. అయి ఉత్తరాది ద్రావిడ కైలిలోనే వుండడం గమనించ దగ్గ విషయం. కొండరు రాజులు నాగర ద్రావిడ రెండు పద్ధతులను అనుసరించారు. గుప్తుల కాలం నాటి ప్రాచీన అలయాలు నాగర లక్ష్మణాలను కలిగి వున్నాయి. ఉత్తర ప్రదేశ్‌లోని దేవగంగలో గల దశావతారాల
pāda	విమాన శిఖిభాలు వేసర రీతిలో వున్నాయి. బజ్ఞారి జిల్లా హంపిలోని విరూపాక్ష గుడి,
adhiṣṭhāna	గుంటూరు జిల్లా భావట్లలోని భావ నారాయణ స్థామి గుడి విమానాలు వేసరశైలిలో వున్నాయి.

ఆలయ నిర్మాణాలు విభిన్న రీతుల్లో సాగాయి. ఉత్తరాది, దక్షిణాది కట్టడాల్లో ఎంతో తేడా వుంది. ఒక్కరాజు లేదా రాజువంశం ఒక్క విధంగా గుళ్ళను నిర్మించం జలగింది. గృధ్రగృహాలై వున్న విమానం, ప్రవేశ ద్వారాలై ఎత్తైన రాజగీర్పురాలు గుడికి ఎంతో శోభను చేకొర్చాయి. విశేషమైన కొలతలతో నిర్మింపబడే విమానం. భూమి పద్ధ సుంచి విమాన నిర్మాణాన్ని ఆరు భాగాలుగా శిల్ప శాస్త్రం వర్ణికలంచింది. అవి అధిష్టానం, పాదవర్ధ, ప్రస్తరం, గ్రీవ, శిఖిరం, స్థాపి (కలశం). అధిష్టానం విధురకాలు. అవి ఉపానం, జగతి, కుముదకం, కంఠం, పట్టిక. అధిష్టానం నిర్మాణ రీతులను బట్టి ఎనిమిది రకాల వేర్లను పిలుస్తున్నారు. అవి పాద బంధం, పద్ధుబంధం, పుష్పబంధం, శ్రీ ప్రియం బుజం, ప్రతిబంధం, ప్రతిక్షుయం, కపశితబంధం, శ్రీబంధం, అగ్రమశాస్త్రం, శిల్ప శాస్త్ర ప్రకారం విమాన నిర్మాణాల్లో 60 రకాలు కలవు.

గుడి,

బుద్ధగయలోని

మహాబోది గుడి విమాన నిర్మాణం నాగరశైలిలో సాగింది. జైన అలయాలు నాగర పద్ధతిలోనే వున్నాయి. మహాబిపురంలోని పగోడాలు

(రచయిత దైవార్ధన -

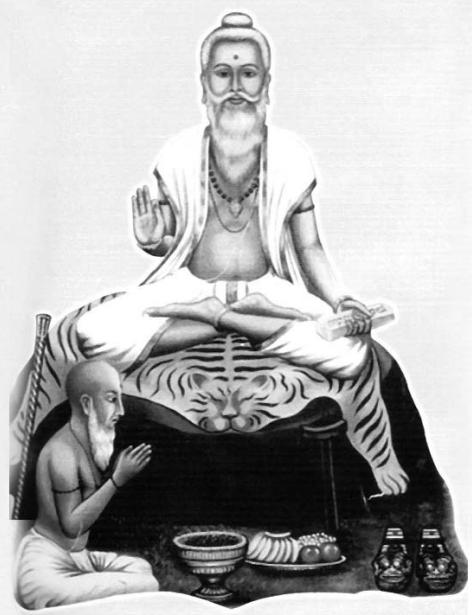
దేవాలయం పుట్టు

పూర్వోత్తరాలు' పరిశేధనా

(గ్రంథాన్ని రాశారు)

శ్రీ వీరప్రభారణద్రోషము దైష్టలో ఆమ్రమై

■ డాక్టర్ స్వాధీన వాచస్పతి

వీరబేహ్యంద్రస్వామి ఈ మూలతాన్ని బాగా లోకానికి వెల్లడించాలనే తన కాళికాంబ సహారతిలో మాతృమూర్తిని ఏంచు దైవంలేదని ఘంటాఫోషం గా చెప్పారు.

జీవులకును మాతృదేవోభవ యటంచు
ప్రతులు స్వితులు పలికె శుద్ధముగను
మాతృమూర్తిమించు మతీ దైవమేలేదు
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.స. 339)

ఇక్కడ ఉధ్యాలించుమే కాదు, గోవిందపదాల్లో కూడ గోవిందశబ్దాన్ని విష్ణువునకు అన్వయించ టమే కాక బ్రహ్మాందస్వామి తన అర్థాంగి అయిన గోవిందమృకు కూడ అన్వయించాలని సంభావించి నట్టుంది. అంటే విష్ణువుకే కాక ఆ దివ్యత్వ లక్ష్మాలు భార్య కు కూడా అన్వయించి నట్టు స్పష్టం. దీనినిబట్టి కూడా స్వామివారికి స్త్రీ పట్ల గల గౌరవభావం తెలుస్తుంది. సృష్టికంతటికీ స్త్రీయే ప్రధానమని

కందిమల్లాయపల్లెలో శ్రీ వీరబేహ్యంద్ర స్వాముల వారు నివసించిన జల్లు

కదప జిల్లా కందిమల్లాయపల్లెలో సజీవ సమాధి నిష్పదై మూడు శతాబ్దాలకు ప్రాగా తన కాలజ్ఞాన సూక్తులతో, కాళికాంబ తత్కాలతో, తత్కాలతో కులమతాతీత విష్ణుము సాధాలను నిర్మిస్తున్నారు శ్రీ పాఠులూల వీరబేహ్యంద్రస్వామి. అందుకే ఆ స్వామి ఈ పురుషాధిక్య ప్రపంచంలో శ్రీ సమన్లు తిని గుర్తించి తన కృతుల ద్వారా మానవులోకానికి ప్రబోధంచేశారు.

భారతదేశం మాతృతావ్యానికి పరమప్రాధాన్య మిచ్చిన పురాతన పుణ్యభూమి ‘మాతృదేవోభవ, పితృదేవోభవ, ఆచార్యదేవోభవ’ లనే మంత్రాలలో తల్లితండ్రి గురువు అనే ముగ్గులలో తల్లికి ప్రథమ స్థానమిష్టుబడింది. అంతేకాదు, తల్లిని దైవ స్వరూ పంగా ముస్కుందు సంభావించాల న్నారు, త్రుతిష్టు తులు పలికిన ఈ పవిత్రవాక్య తల్లిని మించిన దైవంలేదని నొక్కి పక్కాసిస్తుంది.

భాగం కుండబ్రద్దులుకొట్టి చెప్పినట్లు చెప్పాడు బ్రహ్మాందుడు.

“తల్లితండ్రిగురుడు దైవమ్యులందున
తల్లిపూజ ముఖ్యమైల్లరకును
సృష్టికంతటికీని స్త్రీ ప్రధానము కదా!
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.స. 24)

అయితే జీవలోక సృష్టికి పితుచీజ నిక్షేపం కారణం కదా! మరి పితృ ప్రాధాన్యం గుర్తించాలి కదా, జెను గుర్తించాలి. గర్భంలో బీజి నిక్షేపానం తరం పిండం రూపుదిద్దుకొని ఆకారం సంతరించు కొని బయటకు వచ్చేవరకు, వచ్చిన తరువాత తల్లి చూపే ప్రేమ, శ్రద్ధ మాటల్లో చెప్పటం సాధ్యమా. ఒక్కమాల్లో చెప్పాలంటే సృష్టి వికాసా నికి జీవలోక విన్మతికి మాతృస్థానమే మూలకారణ మన్నా అతిశయోక్తికాదు.

అందుకే బ్రహ్మాందుడు మాతృపూజ ముఖ్య మని ఉధ్యాలించాడు. “కాళికాంబ! హంస! కాళి కాంబ!” శతక మకుటంలోనే అంబగా భావించి హంసః సో హమ్ అతడే నేను అనే అద్భుత భావానికి ప్రాధాన్యమి చ్చారు.

స్త్రీల మనసులోనే శుభంకరుడైన శివున్నాడని ఆయన భాగం. కారణం స్త్రీల శీలనంపద అంత గొప్పది. వారి శీలంలోనే సత్యమార్గం రూపుదిద్దు కొంటుందట.

స్త్రీలలోన కలుగు శీలనంపదలతో
సత్యప్రథములోన జగమునడచు
స్త్రీల మనసులోనే శివుని వాసమ్మగు
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.స. 52)

శ్రీ బ్రహ్మాంగారు “శివుడు ఎక్కడున్నాడయ్యా?” అంటే “శీలసంపదగల స్త్రీల మనసులోనే గూడు కట్టుకొని స్థిరనివాసముంటాడు” అన్నాడు. శివుడు అంటే శుభము కలిగించువాడని అర్థం. అంటే స్త్రీ మనస్సు శుభప్రద్వైనదని చెప్పక చెప్పినట్లు యింది. అంతేకాదు, సకల విద్యలకు- ఆ మాట కొన్నే మోక్షపురాణానికి జనన నిర్దమనముల ఆప్తుతి కే ఆ తల్లి మూలకారణ మంటారు బ్రహ్మాంద్రుడు.

సకల విద్యలకును సాక్షి కామాక్షియో మోక్షమునకు సాక్షి, ముక్తి కాంత, వృట్టుగిట్టుటలకు భూదేవతే సాక్షి కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

కామాక్షిదేవి విద్యలన్నిటికీ కారణభూతురాలు. “విద్జ్ఞానే” అనే ధాత్మరాధాన్ని బట్టి సర్వవిధ విజ్ఞానాలకు హౌతుభూతురాలు కామాక్షియే. ‘కామాక్షి’ అంటే కోరిన కోరికలను వెన్నెలతో దర్శించి- వాటిని అవలీలగా సాధించిపెట్టగల తల్లి. అన్నట్లు అసం భూక కామములలో మోక్షకామం కూడా ఒకటి. ఈ కామాక్షియే ఆ ముక్తికాంత. జీవుల జనన మరణాలకు సాక్షిభూతురాలు మాత్రం భూదేవతే. ఇవన్నీ ప్రసాదించే తలులు స్త్రీలే. బ్రహ్మాందుని కులదేవత కామాక్షి కావటం కూడా ఒక విశేషమే.

స్త్రీలకు వేదవిద్య విషయంలో చిరకాలంగా మరొక చిత్తమైన వాదం ఉంది. అది స్త్రీ ప్రోక్త మైనా విస్మృతి చేయడగినదేనని బ్రహ్మాంద్రుడు బల్గుద్ది చెప్పాడు. గార్భ, మైత్రి వంటిలేదా విద్య నిధుల సంగతి తెలిసి కూడా “న స్త్రీ శాంత్రో వేద మధీయ తామ్” అని మొండిపండితవాడం కుటి లులు కొనసాగున్నానే ఉంటారు. వీళ్ళకు మాత్రం అనలు విషయం తెలియడా? ఏ బ్రహ్మ మంటల్లో సుండి చతుర్యోదాలు ప్రభవించాయో ఆ బ్రహ్మ నాలుకమీదే తిప్పచేసుకు కూర్చున్న దేవి ఎవరు? బ్రహ్మదేవుని

శీ వీరబ్రహ్మం గారు కూర్చొన్న రచ్చ బిడ

రాణి వాణి కాదా? ఆమె ఎవరు? స్త్రీ కాదా? ఆమె కృపలేకుండా బ్రహ్మాయ్య వేదం పలుక కలిగేనా? నట్ట విషయాలు ఇంత స్పష్టంగా ఉంటే స్త్రీలకు వేద విద్యాధికారం లేదనే మాట పొల్లుమాట, కల్లమాట కాక ఏమాతుంది? వీరబ్రహ్మంద్రుడు ఈ విషయమే కవితా హృదయంతో గానంచేశాడు. వినండి.

“వెలదులకును వేదవిద్యాధికారమ్మ
లేదటంచు బ్రహ్మ లిభితమందు
నోరు తెఱచి మఱచినారు వాణిని నిను
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!”

(కా.స.క. 678)

వేదవిద్యసంగతి అట్లా ఉంచుదాం. స్త్రీలట్ల పురుషుడి నడవడి ఎంత జాగరూకంగా ఉండాలనేది కూడా బ్రహ్మంద్రుడు సిద్ధునుద్దేశించి భక్తులందరికి చెప్పాడు.

తల్లియు కూతురు చెల్లెలు
ఇల్లాలై యున్న భావ మెఱగక తిరిగే
పల్లడి కానికి మోక్కము
కొల్లలుగా నెట్లుదొరకు కూరిమిసిద్దా!
(కాలజ్ఞాన సిద్ధగురుబోధ)

తల్లిపట్ల భక్తి, కూతురుపట్ల వాత్సల్యం, చెల్లెలి పట్ల ఆదరం, ఇల్లాలిపట్ల ప్రేమ, ఇట్లా వివిధ రీతులుగా హృదయం, సన్నిహిత స్త్రీలపట్ల స్పందిం చాలని బ్రహ్మంద్రుని బోధ.

అనఱు యోవనం అంకురించగానే జీవుల

కళ్ళకు అజ్ఞానపు తెరలు కమ్ముకొంటాయి. ఇది స్త్రీ పురుషు లిధ్దరికీ సమానమే అయినా స్త్రీకంటే పురుషుడికి ఈ అజ్ఞానం ఎక్కువగా అలముకుం టుంది. సమాజంలో పురుషుడును స్వేచ్ఛ ఇందు కు కారణం కావచ్చు. బ్రహ్మంద్రుడు దీని విషయంలో కూడా పురుషుల్ని పొచ్చరించాడు.

యోవనమ్ము రాక అజ్ఞానమనుతెర
కన్నులకును పొరగ కప్పితీరు
తెరులు పొరలు తెగిన పరనారి తల్లియో
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

అజ్ఞానపు పొర తెగితేనే పురుషునికి పరస్తీ తల్లిలాగా కనిపిస్తుందట. స్త్రీల విషయంలోను ఈ పొచ్చరిక వీరగురుడు గట్టిగానే చేశాడు.

పురుషుణి స్త్రీ పరమ పురుషుడనీ ఆత్మపురుషు డనీ భిన్నవిధాలుగా భావించాలట. పరమపురుషు డంటే విశ్వాత్ముడైన పరమాత్ముడై. ఆత్మ పురుషు డంటే తనకు పతిష్ఠైన భర్త అన్నమాట. పరమాత్ముణి విశ్వాత్ము దృష్టితో భావిస్తూ ఆత్మలో మెలిగే తన భర్త అయిన పురుషుణి దర్శించే స్త్రీయే పతిష్ఠ త. తన అర్థాగి అయిన గోవిందమ్మ తనను ఆత్మ పురుషుడుగా భావించి తన వెలుగును దర్శి స్తుందని గుర్తించాడు బ్రహ్మంద్రుడు. ఈ కారణంవల్లనే బ్రహ్మంద్రు దు తాను జీవనమాధి పొందిన తరువాత గోవిందమాంబ మాంగల్య చిహ్నాలు ఏవీ తీసినేయ కూడదని కట్టడి చేశాడు. లోకులు వారితోపాటు పోతులూరయ్య గోవింద మాంబను ఈ విషయంలో కొంత వత్తిడి పెట్టినా ఆ తల్లి బ్రహ్మాశ్వరుని ఆదేశా న్ని అక్షరాలా పాటించింది. ఇది ఒక విధంగా ఈనాటి మహిళా లోకానికి కూడా అనుసరణియమే అనిపిస్తుంది. భార్య గతిస్తే, పురుషుడు నిరలం కృతుడు కానప్పుడు భర్తపోతే భార్య విధిగా నిరలం కృత కావాలా? ఇటువంటి ప్రశ్నలకు బ్రహ్మంద్రుడు తన ఆదేశాల ద్వారానే గడుసుగా జవాబుచెప్పాడు.

సకలమునకు శక్తి శాశ్వతాధారమై నిలుచుని నిగమములు ఘుంటాఘోషంగా చెప్పాయి. దానిని దృష్టితో ఉంచుకొనే వీరగురుడు ‘స్త్రీ నిజమ్ముగాను సృష్టికిమూలమ్ము’ అని ఉద్ఘాటించాడు.

కాలసంగ్రహాంత కాళీ సర్పేషా మాది రూపిటి-మహోకాళీ దురత్యాయా శక్తిస్పురూపాల నేకమున్నా కలియుగారాధ్యదేవత కాళికయే అంటారు.

మాత్యదేవతకు ప్రాధాన్యమివ్వడంలో వీరగురుడు ఎంతో దూరదృష్టితో పలికాడు సత్యాన్ని. ఈ అంశం వాచ్యంగా కవితాత్మకంగా బ్రహ్మం ద్రుడు ఎంతరమ్యంగా చెప్పాడో చూడండి.

‘అంబ గౌలిచి సచ్చిదానందలహారిలో
ఇదులూడు జీవి మోదమందు
తల్లి గొలువనట్టి తనయులు తనయులా?
కాళికాంబ! హంస! కాళికాంబ!

(కా.స.క. 343)*
ఇవి ఒక తనయులకే అన్యయస్తుందను కోసిక్కుం లేదు. ‘తల్లి గొలువనట్టి తనయులు తనయులా?’ అని కూడా పరించుకోవచ్చు.

తల్లిని భక్తితో సేవించే బిడ్డలు సత్త+చిత్త+ఆనందలహారిలో ఈదులాదుతారట. సత్య జ్ఞానమహానందాలు వారికి కరతలా మలకాలన్నమాట.

అన్యట్లు బ్రహ్మంద్రుని మనుమరాలు ఈశ్వరమ్మ అనే మహాయాగిని ఉంది. బ్రహ్మంద్రుని రెండవ కుమారుడైన గోవిందయ్యకు గిరెమ్మ వల్ల జన్మించిన తొలి సంతు ఈశ్వరమ్మ. ఈమె కూడా తాతగారికంబే ఒక ఆకు ఎక్కువదివి బ్రహ్మాచారిణిగానే జీవితం గడిపి కాలజ్ఞాన సూక్తులను ప్రవచించిన యోగీశ్వరి. శ్రీమద్విరాట్ పోతులూరి వీరబ్రహ్మం ద్రుస్యామి దృష్టితో స్త్రీ విశిష్టత ఏమిటో మహాయాగిని ఈశ్వరమ్మ కూడా భక్తకోటికి నిరూపించారు. అందుకే భక్తులు ఆమెను గూర్చి ‘ఈశ్వరీ నిన్నే నమిత్తి’ అంటూ తమ భక్తి విశ్వాసాలు ప్రకటించుకొనే వారు. నూట ఎనిమిదేండ్ల జీవించి తన సమా ధి ముహూర్తాన్ని ముందుగానే నిర్దేశించి సమాధి గతురాలైన వణ్ణమూర్తి ఆమె.

బ్రహ్మంద్రుని మరం ప్రక్కనే ఈశ్వరమ్మ మరం కూడా నెలకొని భక్తికోటి నిత్యపూజలందు కొంటుస్తుది.

మూర్ఖాధిపతులు

కీలాటిపై కొలువైన దుర్గమ్మ

■ బి. మురళీమాహన్ రావు

**శ్రీకనకదుర్గ అమ్మవాల గుడి విజయవాడలో
కీష్టానబి ఒడ్డున ఇంద్రకీలాలి ఖై ఉంది.
విజయవాడ అనగానే కనకదుర్గ అలయం
గుర్తుకు వస్తుంది. పురాణాలలో అమ్మవాల
ప్రస్తావస ఉంది. బ్రహ్మండపురాణంలో
కనకదుర్గమ్మను శక్తిమాతగా వర్ణించారు.**

దుర్గామాత గుడి బంగారు శిఖరంతో ఆత్మంత శేభాయమానంగా ఉంది. ఆలయంలో అమ్మవారి విగ్రహం సుమారు నాలుగు అడుగుల ఎత్తు ఉంటుంది. వజ్ర-ఘేధార్య అభరణాలు, పూలతో అమ్మవారు అలంకరించబడి ఉంటుంది. విగ్రహానికి ఎనిమిది చేతులున్నాయి. ఒక్కే చేతిలో ఒక్కే ఆయుధం ఉంటుంది. త్రిశాలంతో మహిషా సురున్ని పొడుస్తున్న భంగిమలో అమ్మవారి విగ్రహం వుంది. దుర్గాదేవి స్ఫుర్యంభువుగా వెలసిందని, క్షేత్రపురాణంలో చెప్పబడింది.

ఆదిశంకరాచార్యుల వారు అమ్మ వారిని దర్శించి, శ్రీచక్రం ప్రతిష్ఠ చేశారని ప్రతీతి. ప్రతి నిత్యం వేలాది మంది ఈ దేవాలయానికి వస్తు న్నారు. రాక్షసుల బాధ భరించలేక ఇంద్రకీలుడనే మహార్షి దుర్గాదేవి తపస్సుచేసి, అమ్మవారిని తనపైనే నివాసముండి రాక్షసులను సంహరించమని ప్రారించాడు. తల్లి ఇంద్రకీలాది (ఇంద్రకీలుడి కొండ) పై కొలువుతీ రింది. కృతయుగానికి పూర్వం కీలుడు అనే యక్కడు దుర్గాదేవిని ప్రత్యక్షం చేసుకొని ఆమె

న తన హృదయస్థానంలో నిలిచి ఉండమని కోరాడు. అమ్మవారు కీలుని పర్వతంగా నిలఱడ మని, కృతయుగంలో రాక్షస సంహారం చేసిన తరువాత తాను ఆ పర్వతం మీద నిలిచి ఉంటానని మాటిచ్చింది. కీలుడు కీలాట్రిగా మారి అమ్మవారి కోసం ఎదురుచూస్తూ ఉన్నాడు. అమ్మవారిని సేవించడానికి ఇంద్రాది దేవతలు రావడం వల్ల కీలాద్రి ఇంద్రకీలాట్రిగా మారింది. ఇక్కడ వెలసిన మహిషాసురమర్థిని కనకవర్జంతో వెలుగుతున్న కారణంగా కనకదుర్గ అయింది. అర్జునుడు ఈ కొండపై ఇచ్చవిని గురించి తపస్సు చేశాడని పురాణ కథనం. అర్జునుడు శివుని నుండి పాపుతాప్తాప్తాన్ని పొందాడట. పూర్వం విజయ వాడను మాధవపర్వత అనే రాజు పాలించేవాడు. అతను నిత్యం మల్లేశ్వర స్వామిని పూజ చేసేవాడు.

ఈ రోజు అతని కుమారుడు రథం మీద విజయ వాడ పురవీధులలో తిరుగుతున్నాడు. ఒక బాలుడు వేగంగా వెళ్తున్న ఆ రథచక్రాల క్రిందపడి మరించించాడు. ఆ పిల్లవాడు ఆ రాజ్యంలో నివసిస్తున్న ఒక పేదరాలి కుమారుడు. ఆమె వెళ్ళి మాధవపర్వతకు అతని కుమారుని కారణం గా తన బిధి చనిపోయాడని ఫిర్యాదు చేసింది. మాధవపర్వత ధర్మబద్ధుడు. అతనికి ప్రస్తుత పరిస్థితి పరీక్షలాగా మారింది. అతను వెంటనే భవిష్యత్తు రాజు అయిన తన కుమారునికి మరణ శిక్షణేసి అమలు పరిచాదు. అతని తీర్మానకు సంతుంబిన దుర్గాదేవి కనక వర్షం కురిపించింది. కాబట్టి ఆమెకు కనకదుర్గ అని పేరు వచ్చింది. మల్లేశ్వర స్వామి ఇద్దరి బిడ్డలను తిరిగి బ్రతించిస్తాడు. ఈ ఆలయానికి పురాణాల్లో ప్రత్యేకమైన స్థానం ఉంది.

అమ్మవారి గుడి కొండ మద్యలో ఉంది. దుర్గాదేవి గుడి బంగారు శిఖరంతో ఆత్మంత శేభాయమానంగా ఉంది. గర్భగుడి ప్రవేశద్వారం పైన ఒక శ్లోకం ఉంది. ఎదుమ వైపు భవానీ మంటపం కనిపిస్తుంది. చాముండి, మహాకాళి మొదలైన అమ్మవార్ల ఉగ్రమైన రూపాలు కొండమీద చెక్కబడి ఉన్నాయి. భవానీ మాల వేసుకొన్న భక్తులు పూజలు చేస్తారు. ప్రతిరోజు ఉత్సవమార్గులకు కుంకుమార్గం చేస్తారు. అమ్మవారికి ఎదురుగా ఒక అశ్వధృవ్యక్తం ఉంది. దాని క్రింద అంజనేయస్వామి విగ్రహం ఉంది. అంజనేయస్వామి క్షేత్రపాలకుడు.

మల్లేశ్వరస్వామి: మల్లేశ్వరస్వామి గుడి మెట్ల మార్గంలో పుంది. విష్ణువురుడు, సటరాజస్వామి, శివకామి నుండిరిల గుళ్ళు దుర్గాదేవి మల్లేశ్వర స్వామి గుడికి మద్యలో ఉన్నాయి. దుర్గాదేవి గుడి ప్రక్కనే ఉన్న సుబ్రమణ్యేశ్వర స్వామి గుడిలో నాగీంద్రస్వామి గుడి కలదు.

నిత్యపూజలను ప్రాకార మంటపంలో చేస్తున్నారు. భవానీ మంటపంలో దుర్గాదేవి కళ్యాణం చేస్తున్నారు. శంకరాచార్య మంటపం మల్లేశ్వర స్వామి గుడి ప్రక్కన ఉంది. ఇందులో ఆదిశంకరాచార్య స్వామి విగ్రహం ఉంది. చండీహోమ మందిరం ఆదిశంకరాచార్య మంటపం ప్రక్కన ఉంది. ఇందులో ప్రతిరోజు చండీహోమం చేస్తారు. కనకదుర్గ గుడి ప్రాంగణంలో నవ గ్రహాల లయం, శాంతి కళ్యాణ వేదిక, గోపికృష్ణుని విగ్రహం, నిత్యస్వదాన భవనం, అద్భుతమంటపం ఉన్నాయి. దుర్గాదేవికి ప్రతి సంవత్సరం దసరా నవరాత్రి ఉత్సవాలు ఘనంగా జరుగుతాయి. అమ్మవారు ఉత్సవాల్లో ప్రతిరోజు ఒక అవతారంతో దర్శనమిస్తుంది.

వైభవంగా రాయల ఏట్టొభుపేక సభ

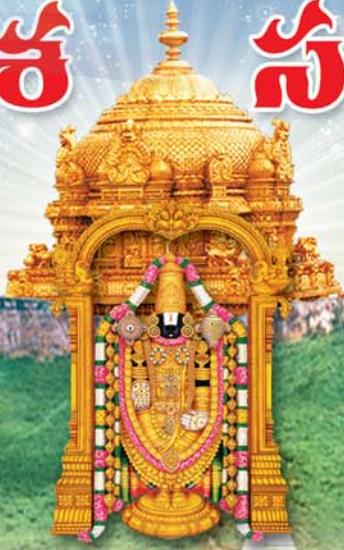
విజయనగర సాప్రాజ్య చక్రవర్తి, సాహితీ సమాంగసుడు శ్రీక్రిష్ణ దేవరాయల పట్టాభిపేక మపెలాప్పం సందర్భంగా వైదరాబాదలోని మియాపూర్ సమీపంలో గల జయప్రకాశ నగరలో సాహితీ సమావేశం ఇచ్చేపల వైభవంగా జరిగింది. రచయితలు - రచయితులు, కపులు - కళాకారులు, పరిశోధకులు సభలో పాల్గొన శ్రీక్రిష్ణదేవరాయల సాహితీ సేవను ముఖ్యంగా తెలుగు భాషకు ఇచ్చిన ప్రాముఖ్యాతను వారు కొనియాడారు. సాహితీ సభల నిర్వహణ బాగా తగ్గిపోతున్న తరుణంలో సభను అత్యంత వైభవంగా నిర్వహించిన శ్రీ జోడకరాశి - గుత్తి నారాయణ రెడ్డి సాహిత్య పీరం అధ్యక్షుడు చంద్రశేఖర రెడ్డిని పలువురు అభినందించారు. సభకు అధ్యక్షత వహించిన మాజీ డి.జి.పి., ఆం.ప్ర. రాష్ట్ర పర్యాటక అభివృద్ధి సంస్థ పూర్వ అధ్యక్షులు చెన్నారు అంజనేయ రెడ్డి మాట్లాడుతూ తెలుగు సభలు, తెలుగు పుస్తకాల రచన - ముద్రణ, తెలుగు చదివెవారు రోజురోజుకి తగ్గుతుండడం పట్ల ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. ఇటువంటి సభలు - సమావేశాలు తెలుగు భాషకు పూర్వ వైభవం తీసుకురావడానికి దోహదపడతాయని అంజనేయ రెడ్డి అభిప్రాయపడ్డారు.

శ్రీక్రిష్ణదేవరాయలపైన గల అభిమానంతో వందలాదిమంది రచయితలు సభకు రావడం, కొన్ని పుస్తకాలను ఆవిష్కరించడం స్థాయిర్మాదియకమని సభానిర్వాహకులు చంద్రశేఖర రెడ్డి అన్నారు. పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం పూర్వ ఉపకులపతి ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య, పూర్వ ఉపకులపతి ఆచార్య అపుల మంజులత, దక్కిణ మధ్య రైల్వే ప్రాంతియ అధికారి రావిపాడి ప్రసాద్, చారిత్రక పరిశోధకుడు మైనాస్ట్రోమి తదితరులు సభలో పాల్గొన్నారు. 8 మంది రచయితలు - పరిశోధకులను నారాయణ రెడ్డి సాహిత్య పీరం సత్కరించింది. ఈ సందర్భంగా చంద్రశేఖర రెడ్డి కన్నడం నుంచి తెలుగులోకి అనువదించిన ‘స్వప్న సారస్వతం’ పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు.

వేంకటేశ సమోదేవి ..

■ - దాక్షర్ పాత్రాల వేంకటేశ్వరరావు
ప్రభుత్వ సంపాదకులు

వేంకటాల్చి సమవమ్సినానం బ్రహ్మిందేనాస్తి కించన

వేంకటేశ సమోదేవి నబూతో నబవిష్టతి

సత్యం సత్యం పునస్తత్తుం... తిరుమల లాంటి పుణ్యక్షేత్రం నిజంగానే మరెక్కడాలేదు. జనాకర్షణ, ధనాకర్షణ కూడా అక్కడున్నంత మరెక్కడాలేదంటే అతిశయోక్తి కాదెమో! తిరుమలలో ఆలయం తలపులు రోజుకు ఇరవై గంటల సేపు తెరచి ఉంటున్నప్పటికీ, భక్తులకు స్వామి దర్శనం కొన్ని క్షణాలు మాత్రమే లభిస్తున్నప్పటికీ యాత్రికులు ఎప్పుడూ బారులు తీరి ఉంటునే ఉన్నారు. రోజురోజుకీ యాత్రికుల సంఖ్య పెరుగుతూనే ఉంది. హండీలో పదే కానుకల విలువే ఒక చిన్న రాష్ట్రం ఆదాయానికి సమానంగా ఉంటున్నది. అన్ని రాష్ట్రాల నుంచి, విశేషాల నుంచి స్వామి దర్శనార్థం వస్తున్నారనడానికి హండీలో పడుతున్న కరెన్సీ ట్రివ్యూలూ, ముడుపులూ, ఉత్తరాల వెంట కానుకలే నిదర్శనం.

తిరుమల సందర్శించే వారి సంఖ్య ఇంకా ఇంకా పెరిగిపోయి, శ్రీనివాసుని విక్రంతి వేళను మరింత తగ్గించవలసి వస్తున్నది. గిరిపాద ప్రాంతంలో కూడా కొన్ని వేల కాబేసీల నిర్మాణం అవసరమైతుంది. యాత్రికుల సౌకర్యార్థం ఎప్పటికప్పుడు దేవ స్తానం వారు ఎన్నో వసతులను అమరున్న న్నారు. రఘా, నివాస వసతి, దైవర్ధనం మొదలైనవి విస్మయమవుతున్నాయి. అయినప్పటికీ, పెరుగుతున్న యాత్రికుల రద్దిని దృష్టిలో పెట్టుకొని కొత్త ఏర్పాట్లు చేయడం అవసరమవుతుంది.

తిరుపతి పట్టణానికి విమాన వసతి, రైలు, బస్సు సౌకర్యాలు ఉన్నాయి.

నేరుగా తిరుపతికి చేరే మరి న్ని రైళ్ళకు ప్రత్యేక బోగీలను ఏర్పాటు చేయడం అవసరమవుతుంది. ఏయే ప్రాంతాల నుంచి తిరుపతికి ఎందరెందరు యాత్రికులు వస్తున్నారో సరైన అంచనాలేదు. కొన్ని నెలల పాటు యాత్రికుల రాకపోకలకు సంబంధించి సమగ్ర సమాచారాన్ని సేకరించి విశేషిస్తే భవిష్యత్తులో అవసరమయ్యే సౌకర్యాలను అంచనా వేయడం సుకరమవుతుంది. అలిపిరి నుంచి కొండ మీదికి తీగబాట(రోవేవే)ను నిర్మించే ఆలోచన చాలా కాలంగా కొన్సాగుతున్నది. దీనిని వేగిరపరచాలి. తీగబాట నిర్మాణం జిరిగితే కొండ మీదకు వెళ్ళి రావడానికి పట్టే వ్యవధి తగ్గి తుంది. ప్రమాదాలకు కూడా ఆస్ట్రారం ఉండదు.

కొండపైకి వేళ్ళి కాలిబాటపై అచ్చాదనం ఆమరింది. ఇది యాత్రికులకు ఉపయోగపడే సౌకర్యమే.

శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామికి అతి విలువైన ఆభరణ సంపద ఉంది. ఎందరో మహారాజులు, ప్రకపర్మలు ఇచ్చిన నగలు ఉన్నాయి. ఏ రాజు ఇచ్చినదో తెలియిని ఆభరణాలు కొన్ని ఇప్పటికీ అలాగే మూలకట్టి ఉన్నాయని వింటున్నాము. ఎవరు ఏది ఇచ్చారో తెలుసుకొనడానికి ప్రయత్నంచి జాబితా రూపొందించవలసి ఉంది. తగిన బందోబస్తుతో కొండమీదగాని, కొండ కిందగాని ఈ ఆభరణాల శాశ్వత ప్రదర్శన నొకడాన్ని ఏర్పాటు చేస్తే అది కూడా తిరుపతి ఆకర్షణలో ఒకటై టి.టి.డికి ఆదా యాన్ని సమకూర్చగలదు. భద్రత ఉండడనే కారణం వల్ల ఇలాంటి ఆలోచనను మానుకోవలసిన అవసరంలేదు. ఖర్చు ఎక్కువ కావచ్చుగాని తగిన భద్రతా యేర్పాటు చేసుకోవడం అసాధ్యమేమి కాదు.

ఏ యేదాది కా యేదాది తిరుపతిలో బ్రహ్మాత్మ వాలు వైభవోపేతంగా జరుగుతున్నాయి. ప్రతి బ్రహ్మాత్మవానికి ఏదైనా ఒక కొత్త ఆకర్షణను కల్పించడం టి.టి.డికి ఒక అనవాయాతీ కావాలి. ‘నానా దిక్కుల నరులెల్లా

వానలలోనే వత్తరు గదలి సతులు నుతులు బాంధవులు హితులు గొలువగా నిందరు నుశత సహస్రయోజన వాసులును ప్రతములతోడనె వత్తరు గదలి...'

తిరుమలేశుది నిత్యోత్సవ, పక్షోత్సవ, మాసోత్సవ, సంవత్సరోత్సవాది వివిధోత్సవాలను త్రయ్యగా గమనించిన అస్తుమయ్య ఆయా సంరాళుల లో అల్లిన పాటలు అలనాబి ఉత్సవ వైభవాలను సూచి స్తున్నాయి. నానా దిక్కుల నరులెల్లా వానలలో వచ్చి పాల్గొనే ఉత్సవం బ్రహ్మాత్మవం. వంద యోజనాల దూరం నుంచి కుటుంబాలకు కుటుంబాలు క్రీనివా సుని బ్రహ్మాత్మవాలు చూడటానికి వచ్చేవారట. బ్రహ్మాత్మవకాలంలో తిరుమలకు వచ్చి, శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని దర్శించుకోవడం ఒక ప్రతం.

ముదుపులు జూశెలు మొగిదలమూటులు

కడలేని దనము గాంతలును

కడు మంచి మణులు కరులుదురగములు

వడిగొని వెలగుచు వత్తరు గదలి

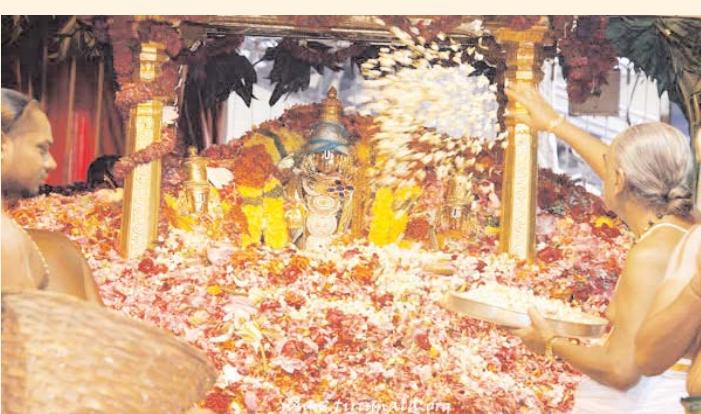
కొన్ని పుణ్యక్షేత్రాలకు వెళ్ళడం అంటేనే మొక్క తీర్చుకోవడం. కానీ తిరుమలకు వెళ్ళే యాత్రికులు తమ శక్తి కొలది ముదుపులు తీసుకవెడతారు. సామాన్యులు ఒక చిన్న నాచేన్ని పసుపుగుడ్లో కట్టి, తిరుమల వెళ్లినప్పుడు హుండీలో వేయడం ఒక సంప్రదాయం. అది ముదుపు చెల్లించడం. ధనాధ్యులు కోట్లలో, లక్షలలో కానుకలను స్వామికి సమర్పిం చుకొంటారు. ఇప్పుడు రూపాయల కట్టలు హుండీలో పదుతుస్తుట్టు వెనుక వజ్రవైధ్వార్యాల సంఘలు, స్వార్థరణాలు ఇచ్చుకొనేవారు. వందల సంవత్సరా లుగా ఎందరో మహారాజులు నమర్చించు కొన్న ఆభరణాలు, రత్నాలు ఇప్పటికీ స్వామివారి ఖిజానాలో ఉన్నాయి. గుట్రాల మీద, ఏనుగుల మీద తిరుపతి చేరుకొని తమ వాహనాలను, పాచిపశువులను దేవునికి ఇచ్చి వేయడం కూడా జరుగుతున్నది.

మగు(కు)ట వరములు, మండలేశ్వరులు

జగదేకపతులు జితురులును

తగు వేంకటపతి దరుశింపగ బహు

వగల సంపదల వత్తరు గదలి

అతి సాధారణ వ్యక్తి మొదలు చక్రవర్తుల వరకు బ్రహ్మాత్మవ సమయాలలో కొండకు చేరుకునేవారట.

సంవత్సరాది మొదలు తిరిగి సంవత్సరాది వరకు తిరుమలేశుదికి అనేకానేక ఉత్సవాలు జరుగుతూనే ఉంటాయి. వైష్ణవ పర్వదినాలలో అనివార్యంగా అక్కడ ప్రత్యేకించుటవాలు ఉంటాయి.

వైకుంఠ వీకాదశి సందర్భంగా తిరుమల భూలోక వైకుంఠంగా వెలుగొందుతంది. లక్షలాదిమంది భక్తుల స్వామి వారిని దర్శించి తరిస్తారు. బంగారు రథంపై ఊరేగే మలయపుస్వామిని చూసి భక్తుల తస్మయత్పంలో మునిగిపోతారు.

తిరుమల బ్రహ్మాత్మవాలు అత్యంత ప్రాచీనమైనవి. వాటికి వెయ్యి సంవత్సరాలకు పైగా లిఫిత చరిత్ర ఉంది. తిరుమలలోని అనేక ఉత్సవాలు సూర్యచంద్రుల స్థితుల ననుసరించి జరుగుతున్నాయి. ఇవిగాక కొన్ని ప్రత్యేక వేడుకలను జతపరచి జరిపే ఉత్సవాలూ ఉన్నాయి. (ఉదాహరణకు ఉభయ నాంచార్లకు శ్రీమలయపు స్వామి కి మధ్య పూలచెండ్లు విసురుకోవడమనే క్రిడ జరిగే ప్రణయ కలబ్రాత్మవం") బ్రహ్మాత్మవం సూర్యుడు కన్యారాశిలో ప్రవేశించిన మాసంలో జరుగుతుంది. ఆశ్వయుజమాసం శుక్లపక్షమిలో

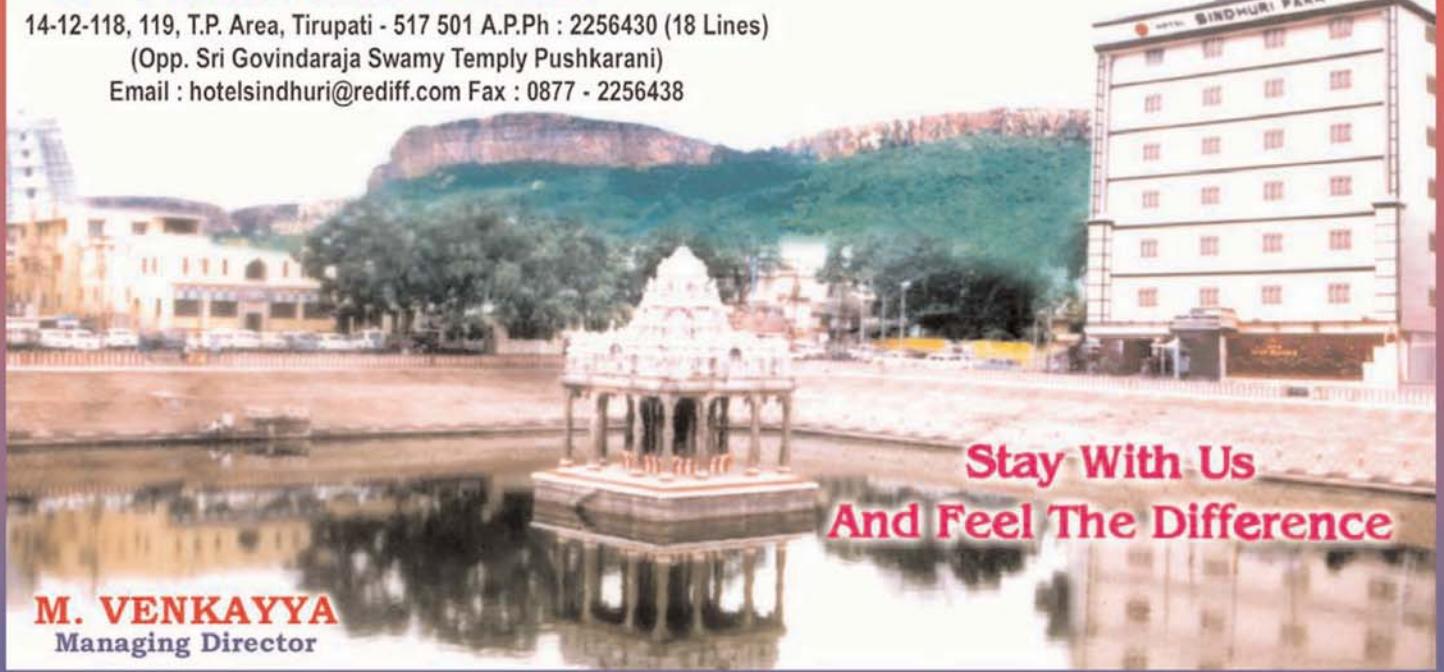
ప్రవణసక్తత్తం ఈ ఉత్సవంలో ముఖ్య తిథి. అధిక మాసం వచ్చిన సంవత్సరాలలో రెండు బ్రహ్మాత్మవాలు జరుగుతు ఉన్నాయి. ఒక్కొక్క సంవత్సరం భాద్రపదంలోనూ ఈ బ్రహ్మాత్మవాలు జరగవ చ్చు. అంకురార్పణ, ధ్వజా రోహణం, యాగశాలలో పూర్ణకుంభ స్తాపన. ఉత్సవ విగ్రహాలను వివిధ వాహనాలపై ఊరేగించడం, అప్పుధమనే చక్రస్నానం బ్రహ్మాత్మవాల్లో ముఖ్య విశేషాలు, కొత్త పల్లికలలో మృత్మికను సేకరించి, అందులో నపదాన్యాలు సోసి అంకురార్పణ చేయడం, ధ్వజస్థంభం వద్దగరుడ పతాకను ఆవిష్క రించడం మొదలైన కార్యక్రమాలన్నీ సంప్రదాయం ప్రకారం ఒక క్రమ పద్ధతిలో జరుగుతు ఉన్నాయి. పల్కి, హంస, సింహం, గరుత్తుంతుడు, హానుమం తుడు, గజం, సూర్యప్రభ, చంద్రప్రభ, కల్పవృక్షం, శేషుడు మొదలైన వాహనాలపై ఉత్సవమార్గులను ఊరేగించడం లక్షలాది భక్తులను ఆకట్టిస్తున్నది. ఊరేగింపులో భుత్రచమరాది లాంఘనాలన్నీ ఉంటాయి. వేదపరనం విధిగా ఉంటుంది. స్వామి పుప్పరిణి స్వాసంతో బ్రహ్మాత్మవ కార్యక్రమాలు ముగుస్తాయి. బ్రహ్మాత్మవాల సమయంలో అత్యంత సంభ్యాక ప్రజలు తిరుమల దర్శిస్తారు. బారులుతీరి దైవదర్శ నం చేసుకోవాలనుకొనే భక్తులకు కొన్ని గంటల నిరీక్షణ తరువాతమైనా ఇప్పుడు దర్శనం లభిస్తున్నది. అధికమవుతున్న భక్తులు సంఖ్యాను గమనిస్తే ఇక ముందు ఈ మాత్రం దర్శనం కూడా కష్టసాధ్యమవుతుందనిపిస్తున్నది. మరి లక్షల మంది తిరుమలకు వస్తే వారందరికి తిరుమలేశి దర్శనం చేయడం ఎలా? అందు లోనూ వానాకాలంలో వచ్చే బ్రహ్మాత్మవాలలో రధ్నిని తట్టుకోవడం ఎలా?

(మైనాస్వామి సంపాదకష్టంలో వెలుపడిన కొత్తపత్రిక అక్షోబ్ర్యాంగ్ సంబంధం)

 **HOTEL
SINDHURI PARK**

14-12-118, 119, T.P. Area, Tirupati - 517 501 A.P.Ph : 2256430 (18 Lines)
(Opp. Sri Govindaraja Swamy Temple Pushkarani)
Email : hotelsindhuri@rediff.com Fax : 0877 - 2256438

M. VENKAYYA
Managing Director

ఆంశ్రాతీయ ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా ఆయోద్ధ్య

■ ప్రాఫెసర్ రాళ్ళపల్లి రామమూర్తి, ఎస్ట్రాయూ పూర్వ ఉపకులపతి

ఉత్తరప్రదేశ్ రాష్ట్రం అయోద్ధ్యలోని రామ జన్మ భూమి-బాటు మనీదు వివాదాస్వద స్థలం హిందువులకు అప్పగించాలని సుప్రీంకోర్టు తుదితీర్పును నపంబర్ 9న వెలువలండడంతో అయోద్ధ్య అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా రూపుబిధ్యకోవడానికి మార్గం సుగమం అయింది. అయోద్ధ్య స్థలం తుదితీర్పును వెల్లిపుస్తు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సుప్రీంకోర్టు అడేశాలు జాలీ చేసింది. వివాదాస్వద స్థలం హిందువులకు అప్పగించాలని కోర్టు తీర్పు వెలువలంచింది.

“ 2.77 ఎకరాల వివాదాస్వద స్థలం అయోద్ధ్య ట్రస్టుకు అప్పగించాలి. ప్రతాయమూర్యంగా విడెకరాల భూమిని సున్ని బోర్డుకు ఇవ్వాలి. స్థలం స్వాధీనం చేసుకోనేందుకు ఓసెలలో ట్రస్టు ఏర్పాటు చేయాలి. ఆ భూమిని ట్రస్టుకి అప్పగించాలి. అలయ నిర్మాణం, నిర్మాణం పనులను ట్రస్టు చేపట్టాలిని” తీర్పులో పేరొన్నాన్ని. మొఘల్ వంశానికి అద్భుతైన బాబర్ మనీదును కట్టారని

కొందరి వాదన. 1992 డిసెంబర్ 7న బాటు మనీదు కూచ్చివేతకు గుర్తించారు. కొన్ని హిందూ సంస్కరణల నేత్తులు కరసేవకులు మనీదుకూచ్చి వేయడం జరిగింది. కాగా సుప్రీమ్ కోర్టు తీర్పు హిందువులకు అనుకూలంగా రావడంతో ఉత్తరప్రదేశ్ ప్రభుత్వం రామ మంచిరం నిర్మాణం కోసం ధర్మకర్తల మండలిని నియమించనుస్తు. శ్రీవేంకటేశ్వర స్వామి కొలువైన తిరుపుల తరహాలో అయోద్ధ్యను అజ్ఞవృద్ధి చేయాలని ప్రభుత్వం అలోచిస్తున్నారు.

విమానాశ్రయం, రైల్వేస్టేషన్, సెంట్రల్ బస్సేషన్ లను అంతర్జాతీయ స్థాయిలో అజ్ఞవృద్ధిపరచడానికి నిపుసుల కమిటీని కూడా నియమించ నుస్తు. అయోద్ధ్య రూపురేఖలు పూర్తిగా మారిపోతాయి. అయోద్ధ్య అంతర్జాతీయ ఆధ్యాత్మిక కేంద్రంగా అజ్ఞవృద్ధి అపుతుంది. అయోద్ధ్యపై టూరిజం స్వాస్థ అందిస్తున్న ప్రత్యేక కథనం ఈ విధంగా వుంది.

అయోద్ధ్య పైజాబ్డెక్క 6 కిలోమీటర్ల దూరంలో సరయూ నదితీరంలో ఉంది. అయోద్ధ్య భారత దేశంలోని పురాతన నగరాలలో ఒకటి. అయోద్ధ్యను సాకేతపురమని కూడా అంటారు. విష్ణువు శ్రీరాముడుగా అవతరించిన ప్రదేశం అయోద్ధ్య. రామాయణ మహాకావ్యం అవిష్కరణకు మూలం అయోద్ధ్య. అయోద్ధ్య కోసలరాజ్యానికి రాజధాని. శ్రీరాముడు ఈ నగరంలోనే జన్మించినట్లు రామాయణం చెబుతోంది. రామాయణం అనుసరించి అయోద్ధ్య సగరం 9వేల సంవత్సరాలకు పూర్వం వేదాలలో మొదటి పురముడుగా హిందువులకు ధర్మశాస్త్రం అందించిన

మనువు చేత స్థాపించబడింది. మరికొన్ని ఆధారాల ప్రకారం ఈ నగరం సూర్యవంశరాజైన ఆయ్ధ చేత నిర్మించబడింది. సూర్యవంశ చక్రవర్తులు పొలిం చిన కోసల దేశానికి అయోద్ధ్య రాజధాని నగరం. హిందూ పురాణాల ప్రకారం ఇది 250 చదరపు కిలోమీటర్ల వైశాల్యం కలిగి ఉండేది. సూర్య వంశానికి చెందిన 63వ రాజు దశరథిని రాజ్యమైన కోసల రాజ్యానికి రాజధానిగా ఉండేది. రామాయణంలోని ప్రారంభ ఆధ్యాయలలో ఈ నగరం యొక్క గొప్పతనాన్ని అక్కడి ప్రజల మంచితనాన్ని గురించి వర్ణించడం జరిగింది. జైన మతానికి చెందిన ఐదుగురు తీర్థంకరులు ఇక్కడే

జన్మించారు. జైన మతానికి ఆధ్యాదైన అధినాధుడు ఇక్కడే జన్మించాడు. భగవాన్ స్వామి నారాయణ్ తన బాల్యం ఇక్కడే గడిపాడు. తులసీదాసు రామచరితమానస్ గ్రంథాన్ని క్రీ.శ 1574లో అయోద్ధ్యలోనే రాశాడు. స్వంద మరియు ఇతర

పురాణాలు భారతదేశంలోని ఏడు మొక్కపు రాలలో అయోధ్య ఒకటని చెప్పున్నాయి. హిందూ పవిత్ర గ్రంథాలలో పురాణాలు ముఖ్యమైనవి. ప్రస్తుతం అయోధ్య పుణ్యక్షేత్రం అయోధ్య దేవవిన్మితి తమని అది స్వర్గసమానమని అధర్యాం వేదం పేర్కొన్నది. సూర్యవంశం వాడైన పుధువు వలన భూమికి పద్మా అనే పేరు వచ్చింది. తరువాత రాజు మాంధాత. సూర్యవంశం లోని 31వ రాజు హరిశ్చంద్రదు. హరిశ్చంద్రుడు సత్యవాక్యరిపాలనకు ప్రసిద్ధి. ఆయన వంశస్తుదైన సగరుడు సంకల్పించిన అశ్వమేధయాగానికి కలిగిన విఘ్నం వైద్యాలిగించి, ఆయన ముని మనుమ దైన భగీరథుడు గంగానదిని భూమికి తీసుకు వచ్చాడు. రఘుమహారాజు రాజ్యవిస్తరణ చేసి పేరు గడించి సూర్యవంశంలో మరో వంశకర్త అయ్యాడు. రఘు మహారాజు తరువాత సూర్యవంశం రఘు వంశంగా పిలువబడింది. రఘుమహారాజు మనుమడు దశరథుడు. దశరథుడి కుమారుడు రామచంద్రుడు.

హిందూ - జైనం - బౌద్ధం మరియు ఇస్లాం మతాలు ఇక్కడ ఒక్కోసారి ఆధిక్యతలో ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు జైనమత గురువులైన వంచ తీర్థంకరులు ఇక్కడ జన్మించారు. వారు వరుసగా మొదటి తీర్థంకరులైన అధినాథు, రెండవ తీర్థంకరులైన అజిత్సనాథు, నాలుగవ తీర్థంకర అభినందనాథు, ఐదవ తీర్థంకర సుమతీనాథు మరియు పదనాలుగవ

తీర్థంకర అనవంతాథు

ఇదిలా వుండగా 1984లో విశ్వహిందూ పరిషత్ బాటీ మసీదు స్థలాన్ని రామ ఆలయం కోసం తిరిగి స్వాధీనం చేసుకొనేందుకు ఒక ఉద్యమం ప్రారంభించింది. 1992లో హిందూ జాతీయవాద సంస్థలు బాటీ మసీదును కూలి వేశాయి. రామజన్మభూమి స్థలంలో రాముడు చిన్న పిల్లలవాడిగా, వికసించే తామర పుప్పులో నవ్వుతూ వున్న విగ్రహం, రామలల్చతో తాత్మాలిక మందిరం ఉంది. భారత ప్రభుత్వం ఆధినం క్రింద ఉన్న 200 గజాల స్థలం వద్ద ఎవరికీ అనుమతి లేదు. ఈ స్థలంలో వున్న ద్వారం వెలుపల గేటుకు తాళం వేయబడింది. అయితే వివాదాస్పదం కాని స్థలంలో హిందూ యాత్రికులు, రాముని పూజ కొరకు మరోవైపు ఉన్న తలుపు ద్వారా ప్రవేశించడం మొదలు పెట్టారు. 2003లో భారత పురావస్తు సర్క్షేపణ శాఖ (ఎవెస్‌ఎస్) బాటీమసీదు ప్రదేశంలో త్రవ్యకొన్ని నిర్వహించింది. వివిధ రకాల వస్తువులు, హనుమంతుని 12 అడుగుల విగ్రహంతో సహస్రాలు మరియు ఇతర చారిత్రక వస్తువులు లభ్యమయ్యాయి. హిందువులు మాత్రమే కాకుండా, బౌద్ధ మరియు జైన ప్రతినిధులు తవ్విన ప్రదేశంలో వారి దేవాలయాలు కూడా ఉన్నాయని పేర్కొన్నారు. చూడవలసిన ప్రదేశాలు : అయోధ్యలో ముఖ్యమైన ప్రదేశాలు.... అలయాలు మరియు మందిరాలను

ఒక్కొక్కటిగా చూడాలి. రామజన్మభూమిని కూడా అలాగే చూడాలి.

రామ జన్మభూమి: ఇక్కడ రామజన్మభూమిలో వివాదం ముగిసాక ఆలయనిర్మాణం కొరకు అవసరమైన శిల్పాలు మొదలైనవి నిర్వించి సిద్ధంగా ఉంచబడ్డాయి. సుమారునిర్మాణానికి అవసరమైన పని 80 శాతం సిద్ధంగా ఉన్నాయని అంచనా. రామజన్మ భూమిలో తాత్మాలికంగా అతి చిన్నదైన రామలయంలో సీతారాములకు పూజాధికాలు నిర్వహించబడుతన్నాయి. రక్షణ వలయంలో క్యాప్టర్షతిలో ప్రయాణించి అలయాన్ని చూడాలి. సెలఫోన్, కెమోరాలు, పెన్సులు వంటివి లోపలకు అనుమతించరు.

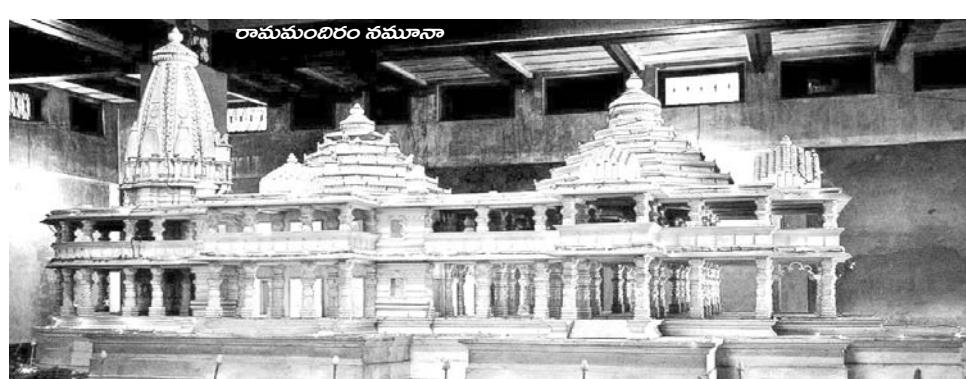
స్నానఫట్టుం: సరయూనది తీరంలో బంకమట్టి అధికంగా ఉంటుంది. సరయూ నదీజలాలు తేటానూ పుట్టంగా ఉంటాయి.

అన్వదాన సమాజం: అయోధ్యలో భిక్షుకులు ఉండకూడదన్న ఉద్దేశంతో సాధువులకు ఏర్పాటు చేసిన అన్వదాన సత్రం. ఇక్కడ దాతల సహాయంతో నిధి వసూలు చేసి ప్రతిరోజు సాధువులకు అన్న దానం చేస్తుంటారు. అలాగే ఇక్కడ ఉన్న గోశాలలో 200లకు పైగా గోవులన్నాయి. శ్రీరాము నికి జన్మ నిచ్చిన కొశల్యాదేవికి ఇక్కడ మాత్రమే మందిరం నిర్వించబడి ఉంది. ఈ మందిరంలో కొశల్యా దేవి, దశరథులతో రామచంద్రుడు ఉండడం విశేషం వాల్మీకి మందిరంలోని పాలరాతి గోదల మీద వాల్మీకి రామాయణంలోని 24వేల శోకాలు లిభించబడి ఉన్నాయి. ఇక్కడ మూల మందిరంలో వాల్మీకి మహర్షితో లవకుపులుండడం విశేషం.

కనక మహాల్: సీతారాములు వివాహసంతరం అయోధ్యలో ప్రవేశించిన తరువాత కైకేయి, దశరథులు వివాహ కానుకగా సీతారాములకు ఈ భవనం ఇప్పబడిందని విశ్వసించబడింది. ప్రస్తుత భవనం విక్రమాదిత్యుడు నిర్వించాడని ప్రతీతి.

హనుమంతుని గుడి ఎత్తైన ప్రదేశంలో ఉంటుంది. ఈ ఆలయానికి సుమారు 90 మెట్టుంటాయి. ఆలయ ప్రాంగణంలో సీతారాముల అలయం ఉంది.

(మైనాస్వామి సహకారంతో..)

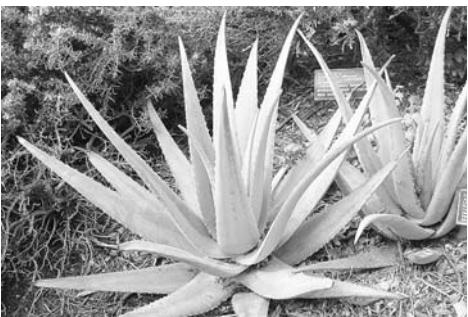

ଓଡ଼ିଆ ଲେଖକ ପରିଚୟ

మందు మొక్కల (మెడిసినల్ ప్లాంట్స్) సాగు మంచి లాభదాయకంగా మారింది. ప్రస్తుతానికి మందు మొక్కల వ్యవసాయం పట్టించి పరిసర ప్రాంతాలకు పరిమితమయింది. గ్రామిణ ప్రాంతాలకు ప్రాంతాలలో విస్తరించి, సరైన మార్కెట్‌స్టాంపుల్లో నొకర్చం కల్పించినప్పుడే ఆ సాగుకు సార్థకత చేకూరుతుంది. మందు మొక్కలల్లో మనదేశంలో సఫేద్ ముస్లీ గురించి గొప్పగా చెబుతున్నారు. మంచి ఆదాయం లభిస్తున్నదని సఫేద్ ముస్లీ సాగుచేయడానికి ఎకరాకు లక్ష్మీల్లో పెట్టుబడి పెట్టబడి. అదే విధంగా 'స్టీవియా' (చక్కరక్క ప్రత్యుష మూలయం) మొక్కలు పెంచడానికి కూడా ఎక్కువ మొత్తమే ఖర్చుచేయాలి. పైగా మార్కెట్ కోసం వెదకాలి. అష్టగంధను కూడా సాగుచేస్తున్నారు. అయితే తక్కువ పెట్టుబడి అతి తక్కువ త్రమతో ఎక్కువ రాబడి ఇచ్చేది 'అలోవిరా. అలోవిరాను పల్లెవాసులు మంచి కలబందగా పిలుస్తారు.

ಅಲೋವಿರಾ ನುಂಚಿ ತೀನೆ ಜೆಲ್. ಜ್ಯಾಸ್ಟ್‌ನಲ್ಕು ದೇಶೀಯಂಗಾ, ಅಂತರ್ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಂಗಾ ಮುಂಚಿ ದಿಮೂಂದ್ಯ ವುಂದಿ. ಅಲೋವಿರಾ ಜೆಲ್, ಜ್ಯಾಸ್ಟ್‌ನಲ್ ದ್ವಾರಾ ವಿದೇಶಾಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 10 ಲೆ ರಕಾಲ ಮಂದುಲುನ್ನಾಯಿ. ಇಕ್ಕಾನ್ಯಾಟ್‌ನ್‌ ಎನ್ನೇ ವುನ್ನಾಯಿ. ಭಾರತದೆಶಂಲ್‌ ತಯಾರ್ಯೆ ಜೆಲ್, ಜ್ಯಾಸ್ಟ್‌ನಲ್ಕು ಬಾಗಾ ಗಿರಾಕ್ ವುಂಡಡಂತ್ತೆ

కొండరు అలోవీరా సాగుకు మక్కలు చూపుతున్నారు. అలోవీరాతో అద్భుత ఆదాయం పొందవచ్చునని నిపుణులంటున్నారు.

అలోవీరా సాగుకు కేంద్రప్రభుత్వం సబ్బీటీ లభిస్తుంది. సబ్బీటీ పొందడానికి ఆంధ్రప్రదేశ్ మెడిసినల్ ప్లాంట్స్ బోర్డు ద్వారా ఫిలీలోని కేంద్ర మెడిసినల్ ప్లాంట్స్ బోర్డుకు సంబంధిత రైతులు రుణాలు తీసుకొన్న బ్యాంకులకు పంపుతారు. కనుక రైతులు అలోవీరాపై పంట రుణం(క్రావ్లోన్) తప్పినిసరిగా తీసుకోవాలి. ఒక ఎకరంలో కలబంద సాగుచేయడానికి సంవత్సరానికి 35 వేల నుంచి 37 వేల రూాల వరకు ఖర్చువుతుండగా 90 నుండి 95 వేల రూాల వరకు ఆదాయం వుటుందని ఆయుర్వేద ప్రముఖుడు (హెరావుజిస్) జె.సి. సద్రా చెప్పారు. తక్కువ నీటితో అలోవీరాను

సాగుచేయవచ్చునని, పొలాల నమీపంలోనే జెల్ల,
జ్యోతి తయారుచేసే పరిశ్రమను నెలకొల్పవచ్చునని
ఆయన వివరించారు.

జ్యున్, జెల్ తయారీ పొక్కల్ పెట్టాలంటే కనీసం 100 ఎకరాల్లో అల్చేవీరాను సాగుచేయాలి. రెండు లేదా మూడు హెక్టాలు పనిచేయాలంటే 400 నుంచి 500 ఎకరాలకు సాగును విస్తరించాలి. మన దేశంలో పండ కలబంద ద్వారా మంచి నాణ్యత గల జెల్ ఉత్పత్తి అవుతుందని నిపుణులు అంటున్నారు.

మన దేశంలో ఉత్సత్తి అయ్యే అలో జెల్ లేదా జ్యాన్‌లో అధికశాతం ఎంజైమ్‌లుంటాయని అయిర్చేద వైద్యులు ఎప్పుడో తేల్చారు. అలోవీరాకు అధిక ఉప్పొగ్రత అవసరం. నీరు చాలా తక్కువ కావాలి. ఒక బోరు బావిలో వచ్చే నీటి ద్వారా దాదాపు 40 ఎకరాలు సాగు చేయవచ్చు ఎండా కాలంలో నెలకు రెండుసార్లు వానా కాలంలో ఒకస్థారి మాత్రమే కలబందకు నీటిని పెట్టాలి. రసాయన ఎరువులు కాకుండా పశువుల వరువు (బయో ఫ్రిలెజర్) వాడాలి.

ఇతర దేశాల్లో తయారైన అలోవీరా ఉత్పత్తులను అధిక ధరలకు మనదేశంలో ఆమ్ముతున్నారు. ఉదాహరణకు 100 గ్రాముల అలోవీరా ఫేన్ ట్రీమ్సు ఒక వీదేళీ కంపెనీ 200రూ.లకు పైనే ఆమ్ముతున్నది. మనం తయారు చేసే 100రూ.లకు లేదా ఇంకా తక్కువకే ఇవ్వాలి. ఒక విదేళీ కంపెనీ పైదరాబాద్ - సికింద్రాబాద్ జంటనగరాల్లో కోట్ల రూ.ల ఉత్పత్తులను ఆమ్ముతున్నదంటే అలోవీరాకు గల గిరాకీ ఏపాటిదో మనం అరం చేసుకోవచ్చ. అలోవీరా సాగు మరియు పరిశ్రమ స్థాపన వంటి విషయాల గురించి మరిన్ని వివరాలు తెలుసుకోవా లంటే అలోవీరా స్పెషలిట్ట్ జగదీష్ వారాను 8686666197 సంప్రదించండి.

(కొత్తపుత్రిక జూన్ 2004 సోజన్యంతో)

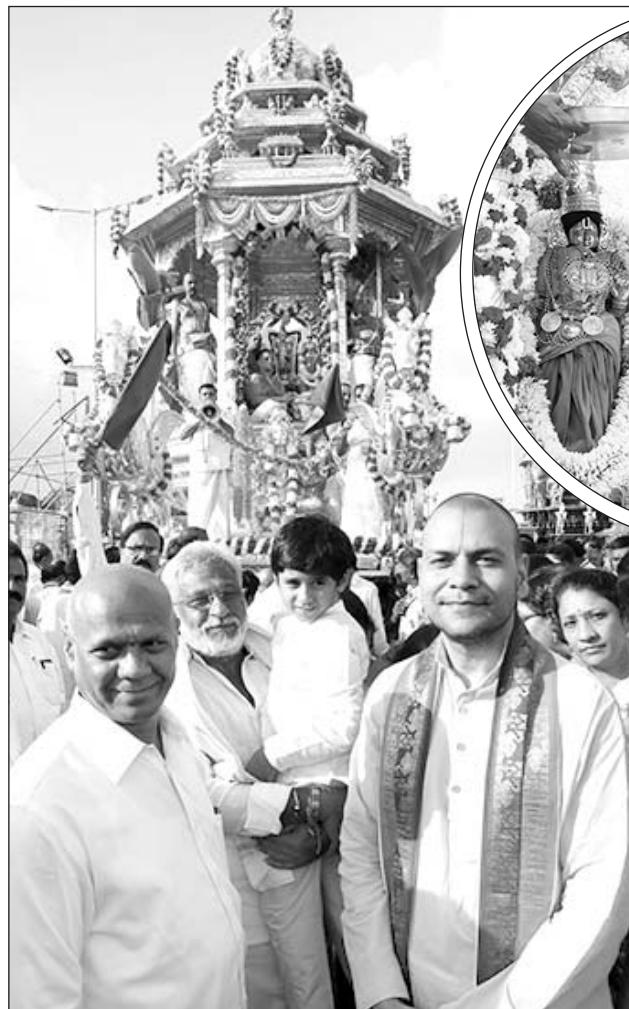
పుర్ణాంశు స్వామి నేన్కి

గుండ్రపల్లి శివకుమార్

శైవులకు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి చిద్విలాసులై వుండగా సాక్షాత్తు శ్రీమహాలక్ష్మీ స్వామి వారి పాదపద్మాలను తన సుకుమార హస్తాలతో సుతారంగా అదుముతూ శ్రీవారి ముఖారవిందంలోని వింత శోభలను ఆస్మాదిష్ట వుంది. అంతటి అనందంలో పుస్త ఆ దంపతుల ఆనందాన్ని తుంచివేసేలా భృగుమహర్షి రావడం, స్వామివారి వజ్రప్రలంబై తన్నడం, అక్కడ నివసించే శ్రీ మహాలక్ష్మీ ఆ అవమాన భూరాన్ని భరించలేక అలిగి భూమి మిదక విచ్చేసి కొల్పూరూ చేరడం, స్వామివారు వేంకటాచలవాసుడుడడం, అకాశరాజు కుమార్తె పద్మావతిని వివాహమాడడం ఆ సంఘటనలన్నీ పురాణాలు తెలుపుతూ వున్నాయి.

లలా శ్రీమన్నారాయణమూర్తే శ్రీనివాసునిగా భూలోకంలో వేంకటాచలం ఔ కలికాలాంతం వరకు భక్త జనులకు కనువిందు చేస్తానని, వారి పూజాది కైంకర్యాలు అందుకొంటూ వారికి అభయాలను అందిష్ట అనేక వరాలను ప్రసాదిస్తానని స్ఫుయంగా తెలిపినట్లు పురాణాధారాలున్నాయి. మరి జగన్నాధుడైన శ్రీనివాసవక్రవర్తి తిరుమలలో స్థిరపడ్డాడంటే స్వగ్రహాక వాసులందరూ ఆయన నిత్య దర్శనానికి పరుగులెత్తరా? అందుకు శ్రీ వేంకటేశ్వర సుప్రభాతం ఒక్కచీచాలు, నిశ్చయించడానికి “అత్మాది

సప్తబుషయస్సుముఖాస్యు సంధ్యాం” “పంచాసనాజ్ఞ భవషణ్యుభ వాసవాద్యాః” “తంత్రిప్రకర్థ మధురస్సనయూ - విపంచ్యా” వంటి శ్లోకాల తాత్పర్యాలు గ్రహిస్తే అనునిత్యం స్వామివారి శ్రీచరణ సేవకు దేవతామార్పులందరూ ప్రతిదినం విచ్చేసి తమ భక్తిప్రపత్తులను చాటుకొంటారన్నది అంగీకరించాలిందే. సర్వజంతు జీవ వృక్ష చరాచరాలను స్పృష్టించిన ఆ జగజ్జనకునికి ప్రకృతిలోని ప్రతి జీవి అత్మార్పణం చేసుకోవాలనే ప్రయత్నం చేస్తూ వుంటుంది. కర్మసిద్ధాంతం అవలోకిస్తే శ్రీవారినేవలో తరించాలనే తపన వుండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు.

దేవదేవరులే కాదు, ‘పద్మేశమిత్రపతపత్రగ తాళివర్దా’ అంటూ తుమ్మెదలు సైతం శ్రీవారి చరణ కమలాలను చుట్టుకొని సిద్ధి పొందాలనుకోవడంలో చిత్రంలేదు. అంగేగాక శ్రీవారి దర్శనానికి విచ్చేసే బ్రహ్మ మహేశ్వరులే కాదు, సనకసనందనాదులు కూడా ఉదయం పుష్పరిణిలో సుచిస్వామం చేసి ఆనంద నిలయ వాకిలీలో కింకరుల చేతిచెత్తుం దెబ్బలు భరిస్తూ స్వామి దర్శనానికి వేచివున్నారని తెలుస్తుంది. (శ్రీస్వామి పుష్పరిణి కాప్ 22 పుష్పవిర్మిలాంగా) స్వామినేవలో ఆచలాలయిన సప్తగిరులు పులకించి తరించి సంతృప్తులవుతున్నాయి. అప్పదికాపులకుతో సహా గరుడుడు, సింహం, ఆది శేషుడు, ఐరావతం, ఉచ్ఛైశ్రవం వంటి జంతు జాలాలు స్వామి వారి కైంకర్యానికి ఆరాటవడుతుంటాయి. సర్వగ్రహేది దేవతలు స్వామి వారికి దాసానుదాసులై ప్రతి ఉదయం శ్రీవారిని సేవిస్తుంటారు. (సూర్యోదయ భౌమ బుధవాక్షికాన్యసారి) అంతటి కళ్యాణ చక్రవర్తిని తనివితీరా పీక్షించి అర్ధించి సేవించి అభయ వరదానాలను పొందాలనే ఆకాంక్షతో జగత్తులోని సర్వజీవులు తాపుత్రయవడు తుంటాయి. ఇంతవరకు మనం చర్చించిది భావం మాత్రమే. ఆ భావానికి స్వరూపాన్వీన్వదమే శ్రీవారి బ్రహ్మాత్మవాల పరమార్థం. బ్రహ్మాత్మవాల నిర్వహణలో సకల జీవ జంతుపక్షి వృక్ష చరాచరాలన్నీ శ్రీవారికి కైంకర్యాలుగా పాలు పంచకొంటున్నాయి. ఇది లోతుగా గమనించిన వారికి అర్థం అపుతుంది. కేవలం ప్రతిదినం నిర్వహించే వాహనాలన్నీ కొయ్యుచే కదా. కాకపోతే బంగారువెండి తాపడం చేసుంటాయేమా అనుకొంటే అది లౌకిక దృష్టి మాత్రమే. పరమాత్మికంగా చూస్తే పెద్దశేషుడు సాక్షాత్తు ఆదికోపించి బ్రహ్మాత్మవ అప్యోనాన్ని సకల దేవతామార్పులకు అందించే గరుడపటం సాక్షాత్తు గరుత్తుంతుదే. గరుడుడు శ్రీమన్నారాయణమి నమినంబంటు, ప్రియసేవ కుడు. హంస శ్రీ సరస్వతీదేవి వాహనమే ఆయనా శ్రీ వేంకటేశ్వరునికి బ్రహ్మాత్మవ వాహనంగా సేవచేసి తరించిపోతుంది.

హంస పక్షి(నీటి) రాజు. సాక్షాత్తు జంతువుల రాజైన సింహం (నరసింహుడే అయినా) అధిశాయకుని కొలువులో పావనమవు తుంది. సింహం దర్శనికి ప్రతీకగా అర్థం చేసుకో వాల్సి వుంది. ఆ అహంకారాన్ని అణచివేయగల రారాజు శ్రీనివాసుడే. అందుకే సింహ వాహనసేవ. మిక్కిలి పటుటోపంగా జరుగు తుంది. చంద్రుడే ముత్యం వెలుగు. అటు వంటి చంద్రవాహనం ప్రత్యేక వాహనంగా వున్నా ముత్యపు పందిరి వాహనం నవర త్వాలకు ప్రతీకగా ఎందుచ కోబడి వేంకట నాథుని సేవా కైంకర్యానికి వినియోగించడు తున్నది. చంద్రకాంతిలో ముత్యాల వెలుగులాగ భక్తుల హృదయాల్లో చల్లని కంతులు విరజిమాల నేడి ఇందులోని పరమార్థం.

ఇంద్రసభకు అలంకారాన్ని తేచ్చే కల్పవృక్షం సాక్షాత్తు లక్ష్మిదేవికి తేఁబట్టుపు. (సముద్ర మధునం లో వెలుపడినదే కల్పవృక్షం. ఉచ్ఛైప్రవం శ్రీమహాలక్ష్మి చంద్రుడు.) చంద్రవాహనంగా బావాగ రయిన శ్రీనివాసుని సేవలో తరిస్తాడు ఏడో నాడు రాత్రి సేవలో. ప్రత్యక్ష నారాయణుడే అయిన సూర్యభగ్ వానుడు భృత్యుడై ఏడో నాడు ఉదయం స్వామివారికి వాహనం అవుతాడు. అలాగే నాల్గవ

నాడు కల్పవృక్షము వాహనంకాగా అయిదవనాడు స్వయంగా గరుడుడే తన స్వామివారిని చేరి విష్ణువు శ్రీనివాసులు వేరుగాదనే తలంపు తెస్తాడు.

దదవనాది ఉదయం స్వామియే స్వయంగా మోహిని అవతారంలో దంతపు పల్లకీలో విహారించడంలోనే అత్యంత మనోపారపున భావం వుంది. మానవ సమాజంలోని దైవ రాక్షస ప్రవృత్తుల ను సమ్మాహితచి ఆసాడు ఏవిధంగా అమృతాన్ని దేవతలకు అందిస్తాడో అదేవిధంగా దుష్టసంహరమే కాదు శిష్టరక్షణ భారం తనదే అని చాటిచెప్పేందుకు గాను ఈ మోహిని అవతారం. శ్రీనివాసుడే శ్రీరామ చంద్రుడనే భావనతో స్వయంగా హనుమంతుల వారే సేవాధర్మసిర్వాహకునిగా ఆరోరోజు బ్రహ్మత్వ వాల్లో శోభిస్తాడు. రాత్రి గజవాహనం ఇక రథం ఆనందనిలయానికి ప్రతీక. లక్ష్మీదేవికి మరో తోబుట్టపయిన ఉచ్ఛైప్రవం (అశ్వాహనం) కూడా తన వంతు సేవాధర్మసిర్వాహన్ని నిర్వహించడంతో బ్రహ్మత్వపం వాహనసేవలు ముగుస్తాయి. స్వయంగా స్వామివారే తన నవరాత్రి ఉత్సవాలను అధికారిగా నమర్థవంతంగా నిర్వహించిన సేనా నాయకుడు శ్రీ చక్రత్వాళ్లారు సన్నాసం తన సన్నిధిలో చేయడమే చక్రస్నానం.

బ్రహ్మండనాయకుని బ్రహ్మత్వవాల్లో స్వామి సేవకలెందరో బంటు లెందరో ఏడో సేవచేసి తరించాలనే తపనతో లక్ష్మలాడి జనం ఎగబడతారు. ఒకొక్కర్మిది ఒక్కొనేవ. దర్శనంతో ఒకరు, అభయం తో ఇంకొకరు, ప్రసాదంతో ఒకరు, మానవసేవతో మరొకరు, అలంకార సేవ, రథంలాగడం, పోరుతలు, భజన వాహన సేవలముందు నాట్యం చేయడం... ఇలా ఒకొక్కర్మ వారికి తేచిన విధంగా స్వామి వారి కైంకర్యంలో పాలు పంచుకోవడంతో

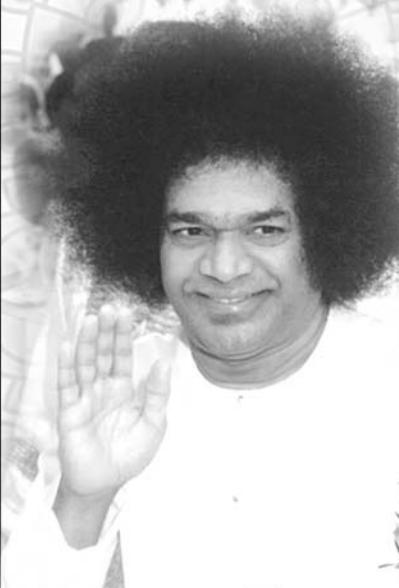
బ్రహ్మత్వవాలు ఈ భూమిపై మహాత్వవాలుగా మహాజ్యలంగా వెలుగొందుతున్నాయి. పారమార్థిక దృష్టితో మరింతగా లోతుతోటితే మనకు అనేక విశేషాలు స్పృష్టమవుతాయి. ఉత్తరభారతంలోని కొన్నితోటల్లోని పూలు, ఇతర ప్రదేశాల్లోని సుగంధ ద్రవ్యాలు, శ్రీవిలిపుత్తరారు నుంచి మాలలు, మదరాసు నుంచి గరుడసేవనాడు ప్రత్యేకమైన గాదుగులు... ఇలా అనేకం స్వామివారి సేవకు అంకితమయ్యాయి. పరోక్షంగా వేలాడి గోవులు, కోట్లాడి పుష్పజాతులు మొక్కలు, సకల ప్రపంచ జీవ జంతుజాలం వృక్ష చరాచరాలన్నిటికే ప్రతీకలు, శ్రీనాథుని సేవలో తరిస్తున్నాయంబే శ్రీనివాసుడు జగన్నాదుడు.

(రచయిత తితిదే విత్రాత ఉప కార్యనిర్వహణాధికారి)

భగవాన్ తీతీ సత్యసాయబాబు వారికి
ప్రణామీలు

శ్రీ సాయదేవుని
 94వ జయంతి సందర్భంగా
 వారి పాదపద్మములకు
 నమస్కారములతో...

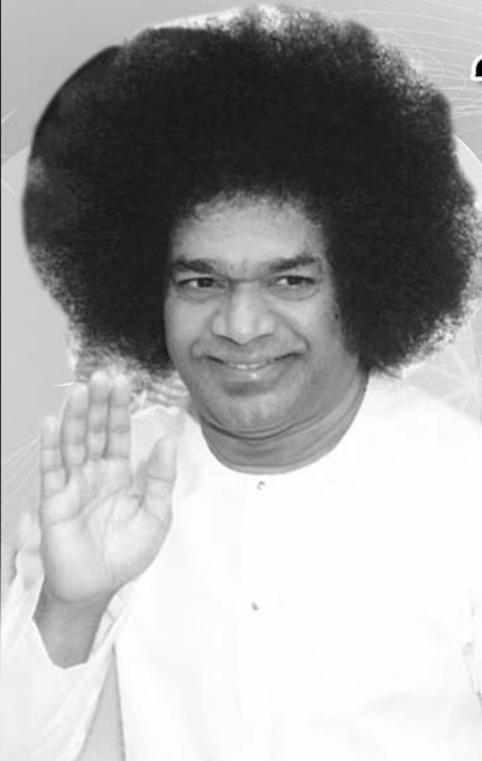

శ్రీ వివేకానంద ఐంగ్లీష్ మీడియం స్క్యూల్

ఉదిగ దుబ్బన్న కాంపాండ్, మెయిన్ రోడ్, గీరంట్లు - 515231
 అనంతపురం జిల్లా. ఫోన్ : 9441196097

శతకాబ్ది ప్రణామీలు

భగవాన్
 శ్రీశ్రీ సత్య సాయ బాబు వారికి
 శతకాబ్ది ప్రణమాలు.
 శ్రీ బాబు వారి 94వ జయంతి
 సందర్భంగా సాయ భక్తకాటికి
 శుభాకాంక్షలు.

శ్రీసత్యసాయ భక్తులు మరియు భజన మండలి, పెన్సుకొండ

నమైక్యతా నాధనలో మొహర్రం

భారతదేశం ఒక వైవిధ్య భరితమైన దేశం. కాశ్మీర్ నుండి కన్యాకుమారి వరకూ ఇన్న మైన భాగాలక శితోష్ణ పరిస్థితులు, అనేక రకాలైన సంస్కృతి - సంప్రదాయాలు కలిసి ఉన్నాయి. ప్రపంచంలోని అన్ని ప్రధాన మతాలు, అనేక రకాలైన ఆపోరపు అలవాట్లు సంస్కృతి - సంప్రదాయాలు ఆచలంచే ప్రజలు ఉన్నారు. దాదాపు 1650 భాషలు వివిధ మాండలికాలు జక్కటి ప్రజలు వినియోగిస్తున్నారు. అభికార భాషలుగా 18 భాషలును గుర్తించడం జలగించి. ఇన్ని రకాలైన వైరుధ్యాలు ఉన్నప్పటికి 'ఇన్నస్తున్నారు' లో 'ఏకత్వం' అనే సూత్రాన్ని అవలంబిస్తూ భారతీ యులుగా ఒక్క త్రాచీపై నడుస్తున్నారు. అందలనీ కలుపుతున్న సిద్ధాంతమే జాతీయ సమైక్యత. మొహర్రం పండుగ జాతీయ సమైక్యత సాభించడానికి ఎంతగానో దోహదపడుతున్నది.

“భౌతిక, సాంఘిక రీతుల్లో, భాషల్లో, మతాలలో, సంప్రదాయాల్లో ఎటు చూసినా వైవిధ్యం, భిన్నత్వమే. కానీ అంతర్లీసంగా ప్రపణిస్తున్న ఒక సమైక్యతా జీవన విధానం హిమా లయం నుంచి కేవ్కామరిన్ వరకూ గోచరిస్తుంది

-సర్ పెర్స్ రైస్

దాదాపు ఇదే అభిప్రాయాన్ని డాక్టర్ వి.వి.సిక్త్ కూడా వ్యక్తంచేశారు.

భారతదేశంలో సూఫీతత్వము, భక్తి మార్గం వంటి సిద్ధాంతాలు కూడా ప్రజలలో ఉదార స్వభావాన్ని పెంపాందించడానికి కృషి చేశాయి. అంగ్రేయులు భారతీయ సంస్కృతిని విచ్చిన్నం చేస్తూ 'విభజించి పాలించు' అనే సిద్ధాంతాన్ని అవలంభించి నప్పటికి భారత స్వాతంత్ర్య ఉద్యమంలో ప్రజలందరూ ఒకే భావాన్ని కలిగి ఉండి నమైక్యతను చాటుతూ విజయాన్ని సాధించారు. స్వాతంత్ర్య నంతరం దేశ విభజన ఒక సవాలును నిలిపింది. ఈ సమయంలో జాతీయ సమైక్యతా భావాన్ని పెంపాందించ వలసిన ఆవశ్యకత మరింత పెరిగింది.

వరిత్ర : “మొహర్రం” ఇస్లాం ‘హీజరీ’ క్యాలెండరులోని మొదటి మాసపు పేరు. దీనికి నిషేధింపబడినది మరియు మూర్ఖపు పట్టదల అని అర్ధాలకలపు. తర్వాతి కాలంలో శోకము, దుఃఖము అను అర్థం స్థిరపడింది. ఏమైనప్పటికీ ‘మొహర్రం’

ను ముస్లింలపండుగలైన రంజాన్, బ్లైర్ లకులాగా ధాతు అర్థంలో కాకుండా, సొధాణ అర్థంలో ఉపయోగించారు. ‘హీజరి’ శకం ప్రారంభమైనప్పటి నుండి అంటే క్రీ.స. 622 నుండి ‘మొహర్రం’ అనే పదం వాడుకలో ఉంది. అయితే ‘మొహర్రం’ ఉపహానికి కారణమైన కర్బూలా యుద్ధం క్రీ.స. 680లో జరిగింది.

‘మొహర్రం’ నెలలోనే కర్బూలా యుద్ధం జరిగి మహముదు ప్రవక్త మనవడు ఇమాయ్ హానేన్, అతని పరివారం మొత్తం 72 మంది హజ్జాగావింప బడ్డారు. వీర మరణం చెందిన 72 మంది సంస్కరణార్థం, పాటింపబడు శోకవ్యంజక కార్యక్రమమే ‘మొహర్రం’. వాడుక భాషలో ‘పంజే-కా-ఈద్’, ‘ఆఫూరా’, ‘పీర్ పండుగ’ మొదలైన పేర్లతో వ్యవరిస్తున్నారు. వాడుకలో ఉన్న ‘ఈద్’ పండుగలకు సంతోషం తో జరుపుకొనే’ అనే అర్థం ఉంది. కానీ ‘మొహర్రం’ సందర్భంలో మాత్రం వీటికి ఈ ఆర్ధాలు తీసుకోకూడదు. ఎందుచేత నంటే మృత వీరులను, యుద్ధ భీభత్తాన్ని గుర్తు చేసుకుంటూ శోకించే కార్యక్రమం ఇది.

‘మొహర్రం’ మొదట అరేబియా దేశంలో ప్రారంభమైంది. హానేన్ పరివారాన్ని అంతమొందిచిన సంవత్సరం కాలం తర్వాత ‘యీజీద్’ కర్బూలా యుద్ధంలో హానేన వర్గం వాడిన వస్తువులను, రాజ

■ డాక్టర్ మండి అస్వర్ హస్సెన్

చిహ్నాలను ‘మదీనా’ పంపించాడు. వాటిని చూసిన ప్రజలు అగ్రహోవేశాలతో ‘యీజీద్’ వర్గానికి వ్యతిరేకంగా వీధుల వెంబడి ప్రదర్శనలను చేశారు. ఆతర్వాత చాలాకాలం పాటు ఇటువంటి ప్రదర్శనలను ‘ఖలిఫాలు’ అణగదొక్కారు. మొహర్రం నిరసన నిషేధించి అందులో పాల్గొన్న వారిని శిక్షించసాగారు. తర్వాత క్రీ.స. 1109 నుండి మొహర్రం నిరసన ప్రదర్శనలు బహిరంగగా ప్రదర్శించడం ప్రారంభమై ప్రతి సంవత్సరం కొనొగుతున్నాయి. ఆనాటి కర్బూలా యుద్ధభూమి నేడు ముస్లింలకు ముఖ్యంగా ‘ఇయా’ వర్గం యులకు పవిత్రమైన యాత్రా స్థలంగా మారింది.

హస్సెన్ హజ్జాచరిత్రను, అనేక ప్రాంతాలలో ఆరుబయట నిర్వితమైన వేరికలమై దృశ్య రూపకంగా ప్రదర్శించేవారు. నాటి వేదికలు, ప్రదర్శనలే నేటి పీర్ కొలువులకు ఊరేగింపులకు భీజాలు. ప్రారంభంలో ‘ఇయాలు’ హస్సెన్ సాసుభూతిపరులు శోకాన్ని వ్యక్తపరస్తా వచ్చారు. నల్లని కంబళ్ళను వీధుల వెంబడి ప్రదర్శించు స్తుతాలు బాధుకంటూ, శోకస్తు వెళ్ళే వారు.

భారతదేశంలో ‘మొహర్రం’ ఎప్పటి నుండి ప్రారంభమైందో ఖచ్చితంగా తెలియనప్పటికీ రాజులాంధ్రానాలతో ఈ ఉత్సవాన్ని ప్రారంభించింది మాత్రం ‘తైమూరు’ రాజుగా చెప్పువచ్చు. రాజుజుతో చేయబడిన ఉత్సవంలో అన్ని వర్గాల ప్రజలూ పాల్గొనబడుం సర్వాధారణం. అయితే అలాంటి ఏ ఆజ్ఞలేకుండా భారత దేశంలో అన్నివర్గాల ప్రజలూ మొహర్రం ఉత్సవంలో పాల్గొనడం విశేషంగా చెప్పువచ్చు. దక్కుమలో గోల్చూడ కుతుహల పొహీలు తమ అంతస్తులను, స్థితిగతులను పక్కనపెట్టి సాధారణ ప్రజలతో సమానంగా ఈ ఉత్సవాలలో పాల్గొనివారు.

ముస్లిమేతరులు ‘మొహర్రం’ ఉత్సవంలో పాల్గొని ముఖ్యంగా ఈ క్రింది నడానికి ముఖ్యంగా వాడిన వారిని ప్రారంభించింది.

మృ. ‘మనీదు’లలో ప్రవేశానికి నోచుకొని ముస్లిమేతు రులు ఈ ‘ఆఫర్ భానా’లలోకి అనుమతింపబడటం. ఆధుమ కులాలుగా భావించుకనే వారికి ఉన్నత కులస్తులతో పాటు సమానప్రాతి నిధ్యం లభించటం, స్ట్రీలకు ప్రత్యేకం గానే అయిన ప్పటీకీ పురుషులతో సమానంగా ‘జమాం బారా’ (పీరుచావడి)లలోకి అనుమతించడం పరదా పద్ధతి పాటించే ముస్లిం స్ట్రీలతో పాటు అన్ని పర్మల స్ట్రీలు పాల్గొనే అవకాశం ఉండడం మొదలైన విషయాలు భారతదేశంలోని ముస్లిమేతరులను విశేషంగా ఆకర్షించాయి.

అయితే గ్రామాలలో ప్రజలు ‘మొహర్రం’ ఉత్సవంలో పాల్గొనడానికి మరో విశిష్టమైన కారణం ఉంది. అది ‘పీర్లకు మహాత్మాలు ఉంటాయనే నమ్మకం ప్రజల్లో ఉండటమే ఈ నాట్యికి రాయల సీలోని గ్రామాలలో ‘పీర్లు’ ఎత్తుకొన్న వారికి ‘స్వామి’ పూనడం ‘లేదా’ స్వామి ఆవరించడం ఉంది. దీనినే స్వామి పైలోకాచ్చాడు, పీరుపై నిండింది. అని పిలవడం కనబడుతుంది. ఈ విధంగా పీరు పైనిండినప్పుడు మొక్కలుడులు కోరుకోవడం, ఆ విధంగా వారి కోరికలు నెరవేరడం ఇప్పటికి జరుగుతున్నదని ప్రజల విశ్వాసం. వారి నమ్మకాలకు ప్రత్యుషసాక్షి. ఖానేనపు, ఉనేనపు, ఘక్కీరపు, మస్తానపు, దస్తగిరి, నబీ గొడు, ఉనేనమ్ము, కుళ్యాయమ్ములాలెమ్ము వంటి పీర్లకు సంబంధించిన వేరు ముసిమేతరలు పెట్టుకోవడం.

కుటుంబంలో కష్టాలు వచ్చినప్పుడు, దంపతుల కు సంతానం లేక పోవడం వంటి విషయాలు ఎదురై నప్పుడు, కష్టాలు తొలగిపోవాలని, తమ కోరిక తీర్చాలని ఆశ మాత్రమే ఉంటుంది. అలాంటి సందర్భాలలో వారి కోరికలు నెరవేరతాయని ఆనుకుంటే పుండ దేవభక్తినా మొక్కల్నిఓంటారు.

భారతదేశంలోని ప్రజలు మొక్కరం ఉత్సవంలో పాల్గొనుచునికి, అలాగే ముస్లిం యోగుల సమాధులైన దర్జాల వద్ద దర్జానుచునికి రావడానుచునికి వారి నమ్మకమే ప్రధానమైన కారణమని వారి మాటలను బట్టి తెలుసునుది. మరో విధంగా చూసే విగ్రహం

వ్యక్తిగుణకు వ్యతిరేకమైన ఇస్లాంలో దాదా పు అలాంటి విషయాలు ‘మొహరం’లో కనిపిస్తాయి. ఈ విషయాలు కూడా హిందువులను ఆకర్షించక పోలేదు. నేటికి గ్రామాలలో ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొనే తొంబెళాతం మండికి మొహరం పూర్వ చరిత్రేంటో, అది ఎందుకు చేస్తున్నారో తెలియదు. ఈ విషయం గురించి ప్రశ్ననే కొన్ని కల్పిత నినిపిస్తాయి. అయితే హన్సన్. శత్రువుల చేతిలో చంపబడ్డారని కోసం కాక కొన్ని మానవ జూల ర్పించారని మాత్రం వీరి నసన్, హన్సేనల తల్లి ‘ఘాటిమా’ ఎనలేని అభిమానం ఉంది. మొహరం గీతాలలో వీరిపేర్లు యుద్ధ విషాద గాఢలను స్ఫురించుకొంటూ రోదించటం, 7 నుండి 10వ రోజు వరకూ “మర్సి యా”, “నొహ” వంటి ప్రత్యేక మొహారం శోకగీతి కలను చదువుతూ చేతులతో రొమ్ములను బాధుకోవడం ఇంకా కత్తులతో తమ శరీరాలను గాయపరచుకోవటం వంటి పద్ధతులను పాచిస్తారు. 9,10వ రోజులలో ‘పియా’లో కుటుంబాలలోని మూడు సంవత్సరాలు పై బడిన పిల్లల నుండి పెద్దల వరకూ పురుషులు తలపై కత్తితో గాయం చేసుకొంటారు. దీనిని ‘ఖమ్’ అంటారు. అలా ‘ఖమ్’ చేస్తున్న సందర్భంలో ఒకే కత్తిని కడగకుండా ఒకరి తర్వాత మరొకరు గాయం చేసుకోవడం జప్పిటికి కొనసాగుతోంది. మొహరం నలబైరోజులూ ‘పియా’ అనందో తృపాలకు, శుభ కార్యాలకు, విందులకు దూరంగా నిరాడంబరమైన జీవితాన్ని గడుపుతారు.

ఇటువంటి నియమాలతో పాటు, మొహరం ప్రారంభం కాగానే బాటసారుల దాహం తీర్చడం కోసం అనేక త్రాగు నీటి కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేస్తారు. వీటిని ‘సాబిల్’ అంటారు. అదే విధంగా బెల్లం, చెక్కర పాన కాలు, పాల పానకాలు వం చటం పరిపాతి ఇక ‘మజీన్’ లు జరుగుతున్నాయి.

గ్రామాలలో పెద్దమ్మ, పోచమ్మ, ఎల్లమ్మ వంటి గ్రామ దేవతలకు ఎంత ప్రాముఖ్యం ఉండో ‘పాత మ్మ’ (బీబి ఫాతిమా) కు కూడా సమాన ప్రాతి నిధ్యం ఉంది. కలుపు పాటలలో కూడా వీరి గాఢలు ఏణిప్పిపొయి

మొహర్రం చారిత్రక నేపద్యం తెలిసిన
ముస్లింలలో 'షియా'లు మాత్రం ఈ ఉత్సవాన్ని
ఖలినమైన నియమాలను పాటించి, వీరవత దీక్షావ
రులై జరువుకొంటారు. ఉదాహరణకు శైదర్శాదు
లోని ఉత్సవ విధానాన్ని చెప్పుకోవచ్చు. మొహర్రం
ప్రారంభం నుండి నలభై రోజులపాటు నలని
వస్త్రాలను ధరించటం, మితంగా భుజించటం,
మితంగా మాట్లాటం, ప్రారంభ దినాలలో 'మజ్జీస్'
అంటే ప్రత్యేక సబలను ఏరాటు చేసి అందులో

కర్ణులా యుద్ధ విషాద గాథలను స్వరీంచుకొంటూ రోదించటం, 7 నుండి 10వ రోజు వరకూ “మర్మి యా”, “నౌహ” వంటి ప్రత్యేక మొహార్పం శోకగీతి కలను చదువుతూ చేతులతో రొమ్ములను బాదుకోవడం ఇంకా కత్తులతో తమ శరీరాలను గాయపరచుకోవటం వంటి పద్ధతులను పాచిస్తారు. 9,10వ రోజులలో ‘పియా’లో కుటుంబాలలోని మూడు సంపత్సరాలు పై బడిన పిల్లల నుండి పెద్దల వరకూ పురుషులు తలపై కత్తితో గాయం చేసుకొంటారు. దీనిని ‘భమ్’ అంటారు. అలా ‘భమ్’ చేస్తున్న సందర్భంలో ఒకే కత్తిని కడగకుండా ఒకరి తర్వాత మరొకరు గాయం చేసుకోవడం ఇప్పటికీ కొనసాగుతోంది. మొహార్పం నలశ్లోజులూ ‘పియా’ ఆనందం తృవాలకు, శుభ కార్యాలకు, విందులకు దూరంగా

నిరాడంబర్మన్ జీవితాన్ని గడువుతారు.
ఇటువంటి నియమాలతో పాటు, మొహర్రం
ప్రారంభం కాగానే బాటసారుల దాహం తీర్చడం
కోసం అనేక త్రాగు నీటి కేంద్రాలను ఏర్పాటు
చేస్తారు. వీధిని ‘సాఖిల్’ అంటారు. ఆదే విధంగా
బెల్లం, చెక్కర పాన కాలు, పాల పానకాలు మం
చటం పరిపాటి ఇక ‘మజ్జన్’ లు జరుగుతున్న
సందర్భాలలో రొట్టెలు, ఖర్జురాలు పంచిపెట్టడం,
ఆ తర్వాత ‘షియా’ కుటుంబాలలో ఉచిత అన్న
దానాలు కూడా జరుగుతాయి.

‘మాత్రం’ చేస్తున్నప్పుడు వదివే ఉర్రూ కోక గీతి కలలో అనేక రకాలు ఉన్నాయి. అవి ‘మర్చి యూ’, ‘నొహ’, ‘సలామ్’, ‘సోన్స్’, ‘వాతైలా’, ‘జరీ’, ‘బిదా’, పిలినే పేరేడ్నా అందులో వస్తువు మాత్రం ఒక్కటే కర్పులా యుద్ధ, యుద్ధానంతర, విషాద గాథలు ఉండహారణ : ఉర్రూమొహర్రం గీతిక లలోని వస్తువును. ప్రాచీ విదానాన్ని పరిశీలించండి.

1. କୁହାଫେ କା ଔର୍ଟ ପ୍ଲାମ୍ କ ମୁଂଜର୍
କୁହାଫେ କା ଔର୍ଟ ପ୍ଲାମ୍ କ ମୁଂଜର୍
ଯାଦି ଜନ୍ମ ଅଜ୍ଞାତଦ୍ୱୀପ ବାବା
ଦିଲ୍ ମେର ପଟ୍ଟ ଜୀତପ୍ରେ ବାବା

2. మజ్ లూమ్ హనేన్... మజ్ లూమ్ హనేనా లాచార్ హనేనా..... లాచార్ హనేనా ఈషర్ షబ్ మా తమే హనేనా

లాచార్ లాచార్..... లాచార్ హనేనా ‘పియా’ యేతరులు జరుపుకునే మొహర్ ఉత్సవ విధానంలో ఒక చోటికి, మరో చోటికి చాలా వైవిధ్యం కనిపిస్తుంది.

ఉదా : అనంతపురంలో జరిగే ఉత్సవంలో పూలను విపరీతంగా వాడతారు. 10వ రోజు పూలతో అలంకరించిన ‘పీరు’ను ఎత్తు కోవడానికి ఇద్దరు, ముగ్గురు వ్యక్తులు కావలని ఉంటుంది. అక్కడ మొక్కుబడులు కోరుకొనేవారు తలపై నుండి నీళ్ళ పోసుకొని తడి బట్టలతో ‘పీరు’ నడుస్తున్న దారిలో పడుకొంటారు. అందులో పాల్గొనే వారు ఎక్కువగా ముస్లిమేతరులే. అలాగే అనంతపురం జిల్లా గుత్తిలో పీర్లను ఊరేగిస్తున్న సమయంలో నిప్పు స్పచ్చికలు ఎగురవేయడం కనిపిస్తుంది. అక్కడ గుత్తి కోటలో పీర్ల బయటికి, బయటి పీర్ల కోట లోపలికి ప్రవేశించవు. ప్రతి దానికి ఏదో కథ ముదిపడి ఉంటుంది.

ఇక గూగూడులో ఉన్న ‘పీరు’ పేరు కుళ్ళాయ స్వామి. అక్కడ కూడా నిప్పుల గుండం వీర్యాటు చేయడం, ఈ అగ్ని గుండంలో పీరు నెత్తుకున్న వ్యక్తి అటూ, ఇటూ తిరగడం గమనించవచ్చు.

ప్రాందవ మతంలో ‘అగ్ని’కి విశిష్టమైన ప్రాధాన్యం ఉంది, మొహర్ ఉత్సవంలో వీరి (బొందువుల) ప్రమేయం ఎక్కువ ఉండటం చేత అగ్నిగుండం, నిప్పు గుండం ఈ ఉత్సవంలో చోటు చేసుకుంది. ఇక్కడ గమనించ దగ్గ విపయం ఏంటంటే మొహర్ ఉత్సవంలోని అగ్నిగుండం సన్నిఖేశానికి సింగపూర్ లోని అతి పూరాతనమైన హిందూ ఆలయం “మరియామెన్”లో

జరిగే ‘పైర్ వాకింగ్’ ఉత్సవానికి దగ్గరి పోలికలు ఉండటం.

వండుగలో పాల్గొనే విధానం ఆచరించే నియమాలు, వండుకునే వంటలూ, ఆచార సంప్రదాయాలు వేరుగా ఉండవచ్చు కాని, అపర్ భానాలలో అందరూ కలిసి కూర్చోవడం, గ్రామలలో ఒక తెలుగు గీతాన్ని పాడుతున్నారు ముస్లింలు సైతం వంత పాడడం, అలావా తొక్కడం (అగ్నిగుండం చుట్టా ఒక లయ బద్దంగా ఎగరడం), ‘పీర్’ పీరు మీద పంచే ప్రసాదాన్ని అన్ని మతాల వారూ భక్తి శ్రద్ధలతో స్థీకరించడం పీర్లకు తమ సంప్రదాయాలలో మొక్క బడులు తీర్చుకోవడం వంటి విషయాలు ప్రజల మధ్య సాన్నిహిత్యం పెంచడానికి ఉపయోగపడుతాయనడంలో సందేహం లేదు.

‘పీర్ పండుగ ఇప్పుడు హిందువుల పండుగ’ అయినది అని ఆచార్య తూమాటి దోషప్ర రాశారు. అలాగే ‘ఆధ్యాత్మిక సంస్కృతి, మత సంస్కృతి కంటే, భౌతిక సంస్కృతి కంటే ఉత్సవమై నది కనుక అది దేశ కాల మాత్రాతీతంగా ఉంటుంది’. అని ఆచార్య చిరుదురాజు రామరాజు పేర్కొనడం మొహర్ ఉత్సవం ప్రాధాన్యతను తెలుపు తుంది. పీర్ పండగ గురించి తెలుగులో మొదట రాసింది, వీరరువురే.

(రచయిత కర్ణూలు ఉన్నానియా కక్షాశాలలో తెలుగు శాఖ సహ ఆచార్యులు)

శ్రీ గోవింద శ్రీ సీత్యాసాయి భాజు వారికి సోమ్యేషు

శ్రీ సాయిదేవుని
94వ జయంతి సందర్భంగా
వారి పాదపద్మములకు
నమస్కారములతో...

సాయిక్రిష్ణ

చల్లా రామారావు మరియు కుమారులు చిత్రావతి రోడ్డు, పుట్టపల్లి, అనంతపురం జిల్లా.

భావ కవి..దేవులపల్లి కృష్ణరావై

మక్కు పెంచల ప్రసాద్

దేవులపల్లి కృష్ణరావై ప్రసిద్ధ తెలుగు కవి. తెలుగు భావ కవితా రంగంలో కృష్ణరావై ఒక ప్రముఖ అధ్యాయం. ఆయన రేడియాలో లలిత గీతాలు, నాటీకలు, సినిమాల్లో పాటలు రాయడం ద్వారా ప్రభూతి చెందారు. చిన్న వయసునుండే రచనలు ఆరంభించారు. 1929 లో రహింద్రనాథ్ రాగురుసు కలిసిన తరువాత ఆయన కవిత్వంలో భావుకత వెల్లివిలసింది. భావ కవిగా, 'ఆంధ్రా మీలీ'గా ప్రసిద్ధులైన దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణరావై... జి.ఎన్.రెడ్డి ప్రోత్సాహంతో 'మల్లిష్వరి (1951)'తో చిత్రరంగంలో అడుగుపెట్టారు. మల్లిష్వరితో ప్రారంభించి కృష్ణరావై ఎన్నో చక్కని సినిమా పాటలు అందించారు. అవి సామాన్యాలనూ, పండితులనూ కూడా మెఘించే సాహితీ పుష్టిలు. సినిమా పాటకు కావ్య గౌరవం కలిగించారు. అపాత మధురమైన కృష్ణరావై సాహిత్యం ఇఞ్చుకొన్నారు వంటిదని తీర్చి శ్లాఘించారు. లాలిత్తం, సారళ్లం, ప్రకృతి సాందర్భం - కృష్ణరావై పాటల్లోని ప్రధాన లక్ష్మణాలు. భావీద్వీగాలకు, హృదయ స్పందనలకు అక్షర రూపమిచ్చి భావ కవితలంత సుకుమారంగా ప్రణయ విరహ గీతాల్ని రాశిన కవి. ఆత్మ నివేదన, ఆరాధన గల భూతిగీతాలు కూడా అనేకం రాశారు. 'పద్మ భూషణ' పురస్కారాన్ని 1976లో అందుకొన్నారు.

దేవులపల్లి కృష్ణరావై తూర్పు గోదావరి జిల్లా, పితాపురం దగ్గరలోని రావు వారి చంద్రపాతం అనే గ్రామంలో ఒక పండిత కుటుంబంలో 1897 సపంబరు 1న

జన్మించాడు. అతని తండ్రి, పెద తండ్రి గొప్ప పండితులు. వారింట్లో నిరంతరం ఏదో సాహిత్యగోప్తి జరుగుతూ ఉండేది. కృష్ణరావై చిన్న వయసునుండే రచనలు ఆరంభించాడు.

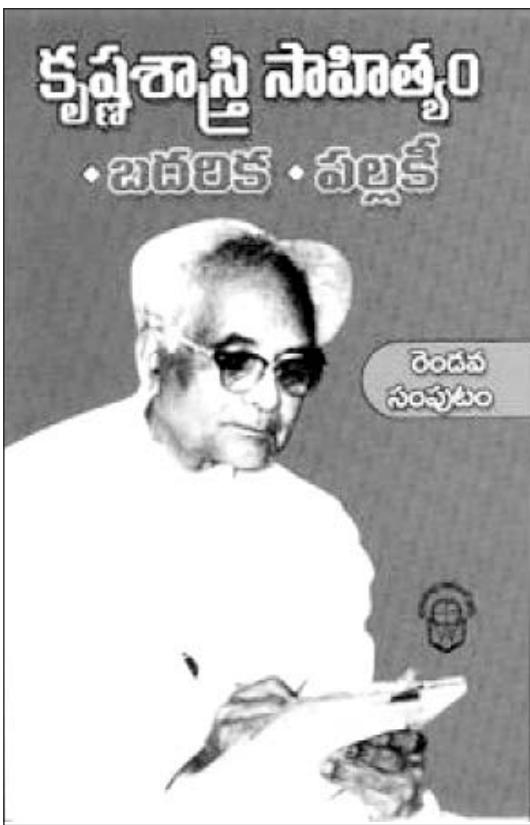
పితాపురం పైస్కాలులో అతని విద్యాభ్యాసం సాగింది. పారశాలలో తన గురువులు కూచి నరసింహాం, రఘుపతి వెంకటరత్నం ఆంగ్ల సాహిత్యంలో తనకు అభిరుచి కల్పించారని దేవులపల్లి చెప్పుకొన్నారు. 1918లో విజయనగరం వెళ్లి డిగ్రీ పూర్తి చేసి తిరిగి కాకినాడ పట్టణం చేరాడు. పెద్దాపురం మిషన్ పైస్కాలులో ఉపాధ్యాయువుత్తి చేపట్టారు.

ఆ కాలంలో వ్యాపోరిక భాషావాదం, బ్రిహత్తు సమాజం వంటి ఉద్యమాలు ప్రబలంగా ఉన్నాయి. కృష్ణరావై తన అధ్యాపకవృత్తిని వదలి బ్రిహత్తు సమాజంలో చురుకుగా పాల్గొన్నారు. అదే సమయంలో సాహితీ వ్యాసంగం కూడా కొనసాగించారు. 1920లో వైద్యంకోసం రైలులో బళ్ళారి వెళుతూండగా ప్రకృతినుండి లభించిన ప్రేరణ కారణంగా "కృష్ణపక్షం కావ్యం" రూపు దిద్దుకొంది. 1922లో భార్యా వియోగానంతరం అతని రచనలో విషాదం అధికమయ్యాంది. తరువాత మళ్ళీ

వివాహం చేసుకొని, పితాపురం పైస్కాలులో అధ్యాపకునిగా చేరాడు. కానీ పితాపురం రాజుగారికి కృష్ణరావై భావాలు నచ్చలేదు. కృష్ణరావై ఆ ఉద్యోగం వదలి బ్రిహత్తు సమాజంలోను, సవ్య సాహితీనమితలోను సభ్యులిగా, భావ కవిత్వోద్యమ ప్రవర్తకునిగా దేశమంతటా ప్రచారంలో పాల్గొన్నారు. ఆ సమయంలో ఎందరో కవులతోను, పండితులతో పరిచయాలు కలిగాయి. ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య సాహిత్యాన్ని అద్భుతునం చేశాడు.

పితాపురంలోని హరిజన వసతి గృహంతో సంబంధం ఏర్పరచుకొని హరిజన్ నోదురణ కార్యక్రమాలలో పాల్గొన్నందున బంధువులు అతనిని వెలివేశారు. అయినా వెనుకాడని కృష్ణరావై వేశ్యావివాహ సంస్కరణ ఏర్పాటు చేసి ఎందరో కళాపంతులకు వివాహాలు జరిపించారు. సంఘ సంసూరణా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తునే 'ఊర్ధ్వశి' అనే కావ్యం రాశారు.

విశ్వకవి రహింద్రనాథ్ రాగుర్చె 1929లో పరిచయం ఏర్పడింది. వారిద్దరి మధ్య సాహితీ సంబంధాలు ఏర్పడ్డాయి. 1933-41 మధ్య కాలంలో కాకినాడ కాలేజీలో తిరిగి అధ్యాపక వృత్తిని చేపట్టారు. జి.ఎన్.రెడ్డి ప్రోత్సాహంతో మల్లిష్వరి చిత్రానికి పాటలు రాశారు. తరువాత అనేక చిత్రాలకు సాహిత్యం అందించారు.

ఆకాశ వాణిలో చేరి తెలుగు సాహిత్య ప్రయోక్తగా అనేక గేయాలు, నాటికలు, ప్రసంగాలు చేశారు.

భావ కవిగా, ‘అంద్రా షెల్టీ’గా ప్రసిద్ధులైన దేవులపల్లి వేంకట కృష్ణశాస్త్రి... బి.ఎన్.రద్ది ప్రోత్సహంతో ‘మల్లిశ్వరి (1951)’తో చిత్ర రంగంలో అడుగుపెట్టారు. సినిమా పాటకు కావ్య గౌరవం కలిగించారు. ఆపాత మధురమైన కృష్ణశాస్త్రి సాహిత్యం ఇంక్కరసార్జువం వంటిదని శ్రీశ్రీ శ్లాఘించారు. లాలిత్యం, సారళ్యం, ప్రక కృతి సాందర్భం - కృష్ణశాస్త్రి పాటల్లోని ప్రధాన లక్ష్మణాలు. భావోద్గోలకు, హృదయ స్పూందనలకు అక్కర రూపమిచ్చి భావ కవితలంత సుకుమారంగా ప్రణయ విరహ గీతాల్చి రాసిన కవి. ఆత్మ నివేదన, ఆరాధన గల భక్తిగీతాలు కూడా అనేకం. రాజమకుటం, సుఖదుఃఖాలు, కలిసిన మనసులు, అమెరికా అమ్మాయి, గోరింటాకు మొదలైన చిత్రాల్లో 170 పాటలు మాత్రమే రాసిన కృష్ణశాస్త్రి, ఈ పన్చెందుగురు పద నిర్దిశకుల్లోనూ తక్కువ పాటలు రాసిన కవి. ‘భక్త ప్రహ్లద (1931)’తో ప్రారంభమైన తెలుగు సినిమా పాట ఎనభయ్యా పడిలో అడుగుపెట్టింది. ఈ ఎనిమిది పదుల కాలంలో సుమారు 400 మంది కవులు దాదాపు 34 వేల పాటల్నిరూశారు. ముఖ్యమైన జాబితాలో ఎవరు ఎంపిక చేసినా మహా అయితే మరో ఏడెనిమిది మంది కవుల కంటే ఆ జాబితాలో చోటు చేసుకోరు. ఇలా గుర్తింపు పొందిన కవులను కూడా జల్లడ్ పడితే, తమ ప్రత్యేకతలతో తెలుగు సినిమా పాటకు

దిశనిదీర్శం చేసిన కవులు 12 మంది మాత్రమే అంటే ఆశ్చర్యం కలగక మానదు. అందులో ఒకరు ... దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి.గొప్ప వక్కగా, రచయితగా, భావకుల ప్రతినిధిగా పేరుపొందిన కృష్ణశాస్త్రి గొంతు 1963లో అనారోగ్యకారణంగా మూగవోయింది. కానీ అతని రచనా పరంపర కొనసాగింది. అతనికి అనేక సన్మానాలు ప్రశంసలు లభించాయి. 1980 ఫిబ్రవరి 24న కృష్ణశాస్త్రి మరణించారు.

పురస్కారాలు: ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం - కళాప్రపూర్ణ - 1975, పద్మ భూషణ - 1976, సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు - 1978

ప్రముఖుల అభిప్రాయాలు

మహాకవి శ్రీశ్రీ - నేను కృష్ణశాస్త్రి
కవితాతైలినే అనుకరించేవాడిని. కానీ, మా నారాయణబాబు కృష్ణశాస్త్రి సింహం జూలునుకూడా అనుసరించి, దాన్ని రోజూ సంపెంగ నూనెతో సంరంఖీంచుకునేవాడు. నాకెపుడూ పద్యం మీద ఉన్న శ్రద్ధ జుట్టు మీద ఉండేదికాదు.

విశ్వనాథ సత్యనారాయణ - మనకు కీట్టు, షెల్టీ, వర్షు వర్తులపంచి కవులు లేరు. ఆ కవులు మన దేశములో కృష్ణశాస్త్రిగారుగా పుట్టినారని నా యభిప్రాయము.

కృష్ణ పశ్చము : ఇది కృష్ణశాస్త్రి కవితా ప్రస్తావంలోనూ, తెలుగు సాహితీ చరిత్రలోనూ ఒక ముఖ్య ఘట్టం. ఒకసారి ఆయన బెజవాడ నుండి బిళ్లారికి రైలులో వెళుతుండగా చుట్టూ ఉన్న పొలాల సాందర్భానికి, రైలు లయకూ పరవశించి “అకులో అకునై, పూవులో పూవునై” అని పలవరించారట. అది తెలుగు భావకవితా యుగంలో ఒక ముఖ్య క్షణం. 1922లో సంభవించిన భార్యా వియోగం ఆయన కవితలను మరింత వేదనా భరితం చేసింది. ఊహో ప్రేయసి, ఆత్మాక్రయత్వం, ప్రవాసము, ఊర్సులి వంటి కవితలు ఈ ఖండకావ్యసంపుటిలో ఉన్నాయి.

ఊర్వాశి కావ్యము, అమృతవీళ - 1992 - గేయమాలిక,
అమూల్యాభిప్రాయాలు -

వ్యాసావళి, బహుకాల దర్శనం - నాటికలు, కథలు, ధనుర్ధాను - నాలుగు భక్తి నాటికలు, కృష్ణశాస్త్రి వ్యాసావళి - 4 భాగాలు, మంగళకాపాలీ - దేశభక్తి గీతాలు, శర్మిష్ట - 6 ప్రాప్తి (రేడియో) నాటికలు, శ్రీ అండాత్ము తిరుప్పావు కీర్తనలు, నాటిక 1993, మేఘమాల - సినిమా పాటల సంకలనం - 1996, శ్రీ విద్యావతి - శృంగార నాటికలు, యక్కగానాలు - అతిథిశాల - సంగీత రూపకాలు ముఖ్యమైనవి.

సినిమా పాటలు: మల్లిశ్వరితో ప్రారంభించి కృష్ణశాస్త్రి ఎన్నో చక్కని సినిమా పాటలు అందించారు. అవి సామాన్యమైనా, పండితులనూ కూడా మెప్పించే సాహితీ పుష్పాలు. ఉదాహరణకు

సీతామాలక్కి - మావి చిగురు తినగానే కోయిల పలికేనా..

మేఘ సందేశం -
అకులో అకునై, పూవులో పూవునై

గోరింటాకు -

గోరింట పూచింది కొమ్మ లేకుండా కార్త్రిక దీపం -
అరనీకుమా ఈ దీపం కృష్ణ పక్కము (రచయిత తిరుపతి ఎస్స్యూర్యూ తెలుగు శాఖలో పరిశోధకుడు)

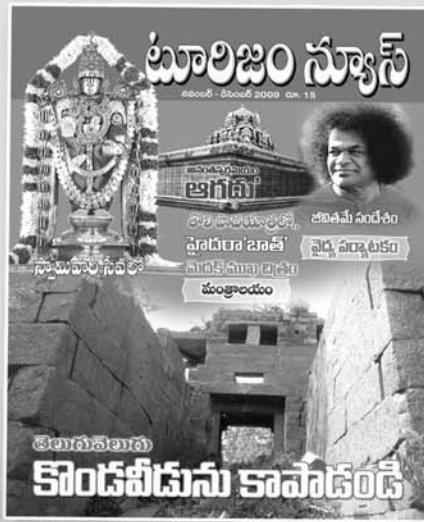
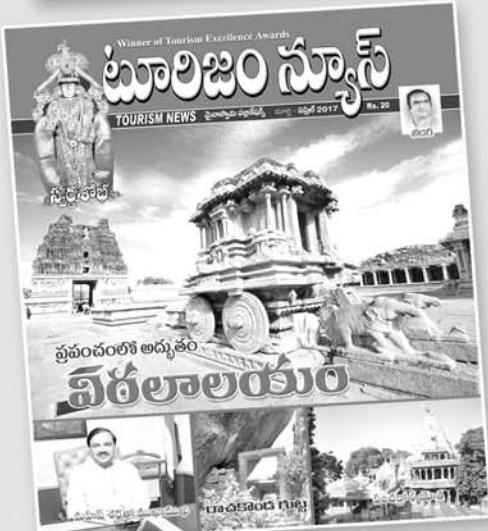
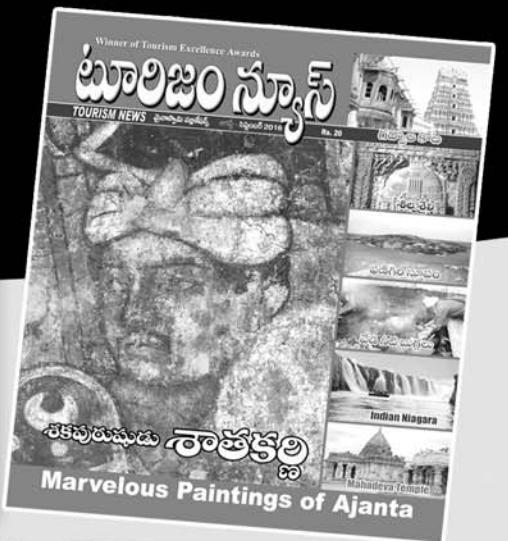
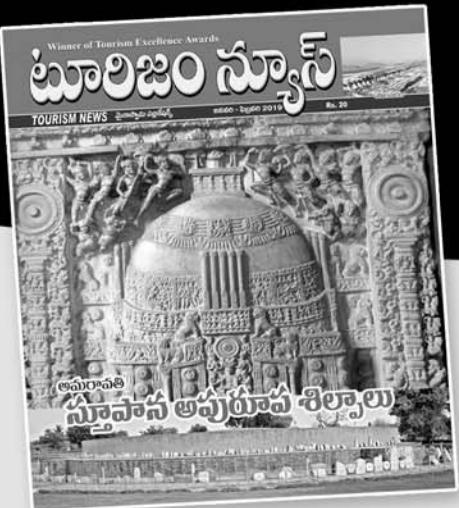
కృష్ణవక్కము

దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి

13వ వార్షికీయ త్రణ శుభాకాంక్షలు

ప్రముఖ జర్నల్స్ మరియు రచయిత
‘పర్యాటక రత్న’ శ్రీ మైనాస్ట్రామీ సంపాదకత్వంలో పర్యాటక రంగ
విశేషాలపై వెలువడుతున్న టూరిజం న్యూస్ 13వ వార్షికీయ త్రణ
జరుపుకొంటున్న సందర్భంగా హర్షిక శుభాకాంక్షలు.

DIVYA KSHETRA AVENUE
3-129A, 150ft Bye Pass Road, Tiruchanoor, Tirupati.
Ph : 97043 00027, 93473 00027

ప్రశ్న శిలాశ్రేయ చిత్రాలు

■ శ్రీరామోజు హరగోపాల్

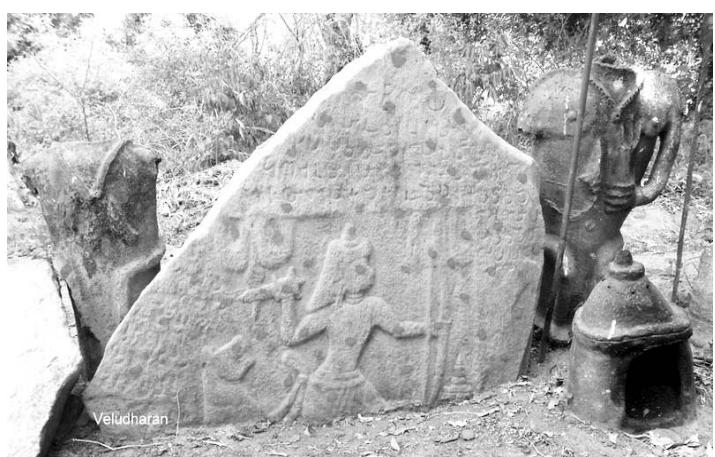
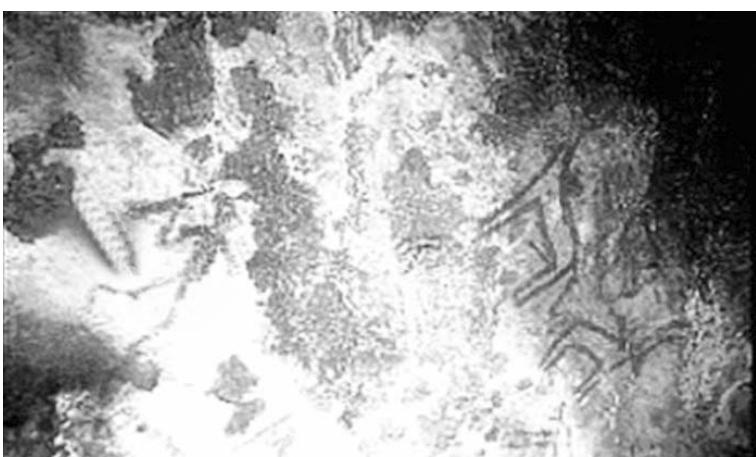
కొంచెం వెనక పదమరగా లోపలికి ఒక గుహ ఉంది. అందులో గుంటు బొమ్మలు ఫెంచిలో పెత్రోగ్లిఫ్స్ అని పిలుస్తారు) మూడు దిక్కులా ఉన్నాయి. ఈ తోలువుడు బొమ్మల్లో పుల్లగీతల వంటి ఆకిలో మనుషులు, చేతి ఆకారాలు, గణిత సంబంధమైన అనేక రూపాలున్నాయి. అయితే, ప్రపంచంలోని అనేక ఆదిమానవుల ఆవాసాల్లో ఇటువంటి గుంటు బొమ్మలు అగుపి నుంటాయి. మన దేశంలో లడభీలో, గోవా- ఉన్నరి మల్ల, తమిళనాడు- పెరుముక్కల్, కేరళ -ఎడక్కల్ లలోనూ ఈ గుంటు బొమ్మలున్నాయి. ఇవన్నీ ఆదిమానవుల ప్రతికాత్మక రేఖారూప భాషలు. గుహలో మాత్రమేకాక బయట గుట్టలమధ్య, లోయలో మరోచోట మరొక గంటు బొమ్మల శిల ఉంది. దానిమీద రేఖాకృతులు సంక్లిషపంగా ఉన్నాయి.

ఆదిమానవుల ఆవాసాల నుండి కొంచెం పదమరగా ముందు కెళితే 30 నుంచి 40 అడుగుల ఎత్తున్న ఏటవాలు కొండగుహలలో చౌడమ్మ తల్లి వెలసింది. అమ్మ దేవతల ఆరాధనలకు ప్రతీక చౌడమ్మ దేవత. ఆమె పేరు మీద ఈ గుట్ట చౌడమ్మ గుట్ట అయింది. ఈ తల్లి గిరిజనల దేవత. తర్వాత ఎవరో దుర్గ విగ్రహాన్ని ప్రతిష్ఠించిన ట్లుంది. ఇక్కడ ఏటేటా జాతర చేస్తారు. ఈ గుహల యం పక్క మరొక సన్నని దోసలో బైరవుని (బయ్యన్న) విగ్రహం ఉంది. ఈ శిల్పాన్ని బట్టి 5,6 శతాబ్దాల కిందటిది అనిపిస్తుంది. చౌడమ్మ, బయ్యన్నల గుళ్ళ ముందరి విశాలమైన వేదిక వంటి బండ మీద కప్పుతేని మంటపం ఒకటి ఉంది. పదమట శివాలయంగా మార్పబడ్డ ఒక రాతి గూడు ఉంది. లోపల రాష్ట్రకూటుల నాటి పానపట్టంపై శివలింగం, బయట మెడ తెగిపోయిన ఇసుకరాతి నంది ఆకారం ఉన్నాయి. ఆ పక్కనే చిన్న

మెదక్ జిల్లా సంగారెడ్డి మండలంలోని ఎడితసూరు గ్రామాన్ని చూడ్డానికి వెళ్ళినప్పుడు అక్కడ పాతరాతి యుగం నుండి రాచలిక యుగాల దాకి విలసిల్లిన అఖండ నాగరికత గురించిన అనవాళ్లు మాలో ఆనందాన్ని నింపాయి. అదే సమయంలో ఇది పలు చారిత్రిక సందేహిల్లి పెంచింది. ఎడితసూరు గోదావరి నది మానేరుకు పిల్ల నదులైన వాగులో ఒకటైన నక్కవాగు ఒడ్డున ఉంది. ఇప్పుడున్న ఎడితసూరు గ్రామానికి ఉత్తరాన కొండల గుంపు ఉంది. ఆ కొండల్లో తూర్పు దిక్కున ఎత్తుయిన బండలతో కూడిన ప్రాకారం లాంటిది. లోపలికి దాల చేసుకొని వెళతే గుట్ట లంచున తూర్పుపైపు ఒక పండిగెరాయిలో లోపలివైపు రాతి చిత్రాలు ఉన్నాయి. ఈ చిత్రిత శిలాశ్రేయం మధ్య శిలాయాగాల నాటిచిగా తెలుస్తోంది. ఆ చిత్రాలలో వేలిలో ఉన్న ఆదిమానవుల చేతుల్లో పలల, రాగోల పంటి పనిముట్లు బిలసి, వలలున్నాయి. మూపురాలున్న ఎద్దులు, అవులు, ఎడ్డబండి, బండి కిరువైపుల అవు, ఎద్దు అవుదూడ, తాబేలు, బొమ్మలు కన్పిస్తున్నాయి. మరికొన్ని రాతి పెచ్చులూడి పర్వతానికి తడిసి పాడైపశియి తేటగా కన్పించడం లేదు.

ఈ బొమ్మల వల్ల అప్పటి మనుషులు వ్యవసాయాలు తెలిసిన వారై ఉంటారని, జంతువులను మచ్చిక చూసుకొని ఉంటారని, వేట, ప్రాచీనులనీ తెలుస్తున్నది. ఈ చిత్రిత శిలాశ్రేయానికి

Veludharan

జలాశయం. పడమటి వైపు గుట్ట దిగబోతుంటే ఏద్దుల బండిగా పిలవబడె నీటి చెలిమె సారికి ఉంది. దాంట్లోంచి ప్రపాహించే నీటితో అక్కడాక రైతు రెండు ఎకరాలు పండించుకుంటున్నాడు. మిగిలిన నీరు కొండ దిగి కట్టు కాలువ ద్వారా చెరువులోకి పోతున్నది. ఆ పొలం దాటి గుట్టల నదుమ లోయలోకి ప్రవేశించగానే ఎదుట మూడు రాళ్ళ వరుస గుండు కనిపిస్తుంది. అదే గడ్డగుండు. దీని గురించే కాశీ పాండ్యుం తన పుస్తకం ‘ముగున పడ్డ వారసత్యుం’లో ప్రత్యేకంగా పేరొన్నారు. ఈ గుండుకు పడమటి వైపు ఎనపోతు ఆకారం(గీత రూపంలో) చెక్కి ఉంది. ఈ మహీషం బొమ్మ ఇక్కడ వేలాది యేళ్ళగా జీవించి రాజ్యాల నేలిన మహీషం గణం- టోటెం, ఒక జాతి చిహ్నం. అదిలాభాద్రో భైంసా వంటి ఊర్లలోని మైసుమ్మలైన మహీషపుల ప్రతినిధిలే కదా! ... అనే పుస్తకంలో రచయిత మౌర్యాన్ జాతుల పేర్లు అయి జాతుల చిహ్నాలను బట్టి వచ్చాయని, ఈ పేర్లన్నీ వక్కలు, జంతువులవిగానే ఉన్నాయని చెప్పారు. ఆదిమ నమాజాలు అటవిక దశలో తమకు పక్కి, జంతువును తమ గుర్తు (టోటెం) పెట్టుకునే వారంటా, ఆ గుర్తులతోనే ఆయా గణసముద్రాయాలన్ని గుర్తించబడ్డాయని రాశారు. ఎదితసారు గుట్టల వరుస చౌడమ్మ గుట్టలుండి సిద్ధేశ్వరుని గుట్ట వరకు 6 గుట్టలుగా విస్తరించి ఉంది. చౌడమ్మ గుట్ట, దేవతల కుచ్చె, వెంకన్న గుట్టల మధ్య గడ్డ గుండు ఉంది. దానికి తూర్పు, పడమరగా

విస్తరించిన విశాలమైన లోయను ఏనుగుల లోద్దు అని పిలుస్తారు. ఈ లోయలో రాజుల కాలంలో ఏనుగుల సంత జరిగేదని పెద్దలు చెబుతుంటే విన్నామని మాకు గైడ్స్ గా వచ్చిన యం. నరేందర్ తెలిపారు. అది తర్వాత కాలంలో క్వారీ పుసుల వల్ల పాడైపోయిందని, దానిమీద నిలఱడి రాయిని తొక్కుతూ ఊపితే చప్పుకొచ్చేవని ఆయన వివరించాడు. పూర్వం ఒంటరిగా ఉన్న రాయసగాందు రాయిని ఊపి పుట్టించిన నాదంతో వారకాంతలను తమ ఏకాంత సేవలకు రమ్మని పిలుచుకునే వారట. దానిని లంజగుండు అని పిలుస్తారు. ఇది ఒకప్పటి ఆది మానవులు గిరిజనులు వార్తలు పంచుకునే తుడుం వంటి రాతివాద్యమే. ఆదిమానవుల ఆవాసాలున్న అనేక ప్రాంతాలు తాజాగా వెలుగుచుస్తున్నాయి.

ఇంకా ఇక్కడ లోయ పరిసరాల్లో పాటిగడ్డలు (పాత ఊరి దిబ్బలు) రెండు చోట్ల కనిపించాయి. అక్కడ మొద్ద పెంకులు రాతి పనిమట్లు దొరికాయి. నాల్గైదు రక్కసి గుట్టు కొత్తరాతి యుగపు ఆనవాళ్ళగా మిగిలి కనిపించాయి. ఆ పక్కన చిన్న గుట్ట, గుట్టకొక గుహ. ఆ గుహలో వెంకన్నగా పిలువబడే రెండు చేతుల దేవదు, కుడిపక్కనే ఒక స్త్రీమార్తి ఉభ్యత్రభోమ్యులు చెక్కబడి ఉన్నాయి. దానికున్న ద్వారం చౌడమ్మతల్లి గుడికున్న మాదిరే చిన్నదిగా ఉంది. పరిశీలనగా చూసే ఆ దేవడి చేతిలో శంఖు చక్రాలు లేవు. ఘలమే, తామరమొగ్గో ఉన్నట్టుగా ఉంది. ఏదైనా జైన

యక్కుణలై ఉండోచ్చు! అక్కడికి దగ్గరలో రెండు నాగ యక్కుణల బొమ్మలు దొరికాయి. ఇక్కడున్న గుహలయాలలో మరొకటి సిద్ధేశ్వరుని గుట్టపై ఉంది. ఆప్పుడాగులిలో శివలంగం లేదు.

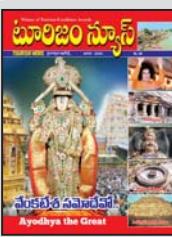
ముస్లింల సమాధి రాయుకటి, ఊదు పాతలు ఉన్నాయి. రాజులు మారినప్పుడల్లా వారి మతాదివత్యా లు కూడా మారిపోతాయి.

దేవశ్యా కూడా అనిపించింది చూస్తుంటే! ఎడిత సూరు గ్రామానికి వాయు వ్యాన ఉన్న చెరువుకు అంచున జంగిడి గుట్టుగా పిలవబడే చోట రెండు వీరగల్లున్నాయి. ఇద్దరి గిరిజన వీరుల, (ప్రైపురుషుల) వీరగల్లలో విల్లమ్ములు, గొడ్డలి వంటి ఆయుదాలున్నాయి. తలకట్టు, ఆభరణాలు గిరిజన సంప్రదాయాలు. మరొక వీరగల్లు 6,7 శతాబ్దాల కాలానాటి ఆహోర్యం ధరించిన వీరుని స్వార్థక శిలగా ఉంది. జంగిడి గుట్టు అనగానే మా ఊళ్ళో మా చిన్నప్పుడు బలాదూరుగా తిలిగే పిల్లలని ఏమిరా! మిమ్మల్ని జంగిడికాదిల్నిరూ అనేవారు. జంగిడికి విదవడమంటే జన్మె(యజ్ఞం) కు ఒదిలిన అర్థంలో దేవడికి అంకితం చేసినట్టా లేక జంగిడి అంటే జంగల్ (అడవి) అనే అర్థంలోనా? అలోచించాలిన మాటే! ఎడితసారు వేల యేళ్ళగా వర్ణించి గిరిజన రాజ్యకేంద్రమని, పాత రాతి యుగం నుండి ఆధునిక రాజ్యాల దాకా చారిత్రిక కాలాన్ని తనలో దాచుకొని రాతి పుట్టలో రాసుకున్నదని ఈ ఊరిని సందర్శించిన వాళ్ళకెవరికైనా అనిపిస్తుంది.

ఈ ఊరిలో ఎక్కడా శాసనాలు లభించలేదు. కానీ, ఊరికి దక్కిణాన చెరుకు తోటలో ఒక శిథిల దేవాలయం బయట పడింది. ఆలయ ద్వారంబంధం లేదా వేణువాదుతున్న కృష్ణుడు, ఇరువైపులా గోపికలు, గోవులు అందంగా చెక్కబడి ఉన్నాయి. అంత రాళం పూర్తిగా తవేయబడి ఉంది. ఆ ద్వారానికి ఆరాకుల పూర్వా చెక్కబడి ఉంది. ఇట్లాంటి చిహ్నాలే ఉన్న ఆలయాలు రాష్ట్రకూటుల కాలం నాటివని, వర్గలలో కూడా ఇట్లాంటి గుర్తులున్నాయని మా గురువు విరువంటి గోపాలకృష్ణ(కొలనుపాక) చెప్పారు. అట్లే ఎడితసారు గురించి 50యేళ్ళ కిందటే సంగన బట్ట నరహారి పరిశేధించి వివరాలు రాసిన ఆయన డైరీల వల్ల తెలుసున్నదని చారిత్రక పరిశేధకులు ద్వారానిప్పి సత్యానాయి అన్నారు. ఆ విషయాలు వెల్లడైతే భారత దేశ చరిత్రలో మరో కొత్త అధ్యాయంగా ఎడితసారు లిఖించబడుతుంది.

(రచయిత చారిత్రక పరిశేధకుడు)

టూరిజం న్యూస్ టీక్సెట్ ట్రైప్ ట్రైప్ ట్రైప్ ట్రైప్

మరుగున పడిన **మజిలీ కెంద్రం**

■ మైలారం మంజునాథ్

గోరంటల్ ..జిల్లా కేంద్రమైన అనంతపురం కు 90కి.మీ., హిందూపురం కు 35కి.మీ ఎన్.పొచ్..-7కు తూర్పున 10కి.మీ. దూరంలో వుంది. విజయనగర సామ్రాజ్యచరిత్రలో గోరంటల్కు ప్రశ్నక స్థానం వుంది. విజయనగర చక్రవర్తుల పాలనపై మరింత లోతుగా అధ్యయనం చేయడానికి గోరంటల్ పరిసరాల్లోని శాసనాలు, కట్టడాలు ఎంతో వుపకలిస్తాయి. శ్రీకృష్ణదేవరాయల రాజధాని నుంచి తూర్పుపొంతాలకు వెళ్ళటప్పదు గోరంటల్ మీ వెళ్ళివాడు. గోరంటల్ ఒక మజీలీ కేంద్రంగా వుండేది. గోరంటల్ లో పట్టమయ్యన్న విశాలమైన ఘైదానంలో కీప్పరాయలు విపరించా సమరాంగసి చతుర్భుల్ చదరంగమాదాడు. అష్టవిగ్రహకవుల్లో కొండరు చేశారు. నందితిమ్మిను 'పాలిజాతాప పారణం' కావ్యాన్ని గోరంటల్ ప్రతితి. గోరంటల్కు చెందిన వాకిటి వంశియులు కీప్పరాయల పనిచేశారు. వాకిటి మల్లప్ప నాయకుడు రాయల వద్ద సైన్య వుండేవాడు. చాలిత్తక పట్టంగం గోరంటల్ మరియు పరిసరాల్లో ఎన్ని

న్నాయి. పాలకులు ర్ఘృష్ణిపెడితే ఒక చారితక పట్టణాన్ని సుందర పర్వతాలకు కేంద్రంగా తీర్చిదిద్దువచ్చు. గోరంటలో పుట్టిపెలగిన వారు మంతులుగా అధికారం చేలాయించినా అభవ్యద్ది గులంచి అల్సీచించక పశివడం శోచనీయం. సుమారు 550 సంవత్సరాలకు మండలకేంద్రంగా వెలుగొందినా, తీప్పరాయల మజలీకేంద్రంగా నూ, ప్రాచీన అలయాలతో విశిష్ట ప్రాంతంగా లలారినా... అభవ్యద్దికి అరంలో వుంచి గోరంటల్ని. ‘పేరుగాపు.... ఊరు దిబ్బ’ అనే సామెత ను ఖ్యాతంగా సరిపోతుంది. “పుట్టపర్తి-గోరంటల-పక్కల కేంద్రం లోలేషాక్షి- చీజేసముద్రం” ఒక టూలిజం సర్వాట్స్టగా గులంచి, శాఖ బస్సలను నిర్వహిస్తే, ప్రజలు హార్షిస్తారు. తీప్పరాయల మజలీ ‘టూలిజం నుఝై’ కథనం ఈ విధంగా వుంది.

గోరంట పట్టబాన్ని చిత్రావతి నది రెండుగా విభజిస్తుంది. పడమర వైపున కొత్త ఇంధు వుండగా తూర్పు దిక్కున పట్టణం విస్తరించింది. వాస్తవానికి ప్రాచీన గోరంట నుమారు 600 సంవత్సరాలకు ముందు పడమర వైపున నదికి దాదాపు ఒక కి.మీ దూరంలో వున్నట్టు ఆనవాళ్లున్నాయి. అప్పుడది గోరింటాకు పల్లి అని పెద్దలు చెబుతారు. నదీతీరంలో గోరింటాకు మొక్కలు ఎక్కువగా వున్నందున గోరింటాకుపల్లిగా పేరు వచ్చినట్లు భావించవచ్చు. తర్వాత గోరంటల్గా రూపాంతరం చెందివుండవచ్చు. కానీ చిత్రావతి నది ఒడ్డునున్న మాధవరాయల గుడిలోని శాసనంలో ‘గోరంట’ అని స్ఫుషంగా పేరొ్కాన్నారు. ప్రాచీన గోరం ట్ల (గోరింటాకు పల్లి) లింగిల అనవాళ్లు పడమర వైపున వున్నాయి. ఆనాటి గ్రామంలో చౌడమ్ముగుడి, ఒక శివాలయం వున్నాయి. శివాలయం పూర్తిగా కూలిపోయి మళ్లీలో కలిసిపో యింది. శివలింగం మాత్రమే మిగిలి వుంది. శివలింగం నమీవంలో చౌడమ్మ మాత గుడి వుంది. చౌడమ్మ గుడి వందలాది సంవత్సరాల కిందట పున రుద్ధరణ జరిగింది. అయినా కూడా

గర్భగుడి మినహమిగిలిన భాగాలన్నీ బాగా దెబ్బతి
న్నాయి. చౌడమ్మగుడి వద్ద గతంలో పెద్ద ఎత్తున
ఉత్తువాలు జరిగేవి. గుడి ముందు ఎత్తున ధ్వజ
స్తంభం వుంది. ధ్వజస్తంభంపై చౌడమ్మ గంగమ్మ,
పార్వతీదేవి తదితర శక్తి దేవతల బొమ్మలను
అందంగా మలిచారు.

ఈక శివలింగం పీరం చుట్టూ నక్కత్తం ఆకార
కట్టడం వుంది. విరిగిన స్తంభాలున్నాయి. గర్భగుడి
అవశేషాలున్నాయి. గోరంటల పంచాయతీ బస్తాండ
పక్కనే మరో శివాలయం వుంది. గర్భగుడి
శివరంపై నంది మరియు సింహం బొమ్మలున్నాయి.
ఆ గుడిని సోమేశ్వరాలయం ఆని పిలుస్తున్నారు. గుడి
నిర్మణ రీతిని బట్టి 12 లేదా 13వ శతాబ్దానికి
చెందినదిగా చెప్పవచ్చు. పట్టణంలోని క్రూహృణ
పీధిలో రామాలయం వుంది ప్రధాన రఘుదారిలో
వినాయకుని గుడి వుంది. ఆ సమీపంలోనే మరో
చౌడమ్మ దేవస్థానం వుంది. పెద్ద చెరువు కట్టరగ్గర
అంజనే యస్యామి ఆలయం వుంది.
చిత్రావతినదిలో పెద్ద బండరాయిపై గంగమ్మను
మలిచారు. పట్టణంలో పెదది మాధవరాయల

ದೇವಾಲಯಂ. ಗೋರಂಟ್ಲ ಚರಿತ್ರಕು ಪ್ರಧಾನ ಸಾಹಿ ಮಾಧವನಿ ಕೋವೆಲ ಮಾಧವಾ ಲಯಂ ವೆನುಕ ಅಂಜನೆಯನಿ ವಿಗ್ರಹಂ ವುಂದಿ. ಪ್ರಧಾನ ಗುಣಭೂ ಗಾಕುಂಡಾ ಮಾರೆಮ್ಮೆ, ಬೊಡ್ಡಮ್ಮೆ, ಸತ್ಯಮ್ಮೆ ವಂಬೀ ಗ್ರಾಮದೇವತಲು ಕೂಡಾ ಗೋರಂಟ್ಲ ಪರಿಸರಾಲ್ಲೋ ಕೊಲುವುದೀರಾರು.

విజయనగర సాహ్రాజ్యంలో గోరంట్లకు ప్రముఖ
స్థానం లభించినందునే పట్టణంలో పలు ఆలయాలు
వెలిశాయి. అదేవిధంగా వ్యవసాయాల్లిఫ్ట్వుడ్చి కోసం
ఎన్నో చెరువులను తవ్వించారు. గోరంట్లకు రెండు
చెరువులున్నాయి. మరికొన్ని గ్రామాలకు సైతం
రెండు చెరువులున్నాయి. చెరువులేని గ్రామం
అరుదు. హంపీ రాజ్యప్రభువుల పాలనలో వాకిటి
వంశీయులు గోరంట్ల గ్రామపాలనాధికారులుగా
పనిచేశారు. గోరంట్లకు చెందిన వాకిటి మల్లపు
నాయకుడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల పద్మ సైన్యాధ్వర్యకుయ్యగా
సేవ చేశాడు. యుద్ధకళలో ఆరితేరిన మల్లపు రాయ
లకు ఇప్పమైన వ్యక్తి. అందుకే రాయల చివరి రోజు
ల్లో మల్లపు నాయకుడు గోరంట్ల మండల పాలకు
డయ్యాడు. అందుకు సంబంధించిన శాసనం మాధ

మేర్చిపల్లి శాసనం - క్రీ.శ. 1387

వరాయల గుడిలో వుంది. ఆ శాసనం 1530 నాటిది. ఆలయ గోడలపై ఎన్నో శాసనాలున్నాయి, ఆలయం ముందు ఒక బండపై మరో శాసనం వుంది.

ఈలా వుండగా గోరంటలో ఎటు వంటి రాజభవనాలు లేకున్నా రాయల మజిలీ కేంద్రంగా విరాజిస్తింది. మజిలీ లేదా విడిది చేయడానికి పెద్ద మైదానం కావాలి. సైన్యానికి అవసరమైన నీరుండాలి. క్రిష్ణరాయలు రాజధాని నుంచి కదిలితే కనీసం రెండువేలమంది సైనికులు వెంట వుండే వారు. ఇక వంటవారు, వివిధ వృత్తుల వారు ప్రత్యేకంగా వుంటారు. గుర్రాలు, ఏనుగులు, సరేసరి.

శివాలయంలోని క్రిష్ణ దేవరాయల శాసనం - క్రీ.శ. 1524

సైన్యాద్యుషుడు ఎంపిక చేసిన స్థలం- విశాల మైదానంలో రాజుకు గుడారం నిర్మించే వారు. రాజు గుడారం చుట్టూ మంత్రులు, సామం తులు, కవులు-కళాకారుల గుడారాలుండేవి. గోరంటలో చిత్రావతి నదికి పడమర వైపునగల విశాల మైదానంలోనే క్రిష్ణరాయలు విడిది చేసివుంటాడు. శ్రీక్రిష్ణదేవరాయలు విడిది చేసే మజిలీ కేంద్రం అన్యం అంతఃపురాన్ని పోలివుంటుండని పోర్చుగీసు గుర్రాల వ్యాపారి దొమింగోపేన్ రాశాడు. రాజుకు ఏ మాత్రం అసాకర్యం కలగకుండా, అంతఃపురం లోనే గడుపుతున్న భావన కలగాలి. అందువల్లనే రాజు రోజువారి కార్యక్రమాలను మజిలీకేంద్రంలోనే పర్యవేక్షించేవాడు. కవులు తమ పాండిత్యాన్ని ప్రదర్శించేవారు. కళాకారులు తమ అభినయాలతో రాయలను రంజింపజేసేవారు. నందితిమ్మన పారిజాతాపహరణ 'కావ్యాన్ని గోరంటలో రాశాడన్న వాదంపుంది. ఆ ప్రబంధాన్ని ఆయన శ్రీక్రిష్ణదేవరాయలకు అంకితం ఇచ్చాడు. నంది తిమ్మనకు ముక్కుతిమ్మన అనే పేరుంది. నందితిమ్మన రాయల పట్టపురాణి- తిరుమలదేవి తరపున రాయలకొలువు లోకి వచ్చాడు. క్రిష్ణరాయలు- తిరుమలదేవిల మధ్య వచ్చిన ఒక తగాదాను పరిష్కరించడానికి నంది తిమ్మన 'పారిజాతాపహరణం' రాసి రాజు మెప్పు పొందాడని ప్రతీతి.

కడపజిల్లా ప్రాద్యుటూరు కు చెందిన శతావధాని డాక్టర్ సి.వి. సుబ్బన్ 1963 సెప్టెంబర్ 8న గోరంటలో ఒక అవధానం చేశారు. నంది తిమ్మన తన పారిజాతాపహరణం గోరంటలో రాశాడని, గోరంటల విపోర భూమి అని ఒక శార్దూల పద్యంలో వివరించారు.

**"ముఢ్యంబల్యులు బాలిజాతకుసుమా మోదమ్ము తీయమ్ముగా
బిద్దేన బీరిచి ముక్కుతిమ్మనకవిష్టిగ్గంతి జన్మోటు"**

ద్వారా వ్యాపారాలు ముఖ్యంబట్టె గోరంటల పూర్వాధారుత్తయులారా! భస్ఫులరు మీరూపింప నిత్యస్థితిన్!"

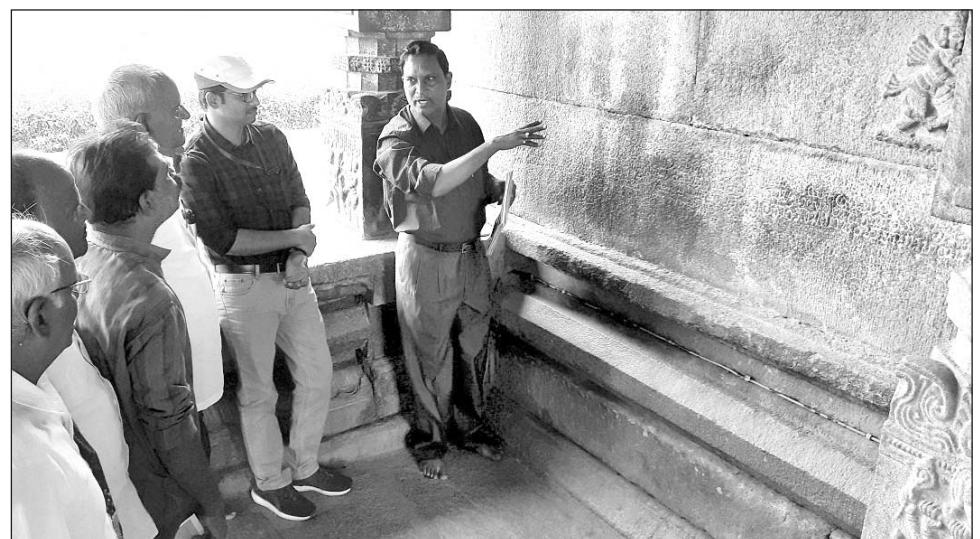
క్రిష్ణరాయల మజిలీకేంద్రంగా విలసిల్లిన గోరంటల చరిత్రపై కూలంకషణగా అధ్యయనం చేయాలి. గోరంటలను ఒక పర్యాటక ప్రదేశంగా తీర్చిదిద్దవలసిన బాధ్యత పాలకులపై వుంది. పట్టపరి నుంచి పెనుకొండ-గోరంటల- వీరాపురం-లేపాక్షి - చోళమముద్రం లను సందర్శించే విధంగా పర్యాటక శాఖ బస్లను నడపాలి. ఆయూప్రాంతాలపై సమగ్రగంగా అధ్యయనం చేసి ఒక నివేదిక రూపాందించాలి. ఆయా ప్రదేశాల్లో యాత్రికులకు కనీస నదుపాయాలు కల్పించాలి.

అభివృద్ధి జరగాతి

- చారిత్రక పరిశోభకుడు మైనాస్పామి

గోరంటల చిత్రావతి నది ఒఢ్చన గల మాధవరాయ స్సామి దేవాలయం ఎంతో అభిపూర్ణి చెండవలసి వుంది. చారిత్రక పరిశోభనల ధృష్ట్యా మాధవరాయ గుడి చాలా ప్రముఖులైనది. గోరంటలకు సుమారు వెయ్యేండ్ర చరిత్ర వుంది. గుడిలో మరియు వెలుపల వున్న శాసనాలను పరిరక్షించుకోవాలి. పూజలకు నోచుకోని మాధవ రాయ స్సామి గుడిలో నిత్యపూజలు జరగాలన్నది ప్రజల ప్రబల ఆకాంక్ష. గోరంటల ప్రాతస్తూన్ని తెలిపేచిధంగా ప్రచారం చేయాలి. శాసనాల్లో పేర్కొన్న విధంగా ఏటా దసరా సమయంలో ప్రత్యేక ఉత్సవాలను నిర్వహించాలి.

ఒకనాటి రాయల వారి మజిలీ కేంద్రం నేడు మరుగున పడిపోయింది.

శాసనాన్ని వివరిస్తున్న మైనాస్పామి. పూరావస్తు శాఖాధికారి క్రిష్ణచైతన్య తదితరులు షాటోలో వున్నారు

Ayodhya the Great

■ Prof. Rallapalli Rammurthy ■ My. Na. Swamy

Ayodhya is a legendary spiritual centre on the banks of River Sarayu and attracts the visitors with serene ghats and several Temples. Being the birthplace of Lord Rama and five of Jainism's 24 Tirthankaras. This land has many mythological and sacred bonds. According to the epic Ramayana, Ayodhya was home to Ikshvaku dynasty, from which Lord Rama, the most illustrious of its rulers. Ayodhya is a significant spiritual centre for other faiths as well, Jainism in particular. Ayodhya will be developed as International Spiritual Centre as Supreme Court verdict is in infavour of Ram Janmabhoomi. Meanwhile.. The Supreme Court was delivered final judgement about Ram Janmabhoomi-Babri Masjid disputed site on 9th November 2019. The Supreme Court dismisses the claim of Sunni Waqf Board and ordered that the Ram Janmabhoomi Nyas will get the land to build the Temple. The court also ordered the Central Government to form a Trust Board within three months and the temple will be built under the supervision of the Trust Board. UP Government is planning to form trust board on the lines of Tirumala - Tirupati Devasthanams (TTD). Ayodhya is 6kms from the district head quarters Faizabad in Uttar Pradesh.

Ram Janmabhoomi is the name given to the site .. the birthplace of Lord Rama, believed to be the seventh avatar of Hindu God Vishnu. The Ramayana states that the location of Rama's birthplace is on the banks of Sarayu river in Ayodhya. A section of Hindus claim that the exact site of Rama's birthplace is where the Babri Masjid once stood in Ayodhya. According to this theory, the Mughals demolished a Hindu shrine and constructed a Mosque in its place. Some people opposed and this theory and stated that such claims arose in 18th century. But Ram Janmabhoomi- Babri Masjid site

became disputed one. In 1992, the demolition of Babri Masjid by Hindu Karsevaks led by Viswa Hindu Parishad etc., triggered widespread violence.

A British traveller William Finch visited Ayodhya in 1611 and recorded the ruins of the castle and houses. In 1634, Thomas Herbert described that..pretty old castle was memorable one in Ayodhya. Francis Buchanan visited the site in 1810 and stated that the structure destroyed was a temple, not a house. As per British India records Babri Masjid was called Masjid-i-Janmasthan. H.R. Neville, the Editor of the Faizabad District Gazetteer (1870), wrote that the Janmasthan temple was destroyed.

Meanwhile some Hindus placed

idols of Rama and Sita in the Mosque in 1949. Thousands of Hindu devotees started visiting the place, the Government declared the mosque a disputed area and locked its gates. Vishwa Hindu Parishad (VHP) and other Hindu nationalist groups and political parties launched a campaign to construct Ram Mandir at the site. On 6th December 1992, Hindu nationalists demolished the mosque, resulting in communal riots leading to more than 2,000 deaths.

Archaeological Survey of India (ASI) has conducted excavations of the site in 2003, as per court orders. The ASI report indicated the presence of a Hindu temple pillars, sculpture etc, under the

mosque. Muslim groups and the historians supporting them disputed these findings, and dismissed them as politically motivated. The Allahabad High Court, however, upheld the ASI's findings.

In 2010, the Allahabad High Court ruled that the 2.77 acres of disputed land could be divided into 3 parts, with 1/3 going to the Ram Lalla or Infant Lord Rama represented by the Hindu Maha Sabha for the construction of the Ram temple, 1/3 going to the Muslim Sunni Waqf Board and the remaining 1/3 going to a Hindu religious denomination Nirmohi Akhara.

Meanwhile five judges bench of Supreme Court heard the title dispute cases from August to October 2019. The Supreme Court of India has ordered on 9th November 2019, the land to be handed over to a trust to build Hindu temple. It also ordered the central government to give alternate 5 acre

land to Sunni Waqf Board to build the Mosque.

Attractions: There are several pilgrim places and Tourist attractions in Ayodhya. Kanak Bhawan Temple in Ayodhya is dedicated to Lord Ram and his divine consort Goddess Sita. The magnificence of this place and the deities installed in the sanctum leave the devotees spell bound. Built more as a sprawling palace rather than a shrine, the Kanak Bhawan Temple resembles the magnificent palaces of Bundelkhand and Rajasthan region. According to local legends, Queen Kaikayi, Lord Rama's step mother had gifted this palace to Goddess Sita. Later, a grand temple was built by the royal house of Orchha and Tikamgarh in 19th century. A high-ceilinged hall with arched doorways on three sides across a massive courtyard houses three sets of gold-crowned idols of Lord Rama and Goddess Sita under a silver canopy.

The idols of Lord Rama and Goddess Sita are exquisitely adorned with gold ornaments, from which the temple derives its name - 'kanak' means gold.

Hanuman Garhi is one of the most popular temples in the region. Legend has it that Lord Hanuman used to live here to protect Ayodhya. Visitors should climb 70 steps to reach the temple. The sanctum is stocked with profusely painted pillars, brackets, and stucco figures. The main temple houses a statue of Mata Anjani and Bal Hanuman seated on her lap.

Chhoti Devkali temple is associated with several tales from Ramayana and is situated near Naya Ghat. As per mythology, Mother Sita after her wedding arrived in Ayodhya with an idol of goddess Girija Devi. King Dashrath constructed beautiful temple for the idol. Sita used to worship Devi in the temple. An impressive statue of Goddess Devkali is present now.

ప్రాంతిక మండలముల
ఉత్తమ పొత్తులు
ఉత్తమ రచయిత
శ్రీ ఘైనాస్వామి
జందియన్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ పిలియంటల్ హాలటేచ్ సంస్థ నుండి
ప్రతిష్ఠాత్మక బిందారు పత్రకం మరియు
పర్మాటిక రత్న జిరుదుసు అందుకొన్న
సందర్భంగా మా అభినందన మండారమాలలు.
పర్మాటిక రంగ విశేషాలాపి వెలువదుతున్న
టూరిజం స్టోర్స్ 13 వ వార్షికీయవం
జరుపుకొంటున్న పుభసందర్భంగా
పోర్ట్‌ల్యూ పుభాకాంక్షలు.

కాంప్రాక్టర్ సంఘం - తిరుపతి, నెల్లూరు, చిత్తూరు, కడప

రాయపాత్క్యం కాకేష్వర రావు
డి.ఎ.ఎస్. - నెల్లూరు

రాయపాత్క్యం కేశవులు
ఆర్.క. కిడ్డి దయాలసిన్ సెంటర్, తిరుపతి

రాయపాత్క్యం క్రాంతె
తిరుపతి

రాయపాత్క్యం కమలేష్వర్
తిరుపతి

■ My. Naa. Swamy

Lived as God

" Service to the humanity is service to the God. Love all serve all ". These are the devine sayings of Bhagawan Sri Sathya Sai Baba. Sri Sai Baba has done yeomen service to the human kind. People are worshiping Maha Samadhi as God. Sri Baba was lived as God.

Man since times immemorial has been in quest of God. Man has been in search of happiness from the beginning of this creation. He wanted to know where God is. He wanted to describe Him. He probed to find out "Who is God?" The answer is simple. At one time he said, "God is Wind - Vayudeva." At another time he said, "God is Fire." Later, the question arose - Who is God?

Who is God? Only experience. But we are of the modern age, the computer age. Bhagavan gave the answer: "God is Love. Love is God. Live in Love."

Now the point is this. When you love anything want to possess it. When you love anyone you want to be near that person. So love leads to nearness or proximity. This is the first aspect of the topic - living with God when you love God you want to live with Him. What do we mean by living with God? It is not an ordinary thing, Baba Himself put it - it is like living with fire.

Living with God is not just physical nearness. Bhagavan sri sathya Sai Baba says that one has to dear and near. Thus spiritually speaking, living with God means being so dear to him.

How can we live with him spiritually?

Jesus Christ said :I am the Truth, I am the way and I am the Life.' Baba says: "Follow me." We should follow the Master. Master stand for truth . If you want to follow the Master, you should hold on to Truth, follow the path of righteousness. This is living with God. The meaning of living with God is that you love Him intensely, much more than family and property.

So long as you hold onto your comforts, properties and families, giving them priority, and God next, we say that we are living with God. Living with God is sacrifice, God first, the world next, and you last. Thus living with God is detachment, intense love, control, discipline, surrender, dedication. You have to obey all His command unconditionally. Whether or not you gain and whether or not you attain victory spiritually it means following His messages following in His footsteps and following His command.

Living in God is only possible through compassion. The heart with compassion is the temple of God. You should have the spirit of sacrifice too. So living with God is one of bhakti-yoga. Once you have bhakti you should serve

him. It is no use saying , "I love you, but I won't work for you." Living for God is karma yoga. Karma yoga will make us receive that acknowledgement. Living for God means sacrificing everything for God. We are selfish truly. We love our son, our wife our husband only because of our own selfish reasons.

The third one is 'Living in God.' This means that there is nothing other than God. Whatever man does, talk or think is only divine. When he bathes it is an abhisheka, when he talks it is a namasmarana. Everything he does is spiritual. This is called 'jnana yoga' - or 'path of wisdom.' wisdom is that you are one with God, the Cosmic Consciousness. You are allowing the divine Cosmic Consciousness to pass through. The spirit of awareness is Consciousness. Some feel God's presence in their work, meditation or bhajans.

When we live for Him it is selfless. When we for Him, there is neither self nor selflessness, there is only absolute state of Bliss. God is Love. Live in Love. Sri Sathya sai Baba is living as God.

(Courtesy: "Divine Direction" - by Prof. Anil Kumar Kamaraju)

Ancient Buddhist complex

Lalitgiri is a major Buddhist complex comprising major stupas in Odisha. Complex is having 'esoteric' Buddha images and monasteries. Together with the Ratnagiri and Udaygiri sites, Lalitgiri is part of Pushpagiri University located on top of hills of the same names. The three complexes are known as the "Diamond Triangle". Significant finds at this complex include Buddha's relics. Tantric Buddhism was in practice at this site. Lalitgiri is a major center of Buddhism between Parabhadri and Landa sandstone hills. Lalitgiri is 60Kms from Cuttack and 90 Kms from Bhubaneswar. Udaygiri is 8 kms and Ratnagiri is 12 kms from Lalitgiri.

Lalitgiri is one of the earliest Buddhist sites in Odisha. It is a seat of learning and cultural centre from 3rd century BC to 10th century AD.

The excavations (1985) by ASI at Lalitgiri have unearthed remnants of a large Stupa on the hill. Within Stupa, two rare stone caskets were found with relics of Buddha. This was the first such finding in Eastern India. The stone caskets were having three other boxes. They were made by steatite, silver and gold. Gold casket contained a relic or dhatu in the form of a small piece of bone.

Another interesting find is that of an east facing apsidal chaityagriha, built of bricks, 33x11 metres size with 3.3 metres thick walls. This edifice, the first such Buddhist structure found in Odisha. Also found Kushana Brahmi inscriptions made on shells with cuts on

moonstone at the periphery of the edifice. Another find is a piece of a pillar railing, decorated with the theme of a half lotus medallion. Also found were remnants of four monasteries. The first and the largest monastery, facing east, a two storied structure. Adjoining the monastery at the rear end is a rainwater cistern built of bricks. The second monastery, in the northern extremity of the hill, is believed to have been built when Buddhism was losing its importance in Lalitgiri. The third monastery faces south-east and with a central open space of 8 square metres. The

fourth monastery has many large sized Buddha heads deified in the sanctum sanctorum. A terracotta monastic seal with the inscription 'Sri Chandraditya Vihara Samagra Arya Vikshu Sanghasa'. The antiquities unearthed include a plethora of images of Buddha in different meditative forms. The finds also include a gold pendant, silver jewellery, stone tablets with imprints of Ganesha and Mahisuramardini, a seal matrix-cum-pendant, and a small image of Avalokiteswara.

Images of Tara in the form of Tara Kurukulla or Kurukulla Tara have been reported in Lalitgiri and also from Udaygiri and Ratnagiri, including an emanation form of Amitabha seated in a Lalitasana posture. Images of Hariti have also been found in same sites.

YOGINI TEMPLE SIMILARITY TO THE PARLIAMENT

The Chausath Yogini temple is also known as Ekattarso Mahadeva Temple. The temple is formed by a circular wall with 64 chambers and an open mandapa in the centre. And separated by a passage - circular in shape.

According to an inscription -1323 AD (Vikram Samvat 1383), the temple was built by the King Devapala (?1055 - 1075 AD). It is said that the temple was the venue of providing education in astrology and mathematics based on the transit of the Sun. The temple is located on a hill which is about 100 feet in height. It is externally circular in shape with a radius of 170 feet. There are 64 small chambers with an open hall. Hall is having pillars. The roof of the entire structure is flat including that of another

east facing circular temple within the outer circular wall. A large passage lies between outer enclosure and the central temple, dedicated to God Siva. The exterior surface of the outer wall has carvings of Hindu Gods. Each of the 64 chambers in the outer circle has an image of Siva. However, recent research confirmed that temple has a Yogini

The Yogini Temple at Mitawali is one of the oldest and largest yogini temples in India. Chausath Yogini Temple is situated on a hilltop at Mitawali. Built in 11th century A.D., the temple is the abode of God Siva. Mitawali is in Morena district of Madhya Pradesh. The Temple is 40 kms from Gwalior. Mitawali (also spelled Mitaoli) Chausath Yogini Temple is similarity to the Indian Parliament building. It is said to be... Yogini Temple structure is the inspiration and model for the construction of the Indian Parliament building.

image. Therefore temple is known as Chausath Yogini Temple.

The design of the temple has withstood earthquake shocks, without any damage to its circular structural features, in the past several centuries. The temple is in the Seismic Zone III. This fact was cited when the issue of safety from earthquake effect of the Parliament House which is also a circular structure, similar to the Chausath Yogini Temple, was debated in the Indian Parliament.

- Vijaya Kumar

(For more info contact MP Tourism-Hyderabad... 986606900)

సేవా స్నార్మ

మైనాస్ట్రోమి

ఆధ్యాత్మిక సాప్త్రాజ్య స్టోపకు లు భగవాన్ శ్రీ సత్యసాయిబాబా కేవలం ఆధ్యాత్మిక ప్రసంగాలకే పరి మితం కాలేదు. తాను అచరించమని భక్తులకు చెప్పే ఎన్నో కార్యాలను అచరణలో వెట్టారు. ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు నాగుతూ వుంటే అసాధ్యం కానిది ఏది లేదని నిరూపించారు. శ్రీసత్యసాయి. శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రస్ట్ ద్వారా ఎన్నో పథకాలను చేపట్టి కోట్లాది మందికి స్వార్లగా నిలిచారు. ఏలుపలతో కూడిన ఉత్సమ విష్ణువు బోధించే విద్యాలయాలు, అశ్వంత ఖరీదైన వైద్యాల్గా నిరుపేదలకు ఉచితంగా అందించడానికి సూపర్ స్పెషాలిటీన్ అస్పుతులు, నిటి పథకాలు గ్రారంభించారు. ఆ సేవా పథకాలకు వందలాది కోట్లు ఖర్చుకాగా వాచీనిర్మహాణకు సైతం వందలకోట్లు అవసరమముతున్నాయి. ప్రశాంతి నిలయం కేంద్రంగా వసిచేస్తున్న శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రస్ట్ విధి సేవా పథకాలను అమలుచేస్తూ పర్యవేక్షిస్తున్నది. సెంట్రల్ ట్రస్ట్ కు అసుబంధంగా, ట్రస్ట్ మార్గదర్శక సూత్రాలకు అనుగుణంగా మనదేశంలో 5 వేల సత్యసాయి సేవాసమితులండగా, విదేశాల్లో సుమారు 2 వేల సమితులు సేవ చేస్తున్నాయి. సత్యసాయి సమితులు సమాజ లభ్యస్తుతి కొసం పాటుపడుతున్నాయి. కరువు, వరదలు, భూకంపాలు సంభవించినప్పుడు సహాయ కార్బూకమాలు, ఉచిత వైద్య శిజరాలు నిర్వహించడం, సర్వదభ్ర త్రచారం, విద్యాలయాల నిర్వహణ వంటి శ్రీ సత్యసాయి సేవా సమితులు తమ ప్రధమ కర్తృవ్యంగా భావిస్తున్నాయి.

విద్యనార్థించడం ఉపాధికోసం మాత్రమే కాదంటారు బాబా. విద్య ద్వారా మంచి జీవితాన్ని గడపాలని బోధిస్తారు. విద్యతో సరికాళ జీవన విధానాన్ని అలవర్షకోవడమే గాక ఇతరులకు తాను మార్గదర్శకంగా మారాలంటారు. నిజానికి శ్రీ సత్యసాయి విద్యాసంస్థలు భగవాన్సాయి అంచేసా

విధానానికి అద్దం పడుతున్నాయి. పుట్టపర్తి, బెంగుళూరు, అనంతపురం, ముద్దేనపుళ్ళి (కర్నాటక), ముంబై తదితర చోట్ల శ్రీసత్యసాయి విద్యాలయాలు న్నాయి. ఒక ప్రాంతం లేదా ఒక సమాజం, ఒక వ్యక్తి అభివృద్ధికి, వికాసానికి విద్య ఆత్మంత అవసరం. వెనుకబడిన ప్రాంతమైన అనంతపురం

జిల్లాలో పలు విద్యాలయాలు ప్రారంభించిన శ్రీ సత్యసాయి ట్రస్ట్ విద్యానేవలను అపారంగా విస్తరిస్తూ ఆప్రేలియా దాకా పెళ్ళింది. అత్యుత్తమ విద్యను అందిస్తున్న శ్రీ సత్యసాయి ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ హాయ్యర్ లర్నింగ్ శ్రీసత్యసాయి యూనివర్సిటీ టీగాగుర్తింపు పొందింది. ప్రశాంతి నిలయంలోని సాయి

Singapore with Cruise

New Year 2020 Offer

₹ 89,999*/-

Offer valid for 15th March sailing only !

Genting Dream Cruise

Inclusions

5N Genting dream cruise balcony cabin | 2 Thailand shore excursion
2N Singapore hotel stay | Marina Bay sands observation deck
Universal Studio | Gardens of the bay | Cloud dome | Flower Dome
Jurong Bird Park | Return airfare | All Meals | Visa Charges | GST

Departure Dates

14th March BOM - SIN | 22nd March SIN - BOM

*T&C Apply

Contact:

7289928620 | sales9.joherworld@gmail.com | www.joherworld.com

Address:

Plot No. 100, 1st Floor, 10th Main Road, 10th Block, Koramangala, Bangalore - 560096, India

యూనివర్సిటీకి శ్రీసత్యసాయి బాబా ధానీలర్గా వ్యవహారించేవారు. భగవాన్ పుట్టినరోజు నవంబర్ 23కు ముందురోజున నవంబర్ 22న ప్రతి యేటా శ్రీ సత్యసాయి విశ్వవిద్యాలయం స్నాతకోత్సవం (కాన్వోకేషన్) జరుగుతుంది. శ్రీ సత్యసాయి విద్యా సంస్థలకు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా మంచి గుర్తింపు వుంది. మహిళా విద్యసు శ్రీ సత్యసాయి బాగా ప్రోత్సహించారు. అనంతపురం జిల్లాలో వాద్యార్థి నుల కోసం డిగ్రీ, జూనియర్ కళా శాలలు, ఉన్నత పాఠశాలలు తొలినాళ్లలో స్థాపించిన ఘనత శ్రీ సాయిదే. పుట్టపర్తిలో సంగీత కళాశాలను 2000 సం॥ నవంబర్లో ప్రారంభించారు. మనదేశంతో పాటు ఆర్ద్రాంఘ్రిణి, ఆంశ్రేఖియా, దక్షిణాంధ్రా, బ్రిటన్, బ్రెజిల్, కెనడా, రష్యాదార్, జాంబియా, ధాయ్ లాండ్, ఫిలిప్పీన్స్, న్యూజిలాండ్, మారిఫస్ తదితర దేశాల్లో శ్రీ సత్యసాయి విద్యాలయాలు విలువలతో కూడిన విద్యసు ఉచితంగా బోధిస్తున్నాయి. సత్యం - ధర్మం, శాంతి - ప్రేమ, అహింస వంటి సూక్తాలను వివరిస్తూ మానవీయ విలువలను పెంపొంది చదానికి సాయి విద్యాసంస్థలు కృషిచేస్తున్నాయి.

వైధ్యం

నిరుపేదలకు కార్పొరేట్ స్థాయి భరీదైన సూపర్ స్పేషాలిటీన్ పైద్యాన్ని అందించాలన్న తలంపుతో శ్రీ సత్యసాయి సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆస్పత్రిని పుట్టపర్తిలో నెలకొల్పారు. 1991 నవంబర్ 23న అప్పటి రాష్ట్రపతి ఎన్.ఆర్. వెంకట రామన్ 'సూపర్' ఆసుపత్రిని పొరంభిం

సత్యసాయి సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆసుపత్రి

చారు. గుండె, కార్దియోథో రాసిక్ మరియు వాస్కులర్ సర్జరీ, నెప్రాలజీ, యూరాలజీ, కంబి, దంత సంబంధ పస్క్రా రోగాలకు అత్యాధునిక వైద్యాన్ని ఉచితంగా అందిస్తున్నారు. 'అందరికీ అర్థగ్యం' అనిబోధించే భగవాన్ సంకల్పానికి కార్యరూపమే 'సూపర్' ఆస్పత్రి. వాస్తవానికి 1963 లోనే పుట్టపర్తిలో ఒక ఆసుపత్రిని స్థాపించారు. ప్రాథమికంగా అక్కడ పరీక్షలు నిర్వహించిన తర్వాతనే సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆస్పత్రులకు రోగులను పంపుతున్నారు.

పుట్టపర్తిలోని సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆస్పత్రి ఎందరో పేరలను ఆదుకొన్నది. గుండెజబ్బులకు గుర్తైన వారు ఎక్కువగా ఆస్పత్రికి వస్తున్నారు. దేశంలోని పలుచోట్ల నుంచి రోగులు పస్తుండడంతో ఆపరేషన్లు చేయడం ఆలస్యమవుతున్నది.

కాగా బెంగుళూరులోని వైటఫీల్డ్లో మరో సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆస్పత్రిని నెలకొల్పారు. 2001 జనపరి 19న అప్పటి ప్రధాని ఆటల్ బిహారీ వాజ్ఫాయ్ బెంగుళూరు ఆస్పత్రిని ప్రారంభించారు. ఆ సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆస్పత్రిలో గుండె, స్యూరాలజి విభాగాలు మాత్రమే వున్నాయి. పుట్టపర్తి, బెంగుళూరులోని సూపర్ స్పేషాలిటీన్ ఆస్పత్రుల ద్వారా కొన్ని లక్షల మంది పేదలు ఉచితంగా వైద్యాన్నిపొందారు.

సాయి పార్శవాల
దక్షిణాంధ్రా

స్థాయి

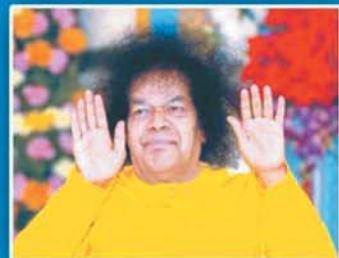
రాయసీమలోని అంనంతపురం, చిత్తూరు జిల్లాలు, తెలంగాణలోని మహబూబ్ నగర్, మెదక్ జిల్లాల్లో శ్రీ సత్యసాయి తాగునీటి పథకాలను ఆమలుచేస్తున్నారు. శ్రీ సత్యసాయి తాగునీటి పథకాన్ని తొలుత అనంతపురం జిల్లాలో ప్రారంభించారు. నీటికూరతతో అల్లాడుతున్న 'అనంత' వాసులకు శ్రీ సత్యసాయి నీటిపథకం ఒక వరమయింది. 1995 నవంబర్ 18న అప్పటి ప్రధాని పి.వి. నరసింహరావు తాగునీటి పథకాన్ని అనంత ప్రజలకు అంకితంచేశారు. అనంత తాగునీటి పథకం ద్వారా సుమారు 950 గ్రామాల ప్రజలకు రక్షితసీరు లభిస్తున్నది. తుంగబాద్ర, పెన్నచిత్రావతి, హగరి నదులు నుంచి వివిధ మార్గాల ద్వారా నీటిని తోడి గ్రామాలకు, పట్టణాలకు సరఫరా చేస్తున్నారు. ఆ పథకానికి 300 కోట్ల రూపాయిలు ఖర్చుయింది. శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రిస్ట్, ఆంధ్రాప్రద్వాంశ పంచాయతీ రాజ్ శాఖలు సంయుక్తముగా నీటిపథకాన్ని ఆమలు చేశాయి.

నీటి పథకంలో భాగంగా ఓవర్‌హెడ్ ట్యూంక్లెలు, సమ్మర్ స్టోర్జేజి రిజర్వ్యాయర్లు, సంపెలు నిర్మించారు. మొత్తం 2 వేల కి.మీ. మేరకు పైవ్హలైన్లు వేశారు. దూరప్రాంతం నుంచి నీటిని సరఫరా చేయడానికి వీలు లేనిచోట్ల బోర్లువేసి, ఆనీటిని ఓవర్‌హెడ్ ట్యూంక్లెక్కు పంచేసి గ్రామాలకు అందిస్తున్నారు.

శ్రీ సత్యసాయి భక్తుడు, చిత్తూరు ఎం.పి. డి.కె. అదికేశవులు శ్రీనివాస ట్రిప్ప్ ద్వారా చిత్తూరు జిల్లాలో శ్రీ సత్యసాయి నీటి పథకాన్ని ఆమలు చేశారు. దాదాపు 900 గ్రామాలకు నీటిపసతి కల్పించారు. అదే విధంగా మహబూబ్ నగర్, మెదక్, గోదావరి జిల్లాల్లోని వందలాది గ్రామాలకు శ్రీ సత్యసాయి నీటి పథకం జలధారను ప్రసాదించింది. చెన్నె పట్టణానికి తాగునీటిని తీసుకొనివెడుతున్న తెలుగు గంగ కాలువైనింగ్ పనులకు శ్రీ సత్యసాయి సెంట్రల్ ట్రిస్ట్ 200 కోట్ల రూపాయిలు ఖర్చుపెట్టింది.

Visits Manasarovar

Yatra Starts in May (First Batch)

With the Divine Blessings of
Bhagavan Sri Satyasai Baba Swamy varu

**BY THE GRACE OF GOD SHIVA, GET LIFETIME DIVINE EXPERIENCE IN
KAILASH MANSAROVAR YATRA 2018**

1) 11 DAYS EX- KATHMANDU 2) 9-DAYS EX- LUCKNOW

SRI SATHYA SAI TOURS & TRAVELS

Contact: **Y.B. Reddy**, 9492141751 | Mail: ybreddyptp@gmail.com

A. Manoj Kumar Reddy, Mob.: 7702095791 / 9959861177

Regd.Off.: #1-5-491, Phanigiri Colony, Near Chaitanyapuri Colony, Dilsukhnagar, HYDERABAD-500 060. Ph : 040-24050753

Corp. Off.: Shop No.3, Adjacent to Andhra Bank Maruthinagar Branch, Chaitanyapuri Colony, Dilsukhnagar, HYDERABAD - 500 060

PUTTAPARTHY: M. Palani Swamy Mob.9963211255 / 9903707650

APOLLO TAX SAVER HEALTH CHECK PACKAGES

Under section 80-D of Income tax act, one is entitled for Tax benefit of up to ₹25,000 for family. (Family consists of Self, Spouse & Children). Additionally one can get tax benefit of up to ₹ 30,000, In case parents are included for each budgetary year. In total, one is eligible to enjoy a tax benefit of up to ₹ 55,000, if his/her immediate family & parents are covered. Out of this said amount you can also claim expenses incurred for preventive health checkups up to ₹5,000 for each budgetary year.

Apollo Tax Saver Master Health check

Original Price INR 5000,
[Spl. discounted tariff INR 2500 per individual & 5000 for couple]

Apollo Tax Saver Executive Health check - Male

Original Price INR 8000,
[Spl. discounted tariff INR 5000 per individual]

Apollo Tax Saver Executive Health check - Female (Cardiology Package)

Original Price INR 8000,
[Spl. discounted tariff INR 5000 per individual]

Apollo Tax Saver Executive Health check - Female (Cancer Screening Package)

Original Price INR 8000,
[Spl. discounted tariff INR 5000 per individual]

Apollo Premium Tax saver Health Checkup - (Whole Body)

Original Price INR 15000
[Spl. discounted tariff, INR 9000 for individual]

Book your appointment today.

● 1860-258-1066

● www.askapollo.com ● aphc@apollohospitals.com

